



Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Evaluatie **Actieplan** **Nederland Beweegt**

Voortgangsrapportage 2024

Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt
Voortgangsrapportage 2024

RIVM-briefrapport 2025-0016

Colofon

© RIVM 2025

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

DOI 10.21945/RIVM-2025-0016

M.S. van Mourik-Boelema (auteur), RIVM
E.E. Vos (auteur), RIVM
T.M. de Valk (auteur), RIVM
L.C. Lemmens (auteur), RIVM
I.M. Brus (auteur), RIVM
S.W. van den Berg (auteur), RIVM

Contact:

S.W. van den Berg
Levensloop, Leefstijl en Gezondheid
Saskia.van.den.berg@rivm.nl

Deze RIVM rapportage is onderdeel van de opdracht vanuit het ministerie van VWS getiteld 'monitoring en evaluatie beweegbeleid' (2023.ADD.SPT.02).

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
Nederland

www.rivm.nl

Publiekssamenvatting

Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt

Voortgangsrapportage 2024

Het ministerie van VWS wil het voor mensen makkelijker maken om elke dag meer te bewegen. Hiervoor zijn onder andere veranderingen in de leefomgeving nodig, zoals genoeg veilige fietspaden en speeltuinen. VWS heeft hiervoor het Actieplan Nederland Beweegt gemaakt, dat loopt van 2023 tot 2025. Dit Actieplan is anders dan eerder beleid omdat het gaat over alles wat met bewegen te maken heeft en niet één onderdeel, zoals sporten (systeemverandering). Het beleid hoort bij het streven van de overheid dat 75 procent van de Nederlanders in 2040 genoeg beweegt. In 2023 haalde 45 procent van de bevolking dat. Voldoende bewegen is belangrijk voor de gezondheid.

Het RIVM volgt de ontwikkeling van de drie onderdelen van het Actieplan die meer bewegen moeten stimuleren (de Actielijnen): 1) meer bewustwording van het belang van bewegen, in de hele samenleving maar ook onder beleidsmakers, 2) meer samenwerking tussen organisaties en professionals via de zogeheten Beweegalliantie, 3) meer samenwerking tussen de verschillende domeinen in gemeenten.

Deze eerste rapportage laat zien wat er in de eerste 1,5 jaar is bereikt. Bij alle Actielijnen zijn positieve ontwikkelingen te zien, blijkt uit de rapportage. Een voorbeeld van een positieve ontwikkeling is dat beleidsmakers van VWS en (maatschappelijke) organisaties meer aandacht hebben gekregen voor bewegen. Ook hebben in één jaar tijd drie keer zoveel partijen zich aangesloten bij de Beweegalliantie, tot ruim 400. Vanuit de alliantie zijn 20 samenwerkingsverbanden begonnen en worden lokale initiatieven over bewegen op verschillende manieren ondersteund. Daarnaast werken steeds meer partijen uit verschillende domeinen samen om bewegen via de leefomgeving te stimuleren, zowel landelijk als lokaal. Deze samenwerking is belangrijk omdat dan het effect van beleid op het beweeggedrag van mensen groter is.

Wel is het belangrijk dat alle betrokkenen zich blijven inspannen, vooral door plannen om te zetten in concrete acties. Dit is ook belangrijk omdat het tijd kost om beweeggedrag te verbeteren. Daarom adviseert het RIVM om dit beleid langer door te voeren, ook na afloop van het Actieplan. Daarnaast wordt aanbevolen om te zorgen voor blijvend beweegbeleid, dus niet gekoppeld aan een kabinetsperiode.

Kernpunten: actieplan, bewegen, gezondheid, leefomgeving, onderwijs, sport, zorg, werk, Beweegalliantie, systeemverandering

Synopsis

Evaluation Action Plan Nederland Beweegt

Progress Report 2024

The Ministry of Health, Welfare and Sport (VWS) wants to make it easier for people to be more active every day. This requires changes in the living environment, such as providing enough safe cycling paths and playgrounds. For this purpose, VWS has created the Action Plan *Nederland Beweegt* (the Dutch Action Plan on Physical Activity), which will run from 2023 to 2025. This Action Plan is different from previous policies, because it addresses everything related to physical activity and not just one aspect, such as sports (system change). The Action Plan is part of the government's goal for 75 per cent of the Dutch population to be sufficiently active by 2040. This figure was 45 per cent in 2023. Engaging in physical activity (PA) is beneficial for one's health.

The National Institute for Public Health and the Environment (RIVM) monitors the progress of the three components of the Action Plan (the Action Tracks): 1) increased awareness of the importance of PA, both in society as a whole and among policymakers, 2) increased collaboration between organisations and professionals to promote PA (through the so-called *Beweegalliantie* (Movement Alliance)), 3) more collaboration with regard to PA between different domains in municipalities. This first report shows what has been achieved in the first 1.5 years.

The report shows positive developments in all Action Tracks. However, it is important that all parties involved continue their efforts, especially by turning plans into concrete actions. This is particularly important because improving PA behaviour takes time. An example of a positive development is that policymakers from VWS and (community) organisations have devoted more attention to PA. Also, within one year, three times as many parties have joined the *Beweegalliantie*, totalling over 400. From these, 20 collaborations have started, and local initiatives on PA are being supported in various ways. Furthermore, more and more parties from different domains are collaborating to promote PA through the living environment, both nationally and locally. This collaboration is important because it has a greater effect on people's PA behaviour.

Therefore, RIVM advises continuing this policy beyond the duration of the Action Plan. Additionally, it is recommended to develop and secure ongoing PA policy, not tied to a government term.

Keywords: physical activity, policy, health, living environment, education, sports, healthcare, occupation.

Inhoudsopgave

Samenvatting — 9

1 Inleiding — 13

- 1.1 Evaluatieonderzoek — 13
- 1.2 Doel Actieplan Nederland Beweegt — 13
- 1.3 Systeemevaluatie — 14
- 1.4 Inhoud voortgangsrapportage — 15

2 Evaluatie Actielijn 1 — 17

- 2.1 Achtergrond — 17
- 2.2 Resultaten per onderzoeksvraag — 18
 - 2.2.1 Voortgang: Is bewegen terug te vinden in beleid? (onderzoeksvraag 1) — 18
 - 2.2.2 Voortgang: Wordt het beweegbeleid geïmplementeerd? (onderzoeksvraag 2) — 19
 - 2.2.3 Voortgang: Zijn beleidsmakers zich bewust van het belang van bewegen? (onderzoeksvraag 3) — 20
 - 2.2.4 Voortgang: Welke kennis is beschikbaar gekomen uit onderzoeken die zijn uitgezet? (onderzoeksvraag 4) — 24
- 2.3 Vervolg evaluatie 2025 — 26

3 Evaluatie Actielijn 2 — 27

- 3.1 Achtergrond — 27
- 3.2 Resultaten per onderzoeksvraag — 30
 - 3.2.1 Voortgang: Welke partijen zijn betrokken bij de Beweegalliantie? (onderzoeksvraag 1) — 30
 - 3.2.2 Voortgang: Welke samenwerkingsverbanden (cirkels) zijn gestart en hoe verlopen deze (onderzoeksvraag 2)? — 35
 - 3.2.3 Voortgang: Welke obstakels zijn er geïdentificeerd en weggenomen in de domeinen via cirkels? (onderzoeksvraag 3) — 40
 - 3.2.4 Voortgang: Zijn er lokale initiatieven versterkt via het Groeiprogramma en het impactloket en zijn beoogde doelgroepen bereikt? (onderzoeksvraag 4) — 42
 - 3.2.5 Voortgang: Wat is de voortgang van andere initiatieven en programma's gericht op bewegen? (onderzoeksvraag 6) — 44
- 3.3 Vervolg evaluatie 2025 — 45

4 Evaluatie Actielijn 3 — 47

- 4.1 Achtergrond — 47
- 4.2 Resultaten per onderzoeksvraag — 48
 - 4.2.1 Voortgang: Komt bewegen terug in lokale beleidsplannen? (onderzoeksvraag 1) — 48
 - 4.2.2 Voortgang: Komt bewegen terug in domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken? (onderzoeksvraag 2) — 50
 - 4.2.3 Voortgang: Worden domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken uitgevoerd? (onderzoeksvraag 3) — 51
 - 4.2.4 Voortgang: Welke gemeenten worden gezien als voorloper? (onderzoeksvraag 4) — 53
- 4.3 Vervolg evaluatie 2025 — 55

5	Algemene beschouwing — 57
5.1	Output: Meer bewustwording van het belang van bewegen — 59
5.2	Output: Meer domeinoverstijgend beleid rondom bewegen — 60
5.3	Output: Implementatie van domeinoverstijgend beweegbeleid — 61
5.4	Output: Versterking van bestaande beweeginitiatieven — 61
5.5	Output: Versterking van vernieuwende (lokale) initiatieven — 62
5.6	Conclusie — 62

Literatuur — 65

Verklarende woordenlijst — 69

Bijlage 1 Methoden — 73

Bijlage 2 Tabellen — 78

Samenvatting

Aanleiding evaluatie

Voldoende bewegen is belangrijk voor de gezondheid. Het voorkomt chronische aandoeningen zoals diabetes en hart- en vaatziekten, het helpt bij het behouden van een gezond gewicht, het voorkomen van vallen en het bevorderen van mentaal welzijn. Daarnaast kan bewegen bijdragen aan fittere werknemers, een betere concentratie van kinderen op school en sociale cohesie. De Nederlandse overheid heeft de ambitie geformuleerd dat in 2040, 75% van de mensen in Nederland voldoet aan de Beweegrichtlijnen. In 2023 was dit 45%. Er is dus ruimte voor verbetering. Hiervoor is in juni 2023 het Actieplan Nederland Beweegt uitgebracht door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het beweegbeleid beschreven in het Actieplan is nieuw ten opzichte van eerder beleid, omdat het bewegen in den brede centraal zet, in plaats van een focus op sport of overgewicht. Het is ook nieuw dat het Actieplan is opgezet vanuit een systeemaanpak. Het Actieplan bestaat uit 3 Actielijnen die zich richten op het beïnvloeden van meerdere systeemniveaus (zie Tekstblok 1). Via dit Actieplan beoogt VWS de juiste voorwaarden te creëren om bewegen gedurende de hele dag te stimuleren (o.a. via een gezonde leefomgeving) en het in beweging krijgen van Nederlanders zelf. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is door VWS gevraagd om de voortgang in de uitvoer van het beweegbeleid zoals beschreven in het Actieplan te evalueren.

Tekstblok 1 De Actielijnen in het Actieplan Nederland Beweegt.

Actielijnen Actieplan Nederland Beweegt:

- 1:** Het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving.
- 2:** Het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Beweegalliantie en het Groeiprogramma.
- 3:** Het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen.

Stand van zaken november 2024

Aan de hand van output op vijf gebieden wordt de voortgang in de uitvoer van de drie Actielijnen geëvalueerd. De verwachting is dat deze output op de lange termijn bijdraagt aan meer bewegen.

Output 1: Meer bewustwording van het belang van bewegen

Er is bij beleidsmedewerkers binnen VWS en bij (maatschappelijke) partijen een groeiend bewustzijn van het belang van bewegen. Dit blijkt uit interviews die met twaalf beleidsmedewerkers binnen zes directies van VWS zijn uitgevoerd, en een stakeholderanalyse van de ruim 400 partijen die betrokken zijn bij de Beweegalliantie. Het activeren van partijen vraagt doorlopend aandacht. Het is daarom belangrijk om hierin te blijven investeren.

Output 2: Meer domeinoverstijgend beleid rondom bewegen

Er wordt zowel lokaal als landelijk steeds meer domeinoverstijgend samengewerkt aan beleid rondom bewegen. Het thema bewegen wordt genoemd in landelijke beleidsstukken van relevante beleidsdomeinen zoals transport, stedelijk ontwerp, zorg en gemeenschap. Dit blijkt uit de Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI). Daarnaast hebben (nagenoeg) alle gemeenten sport en bewegen en een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten en bewegen opgenomen in hun lokale beleidsplannen. In de plannen wordt vaak de nadruk gelegd op integraliteit. Dit blijkt uit kennisintegratie van rapportages over relevante akkoorden en programma's. Om op de langere termijn daadwerkelijk positieve veranderingen in beweeggedrag te zien is het belangrijk dat plannen ook daadwerkelijk worden geïmplementeerd.

Output 3: Implementatie van beweegbeleid

Uit de PA-EPI blijkt dat op landelijk niveau de plannen voor beweegbeleid worden geïmplementeerd. Met name in de domeinen onderwijs, werkplek en sport en recreatie voor iedereen is er wat dit betreft nog ruimte voor verbetering. Op lokaal niveau zijn gemeenten bezig met de uitvoering van hun sport- en beweegplannen en daarbij wordt in verschillende mate de verbinding met andere domeinen gelegd. Om de implementatie van beleidsplannen te bevorderen is het belangrijk om de belemmeringen die rondom domeinoverstijgende samenwerking worden ervaren aan te pakken. Deze belemmeringen zijn vergelijkbaar op zowel lokaal, regionaal als landelijk niveau. Voorbeelden van belemmeringen zijn verschillen in prioriteiten, onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en een gebrek aan structureel beweegbeleid met bijbehorende financiering dat niet specifiek gekoppeld is aan een kabinetsperiode.

Output 4: Versterking van bestaande beweeginitiatieven

Vanuit de Beweegalliantie zijn een twintigtal samenwerkingsverbanden, zogeheten cirkels, gestart waarin door partijen wordt samengewerkt aan het wegnemen van domeinspecifieke obstakels. Met een obstakel wordt een hindernis bedoeld die het succes van een bestaand beweeginitiatief in de weg staat. Met name in de domeinen onderwijs, zorg en werk is men hierin actief. De meeste cirkels bevinden zich in de uitvoerfase. Kennisuitwisseling tussen de verschillende domeinen en cirkels blijft een punt van aandacht. Het is belangrijk om de oplossingen voor obstakels goed in kaart te brengen en de kennisuitwisseling hierover, zowel in het algemeen als specifiek tussen cirkels en domeinen, te faciliteren. Dit versterkt het kennisnetwerk en helpt voorkomen dat het wiel opnieuw moet worden uitgevonden.

Output 5: Versterking van vernieuwende (lokale) initiatieven

Vanuit de voucherregeling van ZonMw¹ en het impactloket van de Beweegalliantie² zijn er ongeveer veertig lokale vernieuwende beweeginitiatieven gericht op jeugd en mensen met minder kansen ondersteund. Het is belangrijk om de opbrengsten van de

¹ Voucherregeling voor financiële steun om lokale beweeginitiatieven voor jongeren en mensen met minder kansen te versterken

² Ondersteunt lokale beweeginitiatieven, beproefde concepten en/of toepassingen door kennis en expertise uit het alliantienetwerk

ondersteuningstrajecten in beeld te brengen en dit te delen met cirkels om zo over Actielijnen heen kennis uit te wisselen en elkaar te versterken.

Hoe verder?

Het Actieplan 'Nederland Beweegt' is een beleidsaanpak om bewegen te stimuleren vanuit een systeembenadering. Uit de evaluatie van het RIVM na de eerste 1,5 jaar blijkt dat de aanpak heeft geleid tot positieve ontwikkelingen, zoals meer bewustwording bij partijen en nieuwe samenwerkingen om bewegen te stimuleren.

Het realiseren van structurele systeemveranderingen is een proces van (tientallen) jaren. Er is blijvende inzet nodig van de betrokken partijen voor het omzetten van de intenties en plannen naar daden en acties. Daarnaast is er aanvullend beleid nodig, zoals het inzetten van ingrijpendere beleidsmaatregelen en het initiëren van structureel beweegbeleid dat niet specifiek gekoppeld is aan een kabinetsperiode. In deze evaluatie 1,5 jaar na de start van het Actieplan zijn nog geen meetbare veranderingen in het beweeggedrag van de bevolking te zien. Het RIVM adviseert om de ingeslagen weg (bewegen centraal en een systeemaanpak) langer door te zetten, ook na de afronding van het Actieplan. Daarnaast is tussentijdse bijsturing van het beweegbeleid op basis van voortschrijdend inzicht essentieel.

Het RIVM zal het Actieplan het komende jaar blijven evalueren. De eindrapportage van deze evaluatieopdracht staat gepland voor december 2025.

1 Inleiding

1.1 Evaluatieonderzoek

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) gevraagd om het beweegbeleid voor de periode 2022-2025 zoals beschreven in het Actieplan Nederland Beweegt te evalueren [1]. Hiervoor heeft het RIVM een zogenoemd kernteam samengesteld, bestaande uit VWS, de Bewegalliantie en Kenniscentrum Sport & Bewegen (KS&B). Het kernteam heeft input geleverd op het opstellen van de doelen en onderzoeksvragen. Daarnaast heeft het KS&B bijgedragen aan de uitvoer van de interviews met beleidsmakers (zie Hoofdstuk 2) en werken zij mee aan het ontwikkelen en/of verspreiden van producten afkomstig uit deze evaluatie. De beslissingen over de opzet en de uitvoer van het evaluatieonderzoek liggen bij het RIVM. Als eerste stap in dit evaluatieonderzoek is een Plan van Aanpak opgesteld dat de doelen van het onderzoek beschrijft (Tekstblok 2). Dit is gepubliceerd in mei 2024 [2]. Het huidige rapport is de eerste rapportage die de voortgang op de drie Actielijnen van het Actieplan beschrijft.

Tekstblok 2 Doel van het evaluatieonderzoek.

Leren: Het evaluatieonderzoek geeft tussentijds inzicht in wat werkt en wat niet werkt om op termijn meer mensen in Nederland in beweging te krijgen (lerende evaluatie). Hiermee kan de uitvoering van het beleid op lokaal en nationaal niveau tussentijds bijgestuurd worden (lerend beleid).

Agenderen: De opgedane kennis uit het evaluatieonderzoek en de verspreiding hiervan draagt bij aan het op de kaart zetten en behouden van het belang van het onderwerp bewegen bij relevante beleidsdomeinen, maatschappelijke organisaties en de algemene bevolking.

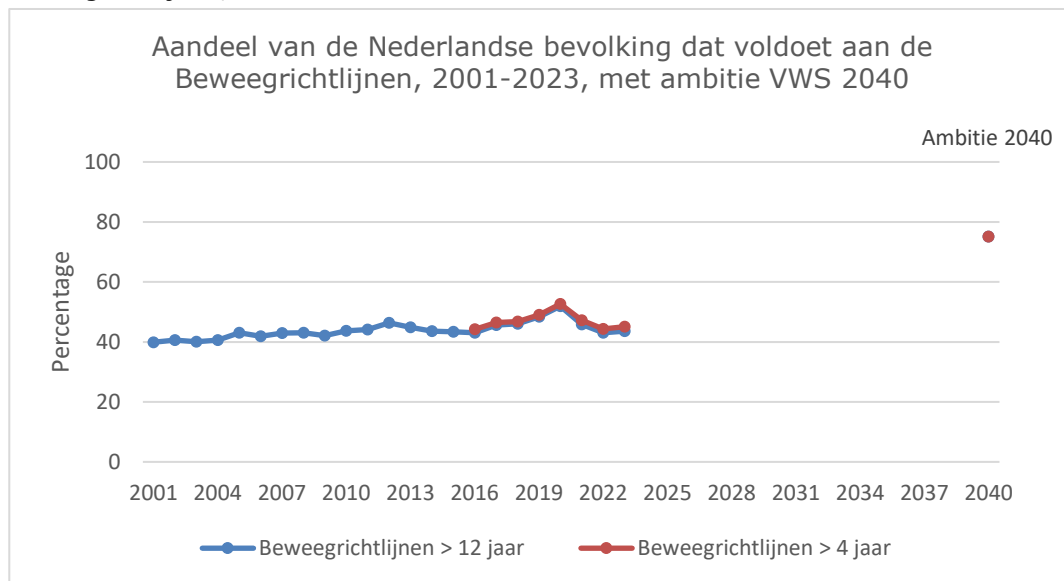
Verantwoording: Het evaluatieonderzoek brengt de voortgang van de inspanningen in beeld en maakt veranderingen in het beweegsysteem inzichtelijk die op de lange termijn impact kunnen hebben op beweeggedrag. Hiermee kunnen politieke en bestuurlijke keuzes vervolgens worden onderbouwd.

1.2 Doel Actieplan Nederland Beweegt

Voldoende bewegen is belangrijk voor de lichamelijke en mentale gezondheid [3]. Het voorkomt chronische aandoeningen zoals diabetes en hart- en vaatziekten, het helpt bij het behouden van een gezond gewicht, het voorkomen van vallen en het bevorderen van mentaal welzijn. Daarnaast kan bewegen bijdragen aan fittere werknemers, een betere concentratie van kinderen op school en sociale cohesie [4]. Het doel van de Nederlandse overheid is dat in 2040 75% van de Nederlandse bevolking voldoende beweegt [5]. In 2023 bewoog echter maar 45% van de Nederlanders voldoende [6]; er is dus ruimte voor verbetering (zie Figuur 1). Om aan dit doel bij te dragen heeft VWS in juni 2023 het Actieplan Nederland Beweegt uitgebracht. Met dit Actieplan beoogt VWS de juiste voorwaarden te creëren om bewegen

gedurende de hele dag te stimuleren, o.a. via een gezonde leefomgeving, en het in beweging krijgen van Nederlanders zelf. Met het Actieplan zet VWS een eerste stap om gezamenlijk met andere partijen Nederland in beweging te krijgen. Het Actieplan is op twee manieren nieuw ten opzichte van eerder beweegbeleid. Ten eerste omdat het dagelijks bewegen centraal zet in plaats van alleen sport of bewegen als onderdeel van overgewichtpreventie.

Figuur 1 Het aandeel van de Nederlandse bevolking dat voldoet aan de Beweegrichtlijnen, en het doel van VWS van 75% in 2040.



Zie www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen voor meer cijfers en informatie over de Beweegrichtlijnen.

1.3 Systeemevaluatie

Het tweede waarop het Actieplan zich onderscheidt van eerder beweegbeleid, is dat het veel kenmerken van een totale systeemaanpak bevat. Te denken valt aan de betrokkenheid van veel stakeholders en relevante (beleids)domeinen, zoals transport, onderwijs, zorg, werk en leefomgeving [7], en de veelvoud aan acties op verschillende systeemniveaus, zoals het nationaal beleidsniveau (Actielijn 1 van het Actieplan), het maatschappelijk niveau (Actielijn 2) en het lokaal niveau (Actielijn 3). Voor deze evaluatie nemen we daarom de principes van een systeemevaluatie als uitgangspunt [8]. Vanuit een systeemevaluatie is er geen eenduidige voormeting mogelijk, maar wordt de startsituatie van het systeem in kaart gebracht. Voor deze evaluatie staat dit beschreven in het Plan van Aanpak [2]. Met het kernteam is besloten om als startpunt van de evaluatie mei 2022 aan te houden, omdat de totstandkoming van het Actieplan al verschillende zaken in gang heeft gezet. Ook is er bij een systeemaanpak vaak geen eenduidige of duidelijke nameting, maar wordt er gedurende de evaluatie in kaart gebracht wat de veranderingen zijn op verschillende systeemniveaus en wat de impact daarvan is op systeemkenmerken. Een systeemevaluatie bevat doorgaans zowel participatieve methodieken (gezamenlijk met uitvoerders en ontvangers van de acties) en kwalitatieve methodieken (zoals interviews).

1.4 Inhoud voortgangsrapportage

Het Actieplan Nederland Beweegt is nu 1,5 jaar onderweg. Dit rapport beschrijft de voortgang tot november 2024 per Actielijn (Hoofdstuk 2-4). Er zijn verschillende methodes gebruikt om de onderzoeksvragen te beantwoorden (zie Bijlage 1). De periode waarin de data is verzameld staat per onderzoeksvraag benoemd. Vanwege de omvang van het Actieplan is per Actielijn samen met het kernteam een keuze gemaakt welke onderdelen in deze voortgangsrapportage zijn meegenomen. Deze staan beschreven in het Plan van Aanpak [2]. Verder worden in deze rapportage voor alle drie de Actielijnen aanbevelingen gedaan in het kader van de doelstelling lerend beleid (zie Tekstblok 2). Ook wordt er per Actielijn een overzicht gegeven welke evaluatieactiviteiten in 2025 gedaan kunnen worden. Tot slot wordt in Hoofdstuk 5 de voortgang van de uitvoer van het Actieplan beschouwd aan de hand van het logisch model dat voor deze systeemevaluatie is opgesteld. Dit model beschrijft de verwachting hoe elementen in het systeem veranderen wanneer de inzet (acties) succesvol wordt uitgevoerd. Aan het einde van dit rapport is een verklarende woordenlijst opgenomen met een uitleg van de belangrijkste gehanteerde begrippen.

Samen met het kernteam zal begin 2025 teruggekeken worden op de opgestelde evaluatiedoelen, onderzoeksvragen en bevindingen beschreven in deze rapportage. Waar nodig zal het RIVM op basis van de input van het kernteam de evaluatiedoelen en onderzoeksvragen voor 2025 bijstellen in het kader van de lerende evaluatie. Eind 2025 zal een eindrapportage worden opgeleverd.

2 Evaluatie Actielijn 1

Tekstblok 3 Actielijn 1 en bijbehorende evaluatieactiviteiten.

Actielijn 1: Het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving.

Inzet VWS vanuit Actielijn die wordt geëvalueerd: 1) *Agenderen van bewegen in beleid* (onderzoeksvragen 1-3); 2) *Beschikbaarheid en bekendheid van kennis en onderzoek over bewegen* (onderzoeksvraag 4).

Onderzoeksvragen:

1. Is bewegen terug te vinden in beleidsstukken van de relevante* beleidsterreinen (naast sport en bewegen) en op welke manier?
2. Worden de beleidsplannen van de relevante beleidsterreinen (naast sport en bewegen) waar bewegen in voorkomt ook daadwerkelijk geïmplementeerd?
3. Zijn relevante beleidsmakers buiten de directie Sport en Bewegen zich (meer) bewust van het belang van bewegen (voor hun ambities)? Hoe passen zij dit bewustzijn toe in hun werk en samenwerking, en welke factoren spelen daarbij een rol?
4. Welke kennis is beschikbaar gekomen door onderzoeken die zijn uitgezet in relatie tot het Actieplan en op welke onderwerpen en doelgroepen richten deze onderzoeken zich?

Onderzoeksmethoden: Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI), interviews, logboek VWS, documentanalyse (zie Bijlage 1).

* De acht domeinen zoals geïdentificeerd door de International Society of Physical Activity and Health (ISPAH): Onderwijs, transport, stedelijk ontwerp, gezondheidszorg, media, gemeenschap, sport en recreatie voor iedereen en werkplek.

2.1 Achtergrond

Actielijn 1 richt zich op het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke omgeving. Binnen de Nederlandse overheid ligt de verantwoordelijkheid voor het rijksbrede beweegbeleid bij VWS. Daarnaast kunnen ook andere beleidsterreinen buiten VWS bewegen als middel gebruiken voor het bereiken van hun eigen (beleids)doeleinden. Denk bijvoorbeeld aan fittere, productieve werknemers die daardoor duurzaam inzetbaar blijven voor het beleidsterrein van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Vanuit Actielijn 1 zet VWS zich daarom actief in voor het agenderen van bewegen in beleid, zowel binnen het eigen ministerie als in samenwerking met andere ministeries en externe partijen. Ook zet VWS zich binnen Actielijn 1 in voor het vergroten van de beschikbaarheid van kennis en onderzoek over bewegen, door het financieren van verschillende onderzoeken. In het Plan van Aanpak voor de evaluatie van het Actieplan Nederland Beweegt zijn diverse onderzoeksvragen geformuleerd om de voortgang van de ondernomen inzet in Actielijn 1 te evalueren (zie Tekstblok 3) [2].

Voor de evaluatie van Actielijn 1 en het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn in 2024 verschillende evaluatieactiviteiten uitgevoerd. Met de Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI) is het beweegbeleid van de Nederlandse overheid en de implementatie hiervan in kaart gebracht (onderzoeksvraag 1 en 2). Aan de hand van interviews met beleidsmakers binnen verschillende VWS-directies is gekeken in hoeverre zij zich bewust zijn van het belang van bewegen (onderzoeksvraag 3). Daarnaast is een inventarisatie gedaan van beschikbare kennis uit onderzoeken die zijn uitgezet in het kader van het Actieplan (onderzoeksvraag 4). Voor een gedetailleerde omschrijving van de methoden, zie Bijlage 1.

2.2 Resultaten per onderzoeksvraag

2.2.1 Voortgang: Is bewegen terug te vinden in beleid? (onderzoeksvraag 1) Evaluatieperiode: Mei 2022 – augustus 2023

In deze voortgangsrapportage is onderzocht of bewegen is terug te vinden in beleidsstukken van relevante beleidsterreinen. Onder relevante beleidsterreinen worden door het Actieplan de acht domeinen verstaan zoals geïdentificeerd door de International Society of Physical Activity and Health (ISPAH; 'eight investments that works for physical activity' [7]), namelijk onderwijs, transport, stedelijk ontwerp, gezondheidszorg, media, gemeenschap, sport en recreatie voor iedereen en werkplek. Voor deze domeinen is in de PA-EPI onderzocht of het stimuleren van bewegen, o.a. door een beweegvriendelijke omgeving, terugkomt in het Nederlandse overheidsbeleid. Binnen de context van de PA-EPI is de volgende definitie van overheidsbeleid aangehouden: 'Public policy is a form of government action usually expressed in a law, regulation, guideline or recommendation. It reflects the intent of government or its representative entities' [9].

Uit het PA-EPI 'Evidence document', waarin het beweegbeleid in kaart is gebracht tot augustus 2023, blijkt dat bewegen in alle acht beleidsterreinen terugkomt. Bijvoorbeeld, in het domein gezondheidszorg wordt bewegen genoemd in het Integraal Zorgakkoord (IZA) (gelanceerd in 2022). Doel van dit akkoord is om de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. Hierbij wordt ingezet op leefstijl, waaronder bewegen als (onderdeel van) behandeling [10]. In het domein transport wordt bewegen bijvoorbeeld genoemd in het Nationaal Toekomstbeeld Fiets [11] (gestart in 2022), waarin het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat als doel heeft om tot een landelijk dekkende fietsinfrastructuur te komen. Een van de pijlers hierin is het stimuleren van fietsgebruik omdat dit goed is voor de gezondheid van de mens en het milieu. Ten slotte komt het domein stedelijk ontwerp terug in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA, start 2022), waarin een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen een van de doelen is [12].

Het 'Evidence document' betreft veelal beleid dat na de startdatum van de evaluatie (mei 2022) is uitgekomen. In een aantal gevallen betreft het beleid dat al liep vóór deze startdatum, al dan niet met betrokkenheid van directie Sport en Bewegen van VWS. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de wet dat iedere leerling in het primair onderwijs

vanaf 2023 verplicht minimaal 2 lesuren van 45 minuten bewegingsonderwijs per week krijgt [13] (domein onderwijs). Dit draagt bij aan het verbeteren van de motorische vaardigheden van kinderen. Deze wet werd in 2020 al gepubliceerd. Voor een volledig overzicht van het beweegbeleid per domein, zie het 'Evidence document' van de PA-EPI [14].

Domeinoverstijgend samenwerken kan het beweegbeleid versterken. Documenten van domeinoverstijgende samenwerkingen zijn ook meegenomen in de PA-EPI. Een voorbeeld hiervan is de Stuurgroep Impact op gezondheid, waarin de ministeries van VWS, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Infrastructuur en Waterstaat, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Economische Zaken, Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties samenwerken op thema's die de gezondheid beïnvloeden, zoals bewegen, maar zich ook buiten de beleidsterreinen van VWS bevinden [15].

Tussenconclusie onderzoeksvraag 1

Uit de PA-EPI blijkt dat bewegen terugkomt in alle acht relevante beleidsdomeinen van de PA-EPI.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- VWS: Herhaal het in kaart brengen van het Nederlandse beweegbeleid met de PA-EPI na vier tot vijf jaar om de ontwikkeling (van implementatie) van beweegbeleid in Nederland te monitoren.
- VWS: Analyseer de beleidsdocumenten van de verschillende beleidsterreinen waarin bewegen voorkomt. Dit geeft inzicht of het beleid dezelfde kant op werkt en elkaar niet onbedoeld tegenwerkt, en kan richting geven aan het bijsturen van beleidsplannen in de toekomst.

2.2.2 Voortgang: Wordt het beweegbeleid geïmplementeerd? (onderzoeksvraag 2)

Evaluatieperiode: Mei 2022 – augustus 2023

Het benoemen van bewegen in beleidsstukken is de eerste stap. Dit zegt echter nog niet of dit beleid ook daadwerkelijk wordt geïmplementeerd. Met de PA-EPI is gescoord in hoeverre de geïdentificeerde beleidsplannen zijn geïmplementeerd waarin het stimuleren van bewegen of het faciliteren van een beweegvriendelijke omgeving voorkomt. Uit de PA-EPI blijkt dat indicatoren in de domeinen transport, stedelijk ontwerp, gezondheidszorg en gemeenschap de implementatiescore 'hoog' hebben (zie Tabel B1 in Bijlage 2). Dit uit zich bijvoorbeeld in een infrastructuur waarin fietsgebruik wordt gestimuleerd als eerste vervoersmiddel. Lagere implementatiescores worden gezien in de beleidsdomeinen onderwijs, media, werkplek en sport en recreatie voor iedereen. Voor het laatstgenoemde domein gaat het specifiek om het uitdragen van gezond bewegen door sportverenigingen, naast sport. Bij het domein media betreft dit het implementeren van consistent beleid om de voordelen van sport en bewegen meer te verspreiden via reclame-uitingen.

Voor een goede implementatie van beweegbeleid is ondersteuning nodig, zoals leiderschap, monitoring en financiering en middelen. Deze beleidsondersteunende domeinen zijn ook onderzocht in de PA-EPI. Hierin is te zien dat de implementatie van bijvoorbeeld monitoring hoog is. Denk hierbij aan de Kernindicatoren Sport en Bewegen [16]. Ook is de implementatie hoog in het beleidsondersteunende domein gezondheid op alle beleidsterreinen. De implementatiescore 'laag' werd onder andere gegeven in de beleidsondersteunende domeinen leiderschap en financiering en middelen (Tabel B2 in Bijlage 2).

De PA-EPI geeft ook aanbevelingen over hoe de implementatie van het Nederlandse beweegbeleid verbeterd kan worden. De meest kansrijke aanbevelingen qua haalbaarheid en relevantie liggen volgens de PA-EPI in de domeinen stedelijk ontwerp, onderwijs en transport. Voorbeelden van aanbevelingen zijn het integreren van bewegen in het stedelijk ontwerp, het bevorderen van actief transport en het minder vrijblijvend maken van bewegen in het onderwijs. Daarnaast geeft de PA-EPI ook aanbevelingen over hoe ondersteuning van het beweegbeleid kan worden verbeterd. Beleidsondersteunende aanbevelingen zijn bijvoorbeeld gericht op structureel beweegbeleid, dus beweegbeleid dat niet afhankelijk is van een tijdelijk programma of van een specifiek kabinet. Ook wordt inzet geadviseerd op domeinoverstijgend samenwerken voor bewegen in het preventiebeleid en het ontwikkelen van beweegrichtlijnen voor kwetsbare groepen. Voor een volledig overzicht van de aanbevolen beleidsacties, zie het PA-EPI rapport [17].

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2

De PA-EPI laat zien dat de implementatie van het beweegbeleid verbeterd kan worden in de domeinen onderwijs, media, sport en recreatie voor iedereen en werkplek. In de domeinen transport, stedelijk ontwerp, gezondheidszorg en gemeenschap verloopt de implementatie al beter.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- VWS: Zet in op de geïdentificeerde kansrijke aanbevelingen vanuit de PA-EPI, zoals het initiëren van structureel beweegbeleid, niet gekoppeld aan een kabinetsperiode. Zie voor alle beleidsaanbevelingen het PA-EPI rapport [17].
- VWS: Stimuleer verdere domeinoverstijgende samenwerking tussen beleidsmedewerkers van verschillende departementen rondom bewegen, met nadruk op het implementeren van beweegbeleid in domeinen als onderwijs, sport en recreatie voor iedereen en werkplek.
- VWS: Zorg voor adequate beleidsondersteuning op het gebied van leiderschap, financiering en bestuur voor het faciliteren van beweegbeleid, door onder andere werkdruk en een gebrek aan structurele financiering als belemmeringen voor samenwerking en beleid te adresseren.

2.2.3 *Voortgang: Zijn beleidsmakers zich bewust van het belang van bewegen? (onderzoeksvraag 3)*
Evaluatieperiode: Mei 2022 – september 2024

Bewustzijn van het belang van bewegen

Uit interviews met VWS-beleidsmedewerkers in september 2024 blijkt dat bewegen binnen verschillende VWS-directies steeds meer wordt erkend als een verbindend thema dat bijdraagt aan gezondheid en preventie. Daarnaast zien zij dat bewegen steeds vaker wordt gekoppeld en kan bijdragen aan (beleids)doelen op thema's zoals leefomgeving, mentale gezondheid, overgewicht, jeugdzorg en welzijn. Wel werd aangegeven dat deze positieve ontwikkeling ook al vóór de lancering van het Actieplan Nederland Beweegt in gang was gezet. Zo werd specifiek genoemd dat de groei in aandacht voor bewegen werd versneld tijdens de coronaperiode, toen het belang van bewegen voor de fysieke en mentale gezondheid nog duidelijker werd. Ook kennis uit onderzoek en de inzet van maatschappelijke aanjagers, zoals sportprominenten en wetenschappers, spelen hierbij een rol. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het manifest 'Bewegen het nieuwe normaal' [18]. De naamswijziging van de directie 'Sport' naar 'Sport en Bewegen' en de oprichting van Team Bewegen binnen deze directie (naar aanleiding van het Actieplan) zorgden volgens beleidsmedewerkers wel voor een extra impuls om bewegen als onderdeel van het dagelijks leven, naast sport, meer onder de aandacht te brengen.

Tegelijkertijd benadrukken beleidsmedewerkers van verschillende VWS-directies de noodzaak om de aandacht voor bewegen in de toekomst vast te houden en op specifieke terreinen verder te versterken. Verschillende aandachtsgebieden werden hierbij genoemd: het meer uitdragen van de brede gezondheidsvoordelen van sport en bewegen, waaronder de positieve invloed op de mentale gezondheid; het inzetten van bewegen om sociale samenhang te versterken en een goede sociale en pedagogische basis te ondersteunen; en het belang van beweegvriendelijke bouw- en omgevingsprojecten, waaronder in de ontwikkeling van zorgomgevingen. Daarnaast werd gepleit voor meer aandacht voor het bevorderen van bewegen als vast onderdeel van het dagelijks leven. Ook werd het belang genoemd van bewegen binnen de duurzame inzetbaarheid van werkenden en het integreren van leefstijl en bewegen in (jeugd)zorgtrajecten om verdere zorgbehoefte te voorkomen.

Beleidsmedewerkers noemden ook de noodzaak om aandacht voor bewegen vast te houden in domeinoverstijgende samenwerking met relevante directies van andere ministeries, zoals Infrastructuur en Waterstaat en Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In deze tussenrapportage zijn alleen de perspectieven van VWS-beleidsmedewerkers op bewustwording meegenomen. De perspectieven van directeuren en beleidsmedewerkers van andere ministeries zullen in de eindrapportage (eind 2025) worden uitgewerkt.

Ervaringen in de samenwerking rondom het thema bewegen

Eén van de doelen van het Actieplan Nederland Beweegt is om de samenwerking tussen directies, departementen en partijen rondom het thema bewegen te bevorderen. Over het algemeen heerst het gevoel dat de beleidsmedewerkers binnen VWS elkaar de afgelopen jaren gemakkelijker weten te vinden en meer gecoördineerd zijn gaan samenwerken. Dit wordt deels toegeschreven aan de oprichting van een apart Team Bewegen binnen de VWS-directie Sport en Bewegen, wat

heeft bijgedragen aan betere vindbaarheid en een merkbaar grotere inzet op dit thema. Daarnaast dragen akkoorden zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), Sportakkoord II (SAII) en het Nationaal Preventieakkoord (NPA) volgens beleidsmedewerkers bij aan domeinoverstijgende samenwerking. Volgens sommigen draagt ook het Actieplan Nederland Beweegt zelf hieraan bij, hoewel de kennis over de doelen en acties van het Actieplan tussen medewerkers nog wel varieert.

Daarnaast noemden beleidsmedewerkers van verschillende VWS-directies veel andere samenwerkingen waarin het thema bewegen wordt meegenomen. Dit is in de meeste gevallen, maar niet altijd, samen met de directie Sport en Bewegen. Het is echter voor beleidsmedewerkers niet altijd duidelijk of deze samenwerkingen nieuw zijn en/of direct voortkomen uit het Actieplan. Het beeld dat er met verschillende partijen uitwisseling plaatsvindt en wordt samengewerkt, wordt bevestigd in de logboeken die zijn bijgehouden door het Team Bewegen, waarin contacten rondom het thema bewegen zijn vastgelegd. De samenwerkingen variëren in intensiteit: soms gaat het om een eenmalige uitwisseling, meedenken of het geven van advies. Soms betreft het een werkgroep of structureel overleg rond specifieke thema's, zoals mentale gezondheid of preventie in het zorgstelsel. Daarnaast wordt soms in programma's gezamenlijk gewerkt aan concrete beleidsdoelen, zoals in het GALA. De samenwerking is intensiever tussen directies waarin bewegen, leefstijl en preventie grotere thema's zijn, zoals bij Publieke Gezondheid en Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie. De samenwerking tussen directie Sport en Bewegen en directies Jeugd, Maatschappelijke Ondersteuning en Zorgverzekeringen wordt door beleidsmedewerkers ervaren als minder intensief, en soms ook als minder gecoördineerd, deels omdat bewegen minder prominent is in hun kerndoelstellingen.

Toch verloopt de samenwerking niet altijd zonder problemen, en het blijkt soms uitdagend om nieuwe samenwerkingsinitiatieven concreet en structureel vorm te geven. Beleidsmedewerkers gaven aan dat dit bijvoorbeeld gebeurt wanneer er nog geen concrete (beleids)doelen zijn geformuleerd, waarin duidelijk wordt wat samenwerking rondom bewegen van iedere directie vraagt. Hierdoor valt het onderwerp soms van de agenda van het managementteam (MT). Daarnaast heerst bij verschillende directies het gevoel dat er 'meer' mogelijk is op het gebied van het thema bewegen, bijvoorbeeld door (nog) meer in te zetten op de eerdergenoemde aandachtsgebieden voor het versterken van het thema bewegen (zie paragraaf 'Bewustzijn van het belang van bewegen'). Hoewel het bewustzijn en de mate van samenwerking lijken toe te nemen, blijft de structurele integratie van bewegen in beleid een aandachtspunt, onder andere door de werkdruk bij beleidsmedewerkers en een wisseling van het kabinet. Beleidsmedewerkers noemden verschillende factoren die van belang zijn om domeinoverstijgende samenwerking en de (meer integrale) inbedding van bewegen in beleid verder te bevorderen. Zie hiervoor Tabel 2.

*Tabel 2 Samenvatting van factoren die van invloed zijn op
(domeinoverstijgende) samenwerking rondom het thema bewegen, volgens
beleidsmedewerkers van VWS.*

Factoren	Beschrijving
1. Het belang van een gezamenlijke visie en (beleids)doelen	Beleidsdruk, prioriteitsstelling en organisatorische verschillen maken het soms lastig om een gezamenlijke visie en concrete samenwerkingsmogelijkheden tot stand te brengen.
a. Beleidsprioriteiten en -druk	Directies staan vaak onder druk om aandacht te besteden aan diverse (brede) thema's, wat leidt tot een voortdurende afweging van prioriteiten. Directies geven aan dat het thema bewegen daardoor soms van de agenda afvalt, vooral in tijden waarin het politieke speelveld verandert of wanneer er nog geen concrete gezamenlijke doelen zijn geformuleerd.
b. Verschillende functies van directies	Er zijn verschillen tussen directies in de mate van speelruimte die zij ervaren om in te spelen op beleidsdoelen waar bewegen aan kan bijdragen. De directie Zorgverzekeringen bijvoorbeeld, is geen inhoudelijke beleidsdirectie, maar verantwoordelijk voor het zorgstelsel.
2. Kansen inzien en benutten: versterken van samenwerking binnen eigen verantwoordelijkheden	Het belang van wederzijds initiatief bij het zoeken naar aanknopingspunten en het leggen van verbindingen tussen de werkzaamheden van verschillende directies.
a. Kennis van elkaars werkzaamheden en prioriteiten	Beleidsmedewerkers geven aan dat het van belang is goed op de hoogte zijn van elkaars verantwoordelijkheden en speerpunten om gezamenlijke aanknopingspunten te vinden voor verdere samenwerking. Het is nog niet voor alle directies duidelijk voor welke onderwerpen rondom bewegen zij terecht kunnen bij welke specifieke personen binnen de directie Sport en Bewegen. Ook zijn de naamswijziging en uitbreiding van het team relatief nieuw, waardoor medewerkers de directie soms nog steeds 'Sport' noemen of met name associëren met sport.
b. Samenwerken vanuit kerntaken	Beleidsmedewerkers vinden het belangrijk dat directies samenwerken binnen/vanuit hun eigen verantwoordelijkheden en kerntaken. Gezamenlijke inzet is gewenst, maar dan wel op een manier die ieders eigen rol, kerntaken en verantwoordelijkheden respecteert.
3. Infrastructuur en slagkracht voor overleg en samenwerking	Het faciliteren van een solide basis voor overleg en samenwerking.
a. Effectieve overlegstructuren	Om samenwerking effectief te versterken, is een solide overlegstructuur van belang. Regelmatig overleg helpt om inzicht te krijgen in elkaars werkzaamheden en om snel aanknopingspunten te identificeren.
b. Continuïteit in samenwerking	Programma's en akkoorden hebben vaak een beperkte looptijd, waarna bestaande overlegstructuren verdwijnen en daarna nieuwe politieke motivatie, financiering en een impuls nodig zijn om de samenwerking voort te zetten, wat de continuïteit van samenwerking bemoeilijkt.
c. Opgavegericht werken	Een nieuwe ontwikkeling is de introductie van opgavegericht werken, waarbij domeinoverstijgend wordt samengewerkt aan specifieke thema's. Dit heeft de potentie om de samenwerking te versterken en mogelijk ook de verantwoordelijkheid voor het thema bewegen breder te delen binnen de directies.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 3

Op basis van de interviews lijkt er een groeiend bewustzijn te zijn binnen de gesproken VWS-directies over het inzetten van bewegen voor beleidsdoelen op thema's zoals gezondheid, preventie en welzijn. Dit bewustzijn is mede gestimuleerd door de naamswijziging van de directie Sport naar Sport en Bewegen en de oprichting van Team Bewegen. Hier lijkt het Actieplan aan bijgedragen te hebben. Hoewel er regelmatig samenwerking plaatsvindt, worden obstakels zoals werkdruk, beperkte financiering en wisselende politieke prioriteiten genoemd. Het aanpakken van deze uitdagingen en het verbeteren van afstemming en inzicht in elkaars werkzaamheden tussen directies zijn belangrijk. Dit kan bijdragen aan het aangaan van nieuwe samenwerkingen rondom bewegen, het waarborgen van continuïteit en het bereiken van beleidsdoelen.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *VWS-directies*: Stimuleer regelmatig overleg en een proactieve houding bij beleidsmedewerkers binnen VWS om aanknopingspunten te (blijven) zoeken om samenwerking rondom bewegen verder te versterken, met aandacht voor het op de hoogte blijven van elkaars werkzaamheden.
- *VWS-directies*: Zorg vanuit het hoger management voor het formuleren van concrete (gezamenlijke) beleidsdoelen en doorlopende financiering, zodat beleidsmedewerkers structureel op bewegen kunnen inzetten en samenwerken.
- *VWS-directies*: Zorg ervoor dat beleidsmedewerkers goed geïnformeerd zijn over welke onderwerpen rondom bewegen ze met welke personen kunnen afstemmen binnen de directie Sport en Bewegen.
- *VWS en andere departementen*: Leg bij overgangsmomenten (zoals aflopende programma's of een nieuw kabinet) extra focus op continuïteit in samenwerking, om te voorkomen dat belangrijke 'beweeggerelateerde' initiatieven verwateren.

2.2.4 *Voortgang: Welke kennis is beschikbaar gekomen uit onderzoeken die zijn uitgezet? (onderzoeksvraag 4)*

Evaluatieperiode: Mei 2022 – november 2024

In het kader van het Actieplan Nederland Beweegt heeft de directie Sport en Bewegen voor de periode 2022-2025 verschillende onderzoeken uitgezet bij diverse partijen³. Doel hiervan is om meer kennis te ontwikkelen en te verspreiden over de effecten van zitten en bewegen. Daarnaast beoogt VWS aanknopingspunten te vinden om zitten te verminderen en bewegen te stimuleren. De onderzoeken richten zich op:

- Het ontwikkelen van een kernindicator voor het percentage Nederlanders dat niet beweegt (RIVM).
- Gedragsfactoren die zitgedrag beïnvloeden (D&B en Kenniscentrum Sport & Bewegen).
- Modelontwikkeling voor het voorspellen van de effecten van beweeginterventies op gezondheid en zorgkosten (RIVM).

³ Deze lijst is exclusief onderzoek en kennisvragen die via instellingssubsidies zijn verleend aan het RIVM, Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen.

- Onderzoek naar de mate waarin ruimte voor sport en bewegen onder druk staat in de ruimtelijke ordening, en het instrumentarium wat gemeenten hebben om ruimte voor sport en bewegen te creëren (Urhahn).
- Een beweegmonitor voor de kinderopvang (Mulier Instituut).
- De korte termijn effecten van langdurig zitten en een praktijktool voor werkgevers over de korte termijn effecten van minder zitten en meer bewegen (TNO i.s.m. Kenniscentrum Sport & Bewegen).

De onderzoeken naar de kernindicator voor niet-bewegers en de gedragsfactoren die zitgedrag beïnvloeden zijn in 2024 afgerond. De Beweegmonitor voor de kinderopvang is een doorlopend onderzoek. Van deze drie onderzoeken zijn publicaties beschikbaar. De resultaten worden hieronder kort beschreven. De overige uitgezette onderzoeken worden afgerond in 2025.

Uit het onderzoek naar niet-bewegers kwam o.a. naar voren dat bijna 2% van de Nederlandse bevolking van 4 jaar en ouder als niet-beweger wordt beschouwd en 53% weinig beweegt. Een niet-beweger is iemand die minder dan 30 minuten per week (volwassenen) of per dag (kinderen) minimaal licht-intensief beweegt ($MET^4 \geq 1,6$). Een weinig-beweger zit tussen niet bewegen en voldoen aan de Beweegrichtlijnen in. Voor volwassenen geldt dat het voldoen aan de Beweegrichtlijnen kan verbeteren van 44% naar 56% als deze groep vaker actieve keuzes maakt, zoals fietsen voor korte afstanden [19].

Uit het onderzoek naar gedragsfactoren bij zitgedrag bleek o.a. dat gewoontegedrag een sterke voorspeller van zitgedrag is bij volwassenen, maar niet bij jongeren, wat het belang onderstreept van vroege gewoontevorming. Daarnaast was een gebrek aan juiste kennis over zitgedrag een belangrijke voorspeller, die zorgt voor misconcepties. Voor het grootste deel van Nederlanders is het onbekend dat het onderbreken van zitgedrag gezondheidsvoordelen kan opleveren, en dat deze voordelen niet uitsluitend voortkomen uit intensieve lichaamsbeweging. Ook heeft men het idee dat zodra je voldoende beweegt, je niet minder hoeft te zitten [20].

In de meest recente publicatie van de Beweegmonitor voor de kinderopvang (2022) wordt aanbevolen om (1) bewegen te integreren in het beleid van de kinderopvang, (2) het beweegadvies voor 0-4 jaar en de beweegrichtlijnen voor 4-12 jaar te verspreiden en implementeren, (3) handelingsverlegenheid van medewerkers weg te nemen door hen te informeren, bij te scholen en te enthousiasmeren, en (4) samenwerkingen met lokale partners te stimuleren [21].

Tussenconclusie onderzoeksvraag 4

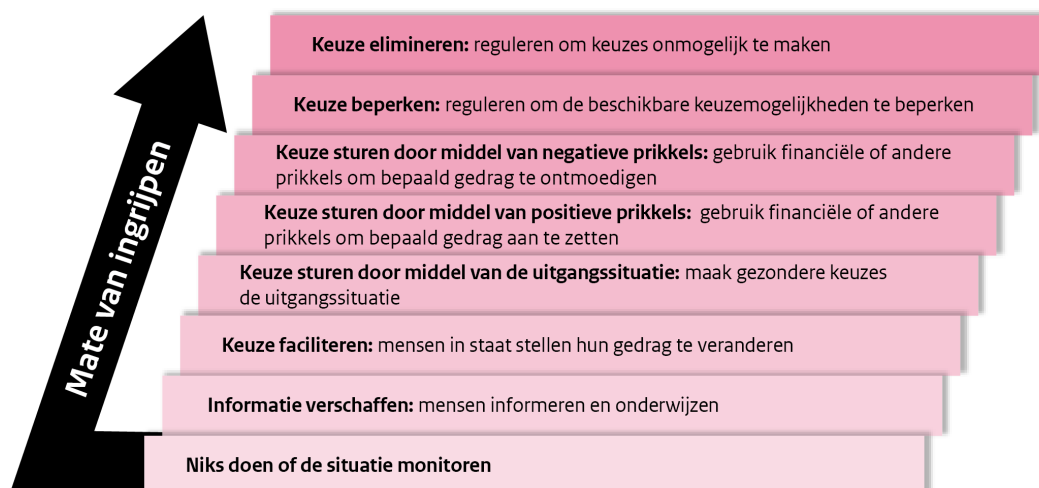
De directie Sport en Bewegen heeft diverse onderzoeken uitgezet om kennisvragen over het verminderen van zitgedrag en het stimuleren van bewegen te beantwoorden. De (eind)resultaten van de meeste onderzoeken worden echter pas in 2025 verwacht.

⁴ Metabolic Equivalent of Task. De MET-waarde geeft de hoeveelheid energie aan die een bepaalde fysieke inspanning kost, vergeleken met de hoeveelheid benodigde energie in rust. Dit wordt uitgedrukt in het gebruik van zuurstof per kilogram lichaamsgewicht per minuut.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *VWS, n.a.v. onderzoek:* Zet in op het maken van actieve keuzes door de dag heen en draag zorg voor (vroeg) gezonde gewoontevorming bij jongeren. Gebruik hierbij diverse beleidsinstrumenten uit verschillende niveaus van de interventieladder, zoals keuzes sturen en keuzes elimineren. Zie Figuur 2 voor de interventieladder [22].
- *VWS, n.a.v. onderzoek:* Vergroot kennis rondom beweeg- en zitgedrag, bijvoorbeeld dat het regelmatig onderbreken van zitten (los van intensief bewegen) gezondheidsvoordelen kan opleveren.
- *VWS, n.a.v. onderzoek:* Zet in op de brede verspreiding en implementatie van het beweegadvies voor kinderen van 0-4 jaar en de beweegrichtlijnen voor kinderen van 4-12 jaar.

Figuur 2 Interventieladder [22].



2.3 Vervolg evaluatie 2025

Uit de PA-EPI is op basis van het beweegbeleidsoverzicht en de implementatie hiervan een top-5 beleidsadviezen en een top-5 beleidsondersteunende adviezen opgesteld. Ten behoeve van de evaluatie zal in 2025 via documentenanalyse worden onderzocht of en welke acties terugkomen in nieuwe beleidsdocumenten en kamerbrieven. Hiervoor zal in 2025 ook de [webpagina](#) van het RIVM met het historisch overzicht van het Nederlandse sport- en beweegbeleid worden bijgewerkt. Daarnaast zijn momenteel verschillende landen bezig met het uitvoeren van de PA-EPI. De resultaten hiervan zullen, indien beschikbaar in 2025, worden vergeleken met de Nederlandse situatie. Dit geeft een beeld hoe het Nederlands Bewegbeleid scoort ten opzichte van andere landen. Voor onderzoeksvraag 3 (Bewustzijn van het belang van bewegen) zal in 2025 de samenwerking rondom bewegen van VWS met andere ministeries dieper worden onderzocht. Hier is in 2024 ook al veel inzet op geweest vanuit VWS, Bewegalliantie en andere partijen. Hiervoor zullen betrokken beleidsmedewerkers vanuit de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Infrastructuur en Waterstaat, en Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur worden geïnterviewd. Voor onderzoeksvraag 4 (Beschikbare kennis uit onderzoeken) zullen, indien beschikbaar, de resultaten van overige onderzoeken kort worden beschreven.

3 Evaluatie Actielijn 2

Tekstblok 4 Actielijn 2 en bijbehorende evaluatieactiviteiten.

Actielijn 2: Het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Beweegalliantie en het Groeiprogramma.

Inzet VWS vanuit Actielijn die wordt geëvalueerd: 1) *Activatie van partijen via de Beweegalliantie* (onderzoeksvraag 1); 2) *Samenwerking in cirkels* (onderzoeksvragen 2 en 3); 3) *Versterken van beweeginitiatieven, o.a. met het Groeiprogramma* (onderzoeksvragen 4, 5 en 6).

Onderzoeksvragen:

1. Zijn alle relevante partijen uit het beweegstelsel betrokken en is de onderlinge samenwerking verbeterd?
2. Welke (nieuwe) samenwerkingsverbanden (cirkels) in de Beweegalliantie zijn er gestart en hoe verlopen deze?
3. Welke obstakels zijn er geïdentificeerd en weggenomen in de domeinen?
4. Zijn er vernieuwende lokale initiatieven versterkt/gestart via het Groeiprogramma en het impactloket en zijn beoogde doelgroepen (<25 jaar en lage sociaal economische positie) bereikt?
5. Wat is de (meer)waarde van de inzet van de Beweegalliantie en het Groeiprogramma als beleidsinstrumenten op het creëren van meer maatschappelijk initiatief? *(geen onderdeel van deze voortgangsrapportage)*
6. Wat is de voortgang van andere initiatieven en programma's gericht op bewegen en het creëren van maatschappelijk initiatief?

Onderzoeksmethoden: Stakeholderanalyse, interviews, logboek Beweegalliantie, documentanalyse en expertbijeenkomst (zie Bijlage 1).

3.1 Achtergrond

Actielijn 2 richt zich op het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen door de Beweegalliantie en het Groeiprogramma. Met maatschappelijk initiatief wordt bedoeld: het verbinden van partijen zodat ze van elkaar kunnen leren, ervaringen en/of kennis kunnen uitwisselen, met elkaar kunnen samenwerken, obstakels kunnen wegnemen en elkaar kunnen stimuleren om meer Nederlanders te laten bewegen. Bestaande kennis, expertise en initiatieven zijn hierbij het vertrekpunt [2]. Zie Tekstblokken 5 en 6 voor een beschrijving van de Beweegalliantie en het Groeiprogramma.

*Tekstblok 5 De Beweegalliantie.***De Beweegalliantie**

De Beweegalliantie bestaat sinds juni 2022 en wordt vanaf medio 2023 gesubsidieerd vanuit VWS [23]. De alliantie werkt als aanjager, inspirator, beleidsbeïnvloeder en lerend netwerk voor partijen en initiatieven met als missie "Meer mensen bewegen meer. Elke dag. Overal.". Het fungeert als katalysator voor maatschappelijke initiatieven door organisaties te verbinden, obstakels weg te nemen en samenwerkingen te starten. Ook biedt de alliantie ondersteuning aan bestaande initiatieven en helpen ze bij het ontwikkelen van nieuwe (lokale) projecten om specifieke doelgroepen te activeren. Het uiteindelijke doel is een verschuiving in de sociale norm, zodat structureel meer mensen dagelijks bewegen. De Beweegalliantie richt zich op vijf speerpunten:

1. Beleid in beweging krijgen;
2. Obstakels duurzaam wegnemen in domeinen;
3. Nieuwe doelgroepen bereiken;
4. Communicatie en positionering;
5. Organisatie en monitoring.

De Beweegalliantie werkt onder andere via *domeinen* en in *cirkels*. Een *cirkel* richt zich op een specifiek vraagstuk, bijvoorbeeld het bevorderen van bewegen in het voortgezet onderwijs. Cirkelvraagstukken vallen doorgaans binnen een bepaald *domein*, namelijk onderwijs, werk, zorg, leefomgeving of het doorsnijddende thema actieve mobiliteit (zoals wandelen en fietsen), die door alle domeinen heen werkt. Individuen en partijen kunnen op basis van hun eigen motivatie en energie een cirkel binnen een domein oprichten. De cirkel brengt obstakels in kaart, pakt ze aan en verduurzaamt succesvolle initiatieven, met aandacht voor het neerleggen van eigenaarschap bij de partijen uit het werkveld zelf. Elke cirkel is flexibel qua duur, omvang en deelnemers.

Binnen de Beweegalliantie bestaan verschillende rollen, waaronder netwerkregisseurs, cirkeltrekkers en cirkeldeelnemers.

Netwerkregisseurs hebben een coördinerende rol, onderhouden contact met cirkeltrekkers en begeleiden cirkels binnen hun domein.

Cirkeltrekkers leiden de cirkel en sturen de activiteiten aan.

Cirkeldeelnemers kunnen ambassadeurs, experts of (lokale) beweegmakers zijn, die actief bijdragen aan de doelen.

In de cirkelaanpak werkt de Beweegalliantie volgens de principes van 'dynamic governance', waarin de deelnemers zelf richting aan de gezamenlijke activiteiten geven (bottom-up benadering). De Beweegalliantie draagt op verschillende manieren bij aan de capaciteit van de cirkels: door het leveren van mankracht, zoals het inschakelen van een procesbegeleider of het verbinden van alliantiepartners om initiatieven sneller te realiseren; door (hulp bij) financiële bijdragen, bijvoorbeeld door te verwijzen naar subsidies of aan te vragen middelen vanuit VWS; en door het (helpen) organiseren van bijeenkomsten, inclusief het regelen van de locatie en catering.

*Tekstblok 6 Het Groeiprogramma en impactloket.***Het Groeiprogramma**

In 2023 is vanuit de Beweegalliantie en VWS het Groeiprogramma opgezet, bestaande uit de voucherregeling vanuit het ZonMw programma 'Kennis- en implementatie impuls bewegen in het dagelijks leven'. De voucherregeling van ZonMw biedt financiële steun om lokale beweeginitiatieven voor jongeren en mensen met minder kansen te versterken en verder uit te breiden. Het totale te besteden budget is 800.000 euro. Er kunnen vouchers (van maximaal 25.000 euro) worden aangevraagd om externe expertise in te schakelen die obstakels wegnemen bij het borgen en/of opschalen van een lokaal succesvol beweeginitiatief.

Het impactloket

Naast het Groeiprogramma van ZonMw ondersteunt ook het impactloket van de Beweegalliantie lokale laagdrempelige (kleine) beweeginitiatieven, beproefde concepten en/of toepassingen. Dit doet het impactloket door het toevoegen van kennis en expertise vanuit het alliantienetwerk. Het doel is om deze initiatieven lokaal door te ontwikkelen, te borgen of regionaal of landelijk aan te jagen. Het gaat hierbij om bestaande lokale beweeginitiatieven die dagelijks bewegen stimuleren in de domeinen waar de Beweegalliantie zich op richt. Hiervoor heeft het impactloket drie ondersteuningstrajecten, namelijk **inspiratie**, ofwel het uitlichten van inspirerende voorbeelden, **verbinding**, ofwel het doorverwijzen naar andere relevante organisaties of kennisbronnen en **begeleiding** door toevoeging van een kennis- of procesexpert (zie Tabel 6).

Voor de evaluatie van Actielijn 2 zijn diverse evaluatie-activiteiten uitgevoerd om de voortgang in kaart te brengen. Via een stakeholderanalyse zijn het aantal aangesloten partijen bij de Beweegalliantie en de ontwikkeling van de 'olievlek' van betrokken partijen in beeld gebracht (onderzoeksvraag 1). Ten tijde van het opstellen van het evaluatieplan (eind 2023) [2] lag de focus van de Beweegalliantie op het opzetten van netwerken in cirkels (samenwerkingsverbanden) en domeinen, met name leefomgeving, zorg, werk en onderwijs [24]. Daarom wordt in deze voortgangsrapportage met name gefocust op het ontstaan en de voortgang van cirkels, en wel binnen deze vier domeinen (onderzoeksvraag 2). Hiervoor is gebruik gemaakt van een cirkelregister en interviews met betrokkenen bij de Beweegalliantie (leden van het team van de Beweegalliantie en cirkelbetrokkenen). Met behulp van de plannen van aanpak van de cirkels is geanalyseerd aan welke obstakels er wordt gewerkt binnen cirkels (onderzoeksvraag 3). Verder is via het impactregister een overzicht gegeven van welke vernieuwende lokale initiatieven versterkt/gestart zijn via het Groeiprogramma (2023-2024) en of beoogde doelgroepen zijn bereikt (onderzoeksvraag 4). De meerwaarde van de inzet van de Beweegalliantie en het Groeiprogramma (onderzoeksvraag 5) wordt opgenomen in de eindrapportage van deze evaluatie. Tot slot is een overzicht opgenomen van verstrekte subsidies door VWS-directie Sport en Bewegen aan andere initiatieven en programma's (naast de Beweegalliantie), gericht op het creëren van meer maatschappelijk initiatief rondom bewegen

(onderzoeksvraag 6). Belangrijke data en mijlpalen voor de evaluatie van deze Actielijn zijn weergegeven in Tekstblok 7.

Tekstblok 7 Belangrijke data en mijlpalen voor Actielijn 2

Mei 2022 Afgesproken startpunt evaluatie Actieplan Nederland Beweegt
Juni 2022 Ontstaan Beweegalliantie
Juni 2023 Lancering Actieplan Nederland Beweegt
Medio 2023 Beweegalliantie wordt gesubsidieerd vanuit VWS
Eind 2023 Groeiprogramma opgezet en het impactloket

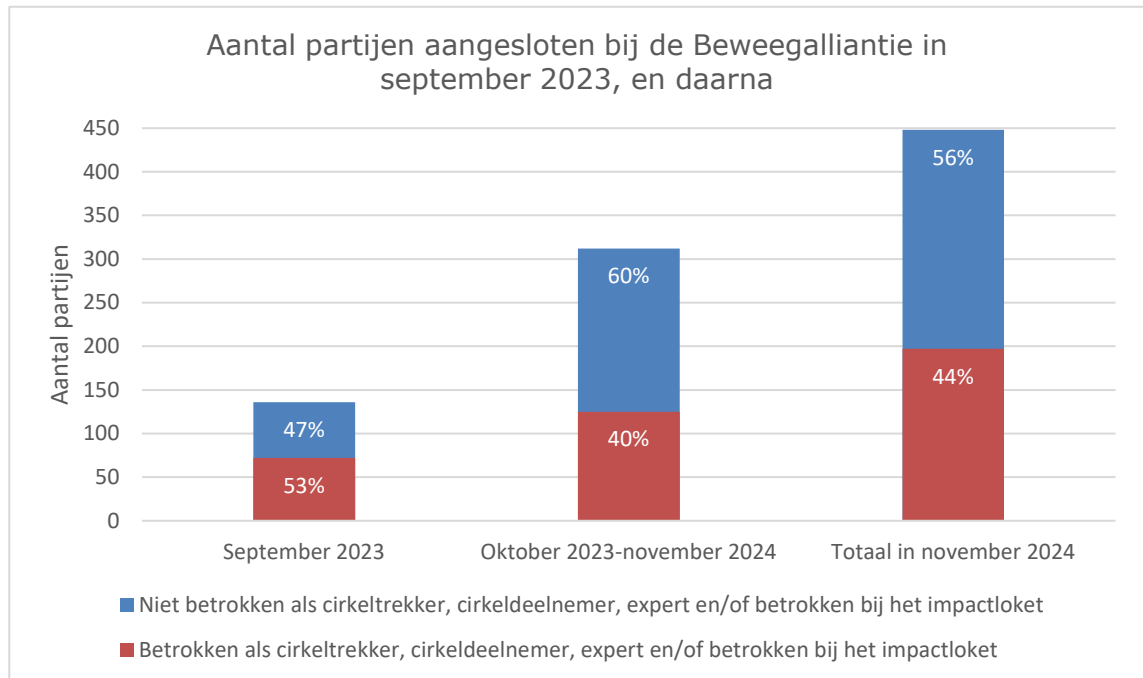
3.2 Resultaten per onderzoeksvraag

3.2.1 *Voortgang: Welke partijen zijn betrokken bij de Beweegalliantie?* *(onderzoeksvraag 1)* Evaluatieperiode: Mei 2022 – november 2024

Elke partij die de missie en visie van de Beweegalliantie onderschrijft en bereid is tijd en energie te investeren om iets met bewegen te doen, mag zich aansluiten bij de Beweegalliantie. Om inzicht te krijgen in de groei van het aantal betrokken partijen sinds de start van de Beweegalliantie, is het aantal stakeholders op twee meetmomenten geïnventariseerd: in september 2023, kort na het verkrijgen van de VWS-subsidie, en in november 2024. Uit de stakeholderanalyse blijkt dat er in september 2023 136 partijen waren aangesloten (Figuur 3). Dit omvat bijvoorbeeld partijen als branche- en koepelorganisaties (o.a. NOC*NSF, MBO-raad en Sportkracht12), sportaanbieders (sportverenigingen), (commerciële) bedrijven (o.a. sportwinkels, detacheringsbureaus, bouwbedrijven) en beleidsmakers (o.a. ministeries, gemeenten). Voor een overzicht en uitleg van de verschillende typen aangesloten partijen, zie Tabel B3 in Bijlage 2.

Iets meer dan de helft (53%) van de partijen die in september 2023 al was aangesloten, is momenteel betrokken als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, expert en/of is betrokken bij het impactloket. Tot november 2024 zijn er nog eens 312 partijen bijgekomen. Van deze partijen hebben er 125 momenteel een rol bij cirkels, als expert of bij het impactloket (40%). Op de peildatum in november 2024 zijn er in totaal 448 partijen aangesloten bij de Beweegalliantie, waarvan 197 betrokken als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, expert en/of via het impactloket (44%). Van de overige 251 partijen (56%) zijn in de stakeholderdatabase geen gegevens beschikbaar over hun rol en de bijdrage die zij vanuit hun betrokkenheid bij de Beweegalliantie momenteel (extra) leveren aan het stimuleren van bewegen.

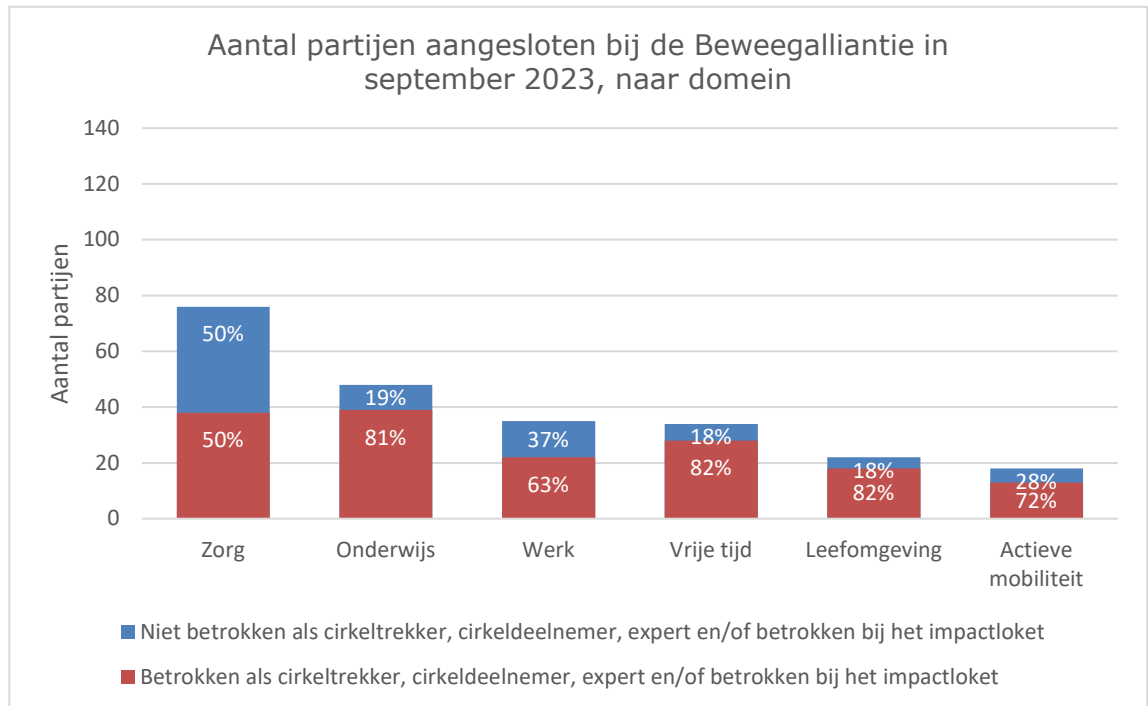
Figuur 3 Aantal partijen die zijn aangesloten bij de Beweegalliantie in september 2023 (n=136) en daarna (oktober 2023-november 2024) (n=312).



Nagenoeg alle partijen (n=415) zijn verbonden aan één of meerdere domeinen. In september 2023 waren de meeste partijen verbonden aan de domeinen zorg (n=76), onderwijs (n=48) en/of werk (n=35) (Figuur 4). De domeinen met de minste partijen waren leefomgeving (n=22) en actieve mobiliteit (n=18). De domeinen leefomgeving, vrije tijd en onderwijs hadden in september 2023 relatief meer partijen die momenteel betrokken zijn bij cirkels of via het impactloket dan de andere domeinen (respectievelijk 82%, 82% en 81%). Het domein zorg had relatief minder partijen met een dergelijke rol (50%).

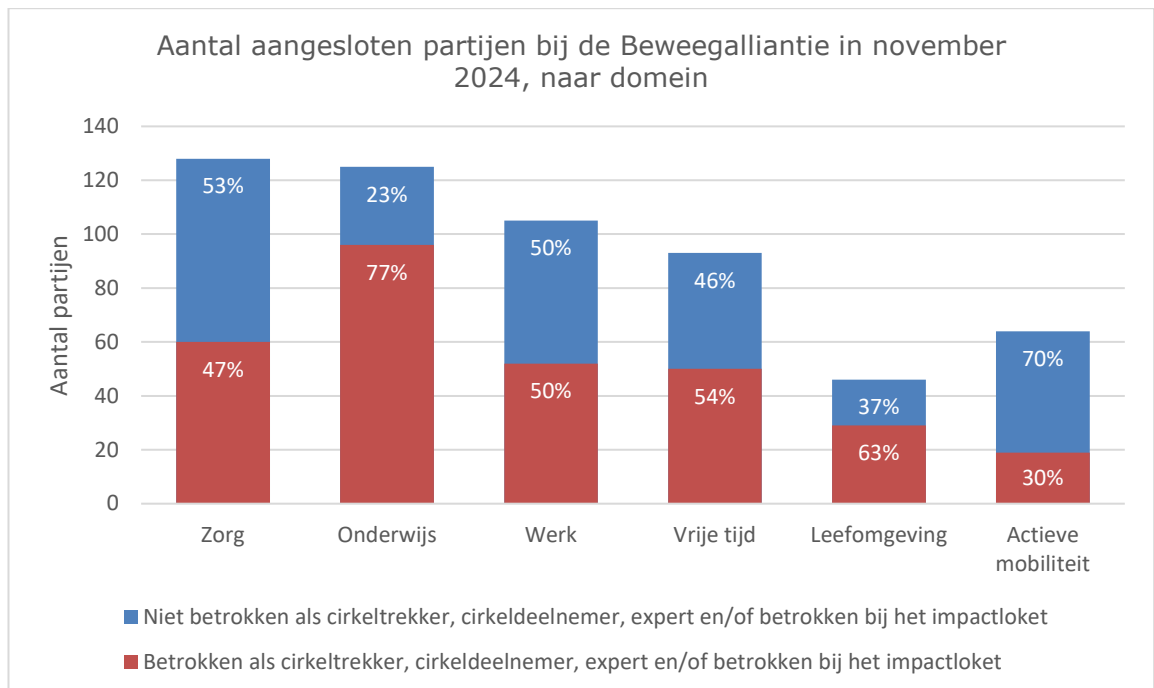
In de loop van de tijd is het aantal aangesloten partijen voor elk domein gestegen. In november 2024 bevatten de domeinen onderwijs (n=125), zorg (n=128) en werk (n=105) het grootste aantal verbonden partijen, terwijl de domeinen actieve mobiliteit (n= 64) en leefomgeving (n=46) het minste aantal hebben (Figuur 5). Ook het absolute aantal betrokken partijen dat een rol speelt bij cirkels of via het impactloket is in elk domein gestegen.

Figuur 4 Aantal betrokken partijen bij de Beweegalliantie (n=136) in september 2023, naar domein.



NB het totale aantal aangesloten partijen bij de Beweegalliantie in september 2023 is 136. De som van het aantal partijen per domein is echter meer dan dat. Dit komt doordat sommige partijen zijn aangesloten vanuit meerdere domeinen.

Figuur 5 Aantal betrokken partijen (n=448) bij de Beweegalliantie in november 2024, naar domein.

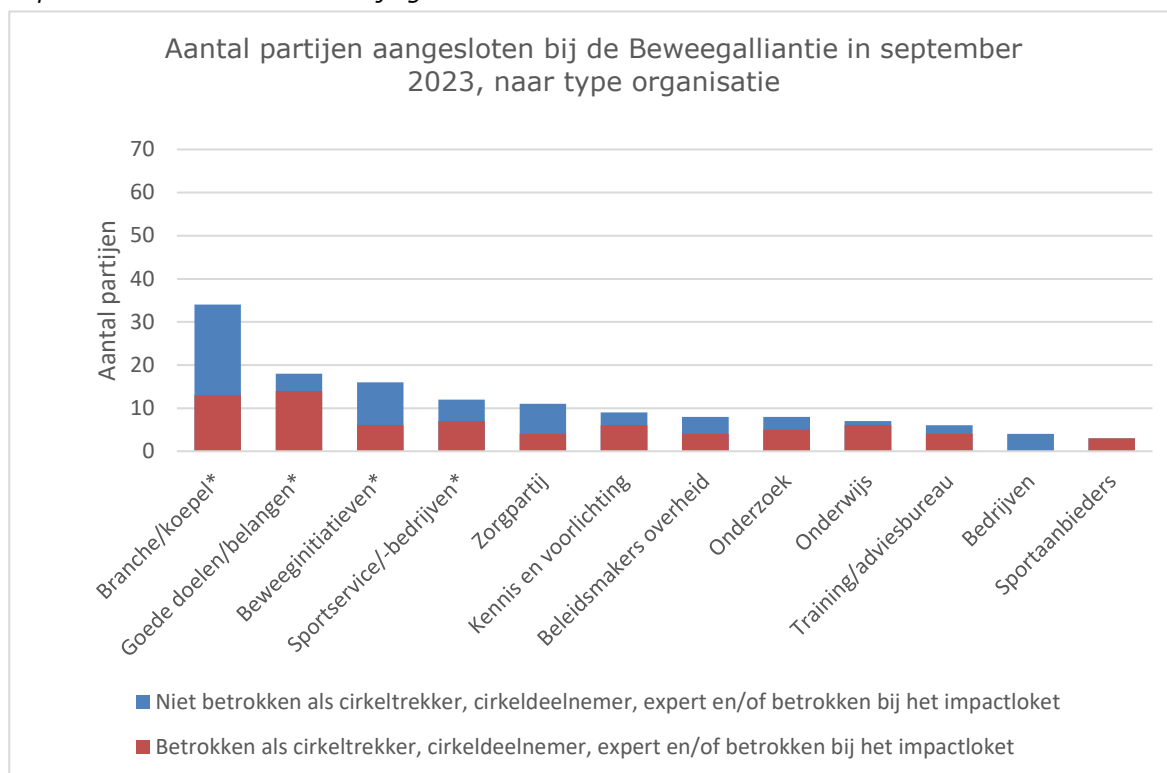


NB het totale aantal aangesloten partijen bij de Beweegalliantie is 448 (november 2024). De som van het aantal partijen per domein is echter meer dan dat. Dat komt doordat sommige partijen zijn aangesloten vanuit meerdere domeinen.

Uit de analyse van de typen aangesloten partijen blijkt dat in september 2023 de grootste groepen aangesloten partijen bij de Beweegalliantie branche- en koepelorganisaties (n=34), goede doelen en belangenorganisaties (n=18) en beweeginitiatieven en -interventies (n=16) waren (zie Figuur 6). Van de partijen die in september 2023 al waren aangesloten, bevatten sportaanbieders, onderwijs en goede doelen en belangenorganisaties het grootste aandeel partijen die momenteel een rol hebben bij cirkels of via het impactloket (respectievelijk 100%, 86% en 78%, zie Tabel B4 in Bijlage 2).

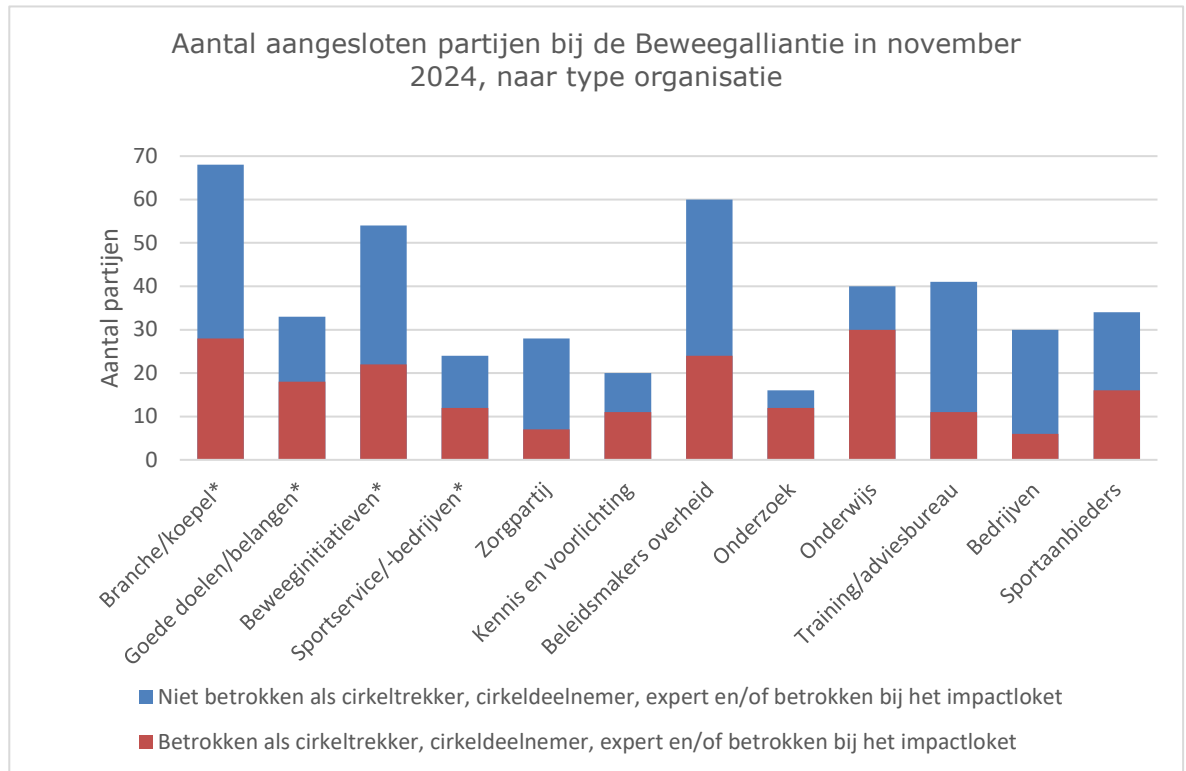
In de loop van de tijd is het aantal aangesloten partijen voor elk type partij gegroeid. Momenteel zijn de grootste groepen branche- en koepelorganisaties (n=68), beleidsmakers overheid (n=60) en beweeginitiatieven en -interventies (n=54) (Figuur 7). Het verschilt per type partij hoeveel aangesloten partijen een rol hebben bij cirkels of via het impactloket. Bij partijen in het onderwijs en onderzoek, bij goede doelen en belangenorganisaties en bij kennis en voorlichting heeft meer dan de helft van de betrokken partijen een dergelijke rol (respectievelijk 75%, 75%, 55% en 55%). Dit aandeel is bij andere typen partijen lager, zoals bij bedrijven (20%) en zorgpartijen (25%).

Figuur 6 Aantal aangesloten partijen bij de Beweegalliantie in september 2023 (n=136), naar type partij (zie Tabel B3 in Bijlage 2), en het aandeel partijen betrokken als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, expert en/of betrokken bij het impactloket. Zie Tabel B4 in Bijlage 2 voor meer informatie.



* Branche/koepel = branche- en koepelorganisaties; Goede doelen/belangen = goede doelen en belangenorganisaties; Beweeginitiatieven = beweeginitiatieven en -interventies; Sportservice/-bedrijven = sportserviceorganisaties en sportbedrijven.

Figuur 7 Aantal aangesloten partijen (n=449) bij de Beweegalliantie in november 2024, naar type partij (zie Tabel B3 in Bijlage 2), en het aandeel partijen betrokken als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, expert en/of betrokken bij het impactloket. Zie Tabel B4 in Bijlage 2 voor meer informatie.



* Branche/koepel = branche- en koepelorganisaties; Goede doelen/belangen = goede doelen en belangenorganisaties; Beweeginitiatieven = beweeginitiatieven en -interventies; Sportservice/-bedrijven = sportserviceorganisaties en sportbedrijven.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 1

Uit de stakeholderanalyse blijkt dat het aantal aangesloten partijen bij de Beweegalliantie tussen september 2023 en november 2024 is gegroeid van 136 naar 448 partijen. Bij deze groei is ook het aantal partijen gestegen dat een rol heeft binnen een cirkel en/of betrokken is via het impactloket. Verder zijn in de stakeholderdatabase alle domeinen vertegenwoordigd. De meeste partijen zijn werkzaam in de domeinen zorg, onderwijs en werk; de minste partijen in vrije tijd, actieve mobiliteit en leefomgeving. Verder zijn verschillende typen partijen aangesloten bij de Beweegalliantie. Dit zijn met name branche- en koepelorganisaties en beleidsmakers overheid (landelijk en gemeentelijk). Onderzoekspartijen en partijen in kennis en voorlichting zijn de kleinste groepen.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Het activeren van partijen is nooit af. Blijf hierin investeren om maatschappelijk initiatief aan te blijven jagen.
- *Beweegalliantie*: Breng concreter in kaart wat partijen betrokken bij de Beweegalliantie nu (extra) doen aan het stimuleren bewegen naast de werkzaamheden als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, expert en/of betrokkenheid bij het impactloket.

- **Beweegalliantie:** Versterk de betrokkenheid van stakeholders in domeinen, met aandacht voor de domeinen vrije tijd, actieve mobiliteit en leefomgeving, waar nog kansen liggen voor grotere participatie en meer actieve samenwerking rondom bewegen.

3.2.2 Voortgang: Welke samenwerkingsverbanden (cirkels) zijn gestart en hoe verlopen deze (onderzoeksvraag 2)?

Welke (nieuwe) samenwerkingsverbanden (cirkels) zijn er gestart?

Evaluatieperiode: Mei 2022 - november 2024

De Beweegalliantie werkt in *cirkels* aan verschillende vraagstukken rondom bewegen. Uit het cirkelregister blijkt dat de Beweegalliantie eind oktober 2024 over 21 actieve cirkels beschikt (Tabel 3). Twee cirkels zijn in 2024 in hun huidige vorm gestopt.

Het domein onderwijs omvat de meeste actieve cirkels (6 cirkels), gevolgd door zorg en werk (ieder 4), leefomgeving (3) en vrije tijd (2) en actieve mobiliteit (1). Daarnaast is er ook de cirkel 'Nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) wijken' die gekoppeld is aan alle domeinen. Het doel van deze cirkel is om samenwerking te creëren tussen diverse partijen om structureel meer bewegen te bevorderen in kwetsbare (NPLV) wijken. Dit wordt onder andere gedaan door alliantiepartners met elkaar te verbinden, opbrengsten (handelingsperspectieven) uit de cirkel in te zetten en bewegen structureel onderdeel te maken van de gebiedsplannen.

Het doel in alle cirkels is om tot oplossingen te komen voor obstakels die het succes (zoals opschaling en verduurzaming) van bestaande beweeginitiatieven in de weg staan. Voorbeelden van betrokken initiatieven zijn de Dynamische Schooldag en het platform Uniek Sporten. In paragraaf 3.2.3 wordt dieper ingegaan op de verschillende obstakels die binnen cirkels zijn geïdentificeerd. Cirkels doorlopen vijf cirkelfases (van 'verkennen' tot 'voltooien/aanjagen', zie Tabel 2). Eind oktober 2024 bevonden 16 van de 21 cirkels zich in cirkelfase 4 'voortbewegen' (zie Tabel 3). In deze fase zijn obstakels rondom het vraagstuk geïdentificeerd, is een plan van aanpak opgesteld en wordt overgegaan tot concrete acties. Tot slot hebben zes cirkels aanvullende financiering van VWS ontvangen. Deze financiering is bedoeld voor de uitvoering van specifieke acties uit de cirkelplannen.

Tabel 3 Overzicht van samenwerkingsverbanden (cirkels) per domein vanuit de Beweegalliantie

Domein	Cirkel	Cirkelfase [^] (nov 2024)
Werk	Effectief implementeren van beweegininterventies	4
	Landelijke vitaliteitsagenda	2
	Bewegen begint op de werkvloer*	4
	Ondersteuningsstructuur bewegen op de werkvloer	2
Zorg	De rol van de buurtsportcoach binnen de lokale preventiestructuur	4

Domein	Cirkel	Cirkelfase [^] (nov 2024)
	Verbreden vraag en aanbod*	4
	Meer ouderen in beweging*	4
	Mentale gezondheid en bewegen*	4
	Duurzame financiering in de zorg (Cirkel is gestopt in huidige vorm)	n.v.t.
	Exercise is Medicine Nederland (Cirkel is gestopt in huidige vorm)	n.v.t.
Onderwijs	Dynamische Schooldag 1*	4
	Dynamische Schooldag 2*	4
	Meer bewegen op het VO	4
	0-4 jarigen: kinderdagverblijf	4
	Voortgezet Speciaal Onderwijs*	3
	Vitaal MBO*	4
Leef-omgeving	Gezonde Buurten	2
	Ruimte voor Lopen voor Ouderen	4
	Revolutie op de Schoolpleinen	4
Vrije tijd	Jongeren*	4
	Het jonge kind (0-4) in de vrije tijd	4
Actieve mobiliteit	Fietskansen in de Schoolomgeving	3
Geen	Nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) wijken*	4

* Heeft aanvullende financiering ontvangen bijvoorbeeld vanuit de Beweegalliantie en/of een subsidie vanuit VWS, los van het Groeiprogramma (impactloket en ZonMw voucherregeling).

[^] Fase 1: verkennen; fase 2: verenigen; fase 3: voorbereiden; fase 4: voortbewegen (over tot actie; de cirkel voert het plan van aanpak uit en monitort de inspanningen en deelt de successen); fase 5: voltooien en aanjagen (de lessen en inzichten worden in kaart gebracht en gedeeld. Oplossingen worden verder aangejaagd door de partners en met ondersteuning van het team van de Beweegalliantie).

Voor meer informatie over trekkers van de cirkels, deelnemende partijen, en inhoud van de samenwerking, zie de website van de Beweegalliantie: <https://www.beweegalliantie.nl/domeinen>.

Hoe verloopt de samenwerking binnen (cirkels van) de Beweegalliantie?

Evaluatieperiode: Mei 2022 – oktober 2024

Verschillende teamleden van de Beweegalliantie, cirkeltrekkers en cirkeldeelnemers zijn in de periode juli 2024 – oktober 2024 geïnterviewd over hun ervaringen met de samenwerking binnen de Beweegalliantie. Daarin is gevraagd naar wat al goed verloopt en naar mogelijke verbeterpunten.

Wat gaat er al goed?

Ervaringen met werken in cirkels:

- De meeste cirkeldeelnemers en cirkeltrekkers ervaren de **samenwerking binnen de cirkels als positief met een goede, energieke sfeer**. Deelnemers geven aan het fijn te vinden nieuwe organisaties te leren kennen en samen aan obstakels te werken. Over het algemeen ervaren deelnemers en trekkers dat de juiste partijen met de juiste kennis in de cirkels aanwezig zijn. Bepaalde cirkeldeelnemers benadrukken het belang van de aanwezigheid van zowel experts uit de praktijk als uit de wetenschap.
- **Over het algemeen vinden deelnemers het netwerk divers** en vinden ze **de aangesloten partijen relevant** in het beweegstelsel.

Ervaringen met het team van de Beweegalliantie:

Samenwerking

- Bijna alle cirkeldeelnemers en cirkeltrekkers ervaren de **samenwerking met het team van de Beweegalliantie als prettig, professioneel en betrouwbaar**. Ze zijn goed te bereiken en maken tijd om mee te denken over bepaalde vraagstukken.

Inzet

- Vrijwel alle deelnemers en trekkers geven aan **meerwaarde te zien in het netwerk van de Beweegalliantie**. Veel deelnemers noemen dat ze contact hebben gelegd met partijen die zij zonder de Beweegalliantie niet hadden gekend of bereikt. Beweegaanbieders, landelijke partijen en gemeenten worden hier als voorbeeld genoemd. Ook noemen zij dat ze nieuwe samenwerkingsverbanden zijn gestart en/of dat bestaande samenwerkingen intensiever zijn geworden.
- Het team van de Beweegalliantie ervaart een **snelle kennisdeling** binnen het netwerk. Ook cirkeltrekkers en -deelnemers ervaren binnen de cirkels een actieve uitwisseling van kennis tussen praktijk, beleid en wetenschap. Cirkeldeelnemers halen via bijeenkomsten nieuwe kennis op of delen hun eigen expertise.
- Ook de **inzet op capaciteit wordt door de meeste deelnemers als positief ervaren**. Zowel deelnemers als trekkers noemen dat het team van de Beweegalliantie tijd vrijmaakt voor procesbegeleiding, om mee te denken over onderwerpen en om partijen door te verwijzen en te verbinden. Daarnaast helpt de Beweegalliantie bij het regelen van de praktische zaken rondom bijeenkomsten. Deze inzet in capaciteit heeft volgens cirkeldeelnemers en -trekkers ook een positieve invloed op het versnellen, versterken en opzetten van initiatieven.

Wat zijn mogelijke verbeterpunten?

Ervaringen met werken in cirkels:

- Deelnemers, trekkers en leden van het Beweegalliantieteam zien nog een verbeterpunt in het **betrekken van partijen in het**

netwerk die nu nog weinig doen met bewegen, en/of dit ook niet willen. Verder worden in sommige cirkels ook partijen gemist, zoals onderwijsbesturen/schooldirecties, ondernemingsverenigingen, zorgverzekeraars, werkgevers, werkgeversorganisaties, zorgaanbieders, beleidsmakers (met name vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), GGD'en, de JGZ, inkomensverzekeraars en vakbonden. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat sport- en beweegprogramma-aanbieders en commerciële partijen juist in grote aantallen vertegenwoordigd zijn (voor een overzicht van de typen organisaties die wel zijn aangesloten, zie Figuur 6 en 7). Soms hebben deelnemers vraagtekens bij in hoeverre de doelgroep waar het uiteindelijk om gaat (die risico loopt op inactiviteit), daadwerkelijk voldoende wordt bereikt door de (bijeenkomsten van de) Beweegalliantie en de oplossingen binnen de cirkels.

- Hoewel sommige cirkels al concrete stappen hebben gezet, ervaren deelnemers van andere cirkels dat het samenwerken vaak blijft bij het **delen van plannen en ideeën, zonder dat dit resulteert in daadwerkelijke actie**. Sommigen geven aan dat dit mogelijk samenhangt met factoren zoals de omvang van de cirkels (te groot, waardoor effectieve samenwerking wordt bemoeilijkt), het ontbreken van duidelijke afspraken of een gebrek aan commitment. Dit laatste wordt regelmatig toegeschreven aan beperkte tijd en financiële middelen bij de cirkeldeelnemers en/of -trekkers.
- Een enkele deelnemer geeft aan in de bijeenkomsten **weinig nieuwe kennis** te hebben opgedaan en vooral bekend terrein te hebben besproken. Dit lijkt deels te komen doordat regelmatig nieuwe partijen bij cirkelbijeenkomsten aansluiten, waardoor eerder besproken onderwerpen herhaald worden.
- Daarnaast hebben sommige cirkeldeelnemers **behoefte aan meer terugkoppeling** over wat er met de input uit de sessies wordt gedaan. Zij geven aan veel kennis en ervaring te delen, maar ervaren soms een gebrek aan inzicht in hoe deze wordt gebruikt of voelen zich niet betrokken bij de vervolgstappen.
- Verder liggen er volgens zowel leden van het team van de Beweegalliantie als cirkeltrekkers en -deelnemers nog kansen om meer **uniformiteit te creëren** tussen domeinen en cirkels. Momenteel verschillen zaken per domein en cirkel, zoals de frequentie van bijeenkomsten, de overleggen tussen cirkeltrekkers en netwerkregisseurs en de manier van het identificeren van obstakels. Hoewel de flexibiliteit door veel cirkeldeelnemers en -trekkers als positief wordt gezien, is er ook behoefte aan meer consistentie en verbinding tussen de verschillende cirkels en domeinen met betrekking tot de aanpak. Daarnaast is er een wens voor meer cirkel-/domeinoverstijgend overleg en afstemming.

Ervaringen met (het team van de) Beweegalliantie:

- Niet alle cirkeldeelnemers hebben een helder beeld van de **rol en taken van de Beweegalliantie**. Sommigen ervaren bijvoorbeeld onduidelijkheid over hoe de Beweegalliantie zich verhoudt tot andere beweeginitiatieven, gerelateerde

organisaties of beweegprogramma's van VWS. Een duidelijkere afbakening van de verantwoordelijkheden en focus van de Beweegalliantie, eventueel verduidelijkt door VWS of de Beweegalliantie zelf, zou volgens sommige cirkeldeelnemers kunnen helpen om de samenwerking te verbeteren en de meerwaarde te ervaren.

- Enkele deelnemers ervaren een **gebrek aan transparantie in de besluitvorming rondom financiële toewijzingen en rolverdelingen**. Zo is het voor hen niet altijd duidelijk hoe bepaalde keuzes worden gemaakt, zoals beslissingen over (doorverwijzingen naar) vergoedingen voor cirkeltrekkers of cirkeldeelnemers, wie wordt gevraagd om presentaties te geven of als expert op te treden, en welke initiatieven financiële ondersteuning ontvangen.
- De werkwijze van de cirkels is gebaseerd op de principes van 'dynamic governance', waarbij cirkels zelf richting geven aan de gezamenlijke activiteiten. Vanuit de Beweegalliantie wordt daarbij geprobeerd een balans te vinden tussen het geven van richting aan acties die naar verwachting de meeste impact zullen hebben (systeemverandering) en het overlaten van deze keuzes aan de alliantiepartners. Door sommige cirkeldeelnemers wordt echter aangegeven dat zij **behoeftte hebben aan meer sturing** en een duidelijke richting vanuit de Beweegalliantie, terwijl anderen juist nog steeds **te veel sturing ervaren**. Dit sluit aan bij signalen vanuit de Beweegalliantie zelf, waar wordt aangegeven dat men soms zoekende is naar de juiste mate van sturing.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2

Sinds de start van de Beweegalliantie zijn er 21 cirkels opgericht. De meeste cirkelvraagstukken bevinden zich in de domeinen onderwijs, zorg en werk. Eind oktober 2024 bevindt het merendeel van de cirkels zich in de uitvoerfase (cirkelfase 4), waarin men over gaat tot actie om obstakels die het cirkelvraagstuk in de weg staat op te lossen. Uit de interviews blijkt dat binnen de cirkels de samenwerking positief wordt beoordeeld, met actieve en snelle kennisdeling tussen praktijk, beleid en wetenschap. Er blijven echter uitdagingen, zoals het daadwerkelijk omzetten van plannen in concrete acties, het betrekken van een optimale mix van partijen, het bieden van transparantie in besluitvorming en het bevorderen van de onderlinge uitwisseling tussen cirkels en domeinen.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Zorg in cirkels voor een optimale mix van betrokkenen in samenwerking rondom bewegen, inclusief een balans tussen theoretische kennis en praktijkervaring.
- *Beweegalliantie*: Zorg voor meer uitwisseling tussen de verschillende domeinen en cirkels. Dit kan ook binnen het gehanteerde dynamic governance model bijdragen aan meer uniformiteit in aanpak en methoden.
- *Beweegalliantie*: Zorg voor transparantie en duidelijke communicatie over de redenen waarom binnen de alliantie bepaalde keuzes worden gemaakt. Dit geldt bijvoorbeeld voor besluitvorming op het gebied van financiën, rolverdeling en het stimuleren van initiatieven.

- *Beweegalliantie*: Zorg voor een heldere terugkoppeling naar betrokken partijen waar hun input voor gebruikt wordt en wat hun inzet bijdraagt.
- *Beweegalliantie*: Breng de resultaten en opbrengsten van de cirkels en ingevoerde oplossingen voor obstakels goed in beeld.
- *VWS en Beweegalliantie*: Zorg ervoor dat de rol en de positie van de Beweegalliantie als vernieuwend instrument van VWS duidelijk worden voor alle betrokkenen. Aangezien inzicht en begrip hierover tijd kosten om te ontwikkelen, is het belangrijk om hier structureel aandacht aan te blijven besteden.

3.2.3 Voortgang: Welke obstakels zijn er geïdentificeerd en weggenomen in de domeinen via cirkels? (onderzoeksvraag 3)

Evaluatieperiode: Mei 2022 - november 2024

Welke obstakels zijn geïdentificeerd?

Uit de plannen van aanpak van de cirkels blijkt dat er een verschil is in de mate waarin de obstakels expliciet en gedetailleerd worden omschreven. In Tabel B5 in Bijlage 2 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de geïdentificeerde obstakels per domein (onderwijs, zorg, werk en leefomgeving) geëxtraheerd uit de aangeleverde cirkelplannen. Hoewel de cirkels aan verschillende vraagstukken en doelgroepen werkten, was er overlap in de genoemde obstakels. Daarom hebben de onderzoekers deze obstakels thematisch geclusterd (zie Tabel 4).

Tabel 4 Thematische indeling van obstakels.

Thema	Omschrijving
Kennis, vaardigheden en bewustzijn	Obstakels gerelateerd aan het niveau van kennis en bewustzijn bij verschillende betrokkenen over de voordelen van bewegen, beweegmogelijkheden, en de toepassing van effectieve beweegprogramma's.
Betrekken van de doelgroep	Obstakels gerelateerd aan uitdagingen bij het actief betrekken en motiveren van de doelgroep om deel te nemen aan beweegactiviteiten en gedrag aan te passen.
Capaciteit en financiële middelen	Obstakels gerelateerd aan de beschikbaarheid van voldoende personele en financiële middelen voor de uitvoering en continuïteit van beweeginitiatieven.
Beweegaanbod, infrastructuur en faciliteiten	Obstakels gerelateerd aan de beschikbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit/passendheid van het beweegaanbod en de beweegomgeving, inclusief ondersteunende structuren en voorzieningen.
Beleid en samenwerking	Obstakels gerelateerd aan beleidsmatige ondersteuning en samenwerking tussen stakeholders, organisaties en partijen om bewegen te stimuleren en duurzaam te integreren.

Binnen de cirkels komen vaak verschillende obstakels tegelijkertijd voor, die ook vaak voortkomen uit verschillende thematische clusters. Een deel van deze geïdentificeerde obstakels is gerelateerd aan het kennisniveau en het bewustzijn van het belang van bewegen, zowel bij doelgroepen zoals ouderen en jongeren als bij professionals die hen

willen stimuleren om meer te bewegen. Met name in het domein onderwijs zijn veel obstakels rondom dit thema geïdentificeerd. Daarnaast komen er in alle domeinen structurele obstakels naar voren die 'hoger' in het systeem liggen, zoals een gebrek aan een langetermijnvisie of geïntegreerd beweegbeleid. Daarbij spelen obstakels rond domeinoverstijgend samenwerken en het betrekken van diverse partners ook vaak een rol. In de domeinen onderwijs en leefomgeving zijn ook obstakels vastgesteld rondom het betrekken en motiveren van de doelgroep om meer te bewegen. Ten slotte worden in de meeste domeinen een tekort aan structurele financiering en de daarmee samenhangende beperkingen in beweegaanbod, capaciteit en continuïteit van beweeginitiatieven als obstakels benoemd.

Wat zijn de ervaringen met het identificeren en wegnemen van obstakels?

De eerste cirkelbijeenkomst(en) richten zich vaak op het identificeren van obstakels. Uit de interviews met het team van de Beweegalliantie komt naar voren dat de aanpak en duur van dit proces per cirkel verschilt. Obstakels worden meestal geïdentificeerd door het delen van ervaringen en kennis tussen de aanwezige cirkeldeelnemers, en soms door aanvullende gesprekken met andere (alliantie)partners te voeren. Deze aanpak wordt per cirkel bepaald en ligt niet vast. Vervolgens worden de obstakels vastgelegd en wordt gezamenlijk besloten welke obstakels prioriteit krijgen binnen de cirkel.

Uit de interviews met betrokkenen bij de Beweegalliantie blijkt dat zowel leden van het Beweegalliantieteam als cirkeltrekkers en cirkeldeelnemers het soms een uitdaging vinden om te bepalen waarop de cirkels zich het beste kunnen richten. Met name het richten op oplossingen die bijdragen aan systeemverandering en hierbij de juiste balans vinden tussen een lokale inzet en een bredere, landelijke focus wordt als ingewikkeld ervaren. Als ander punt noemen sommige cirkeldeelnemers dat de cirkels zich nog te vaak richten op het ontwikkelen van nieuwe initiatieven of oplossingen en er tegelijkertijd nog onvoldoende zicht is op wat er al bestaat. Dit vergroot volgens hen het risico op dubbel werk omdat er buiten de cirkels al vergelijkbare oplossingen ontwikkeld zijn.

Uit de interviews blijkt dat de mate waarin tot nu toe al obstakels zijn weggenomen varieert. Dit komt doordat cirkels verschillen in hun bestaansduur, de frequentie van bijeenkomsten en de snelheid van werken, maar ook in het type obstakel, het niveau in het systeem waarin het obstakel zich bevindt en welke partijen betrokken zijn. Sommige cirkeldeelnemers zetten vraagtekens bij de effectiviteit van de cirkelwerkwijze in het wegnemen van obstakels, mede door de vrijblijvendheid en de lange tussenpozen tussen bijeenkomsten. De vraag wanneer een obstakel nu echt is weggenomen wordt daarnaast soms ervaren als complex; een obstakel kan op één plek zijn opgelost, maar kan vervolgens op andere plekken nog steeds bestaan. Tegelijkertijd melden deelnemers uit andere cirkels wel aanzienlijke vooruitgang. Zo staan sommige cirkels op het punt om pilots te starten, waarmee ze de ideeën en oplossingen die in de cirkel zijn ontwikkeld om obstakels weg te werken, in de praktijk willen testen. Een voorbeeld hiervan is de Beweegbackpack, een rugzak van de gemeente met tools

voor het activeren van ouderen naar het beweegaanbod. Deze rugzak wordt door ouderen ontvangen wanneer ze 60 jaar worden en is ontwikkeld binnen de cirkel Ouderen (binnen het domein 'Zorg').

Tussenconclusie onderzoeksvraag 3

Binnen de cirkels spelen vaak veel verschillende obstakels tegelijkertijd, en op verschillende systeemniveaus. Betrokkenen bij de Beweegalliantie geven aan dat de mate waarin tot nu toe al obstakels zijn weggenomen varieert. Betrokkenen ervaren soms uitdagingen bij het kiezen van obstakels die daadwerkelijk bijdragen aan systeemverandering en wijzen op het risico van dubbel werk door een gebrek aan overzicht van bestaande oplossingen voor obstakels.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *Beweegalliantie*: Analyseer of er verschil is in de mate waarin obstakels zijn weggenomen naar bijvoorbeeld domein, type obstakel of niveau in het systeem.
- *Beweegalliantie*: Overweeg om meer structuur en een duidelijke leidraad te bieden rondom het duidelijk definiëren van obstakels. Denk bijvoorbeeld aan een onafhankelijke toetsing van of het een zinvol obstakel is om aan te pakken en of er al ergens anders ook aan gewerkt wordt, waardoor er dubbel werk wordt verricht. Integreer in het opstellen van deze leidraad waar mogelijk ook een systeemaanpak.

3.2.4 *Voortgang: Zijn er lokale initiatieven versterkt via het Groeiprogramma en het impactloket en zijn beoogde doelgroepen bereikt? (onderzoeksvraag 4)*

ZonMw vouchers

Evaluatieperiode: Mei 2022 – november 2024

In 2023-2024 hebben 41 lokale initiatieven een aanvraag ingediend voor een ZonMw-voucher. Dit betreft 20 initiatieven gericht op jeugd en 21 initiatieven gericht op met mensen met minder kansen (Tabel 5). Zie voor meer informatie over de projecten met vouchers de webpagina van de ZonMw Projecten [25]. In ronde 1 (2023) was het honoreringspercentage laag (36%; Tabel 5). Daarom heeft ZonMw gezamenlijk met de Beweegalliantie voor de tweede call van kennisvouchers een intensievere 'campagne' opgezet om meer en betere aanvragen te verwerven. Er is een infographic ontworpen waarmee aan de hand van een beslisboom afgewogen kan worden of het initiatief relevant is voor een voucheraanvraag. Tevens zijn er twee informatiebijeenkomsten georganiseerd. Eén keer online via ZonMw en één keer tijdens een event van de Beweegalliantie. Daarnaast heeft de netwerkregisseur van het impactloket tientallen gesprekken gevoerd met bestaande en nieuwe initiatiefnemers over de voucherregeling.

*Tabel 5 Overzicht van het aantal ingediende en gehonoreerde projectaanvragen in ronde 1 en ronde 2 van het ZonMw-programma 'Kennis- en implementatie impuls bewegen in het dagelijks leven'.**

	Ronde 1 (2023)		Ronde 2 (2024)
	Jeugd	Mensen met minder kansen	Mensen met minder kansen
Aantal ingediende projectaanvragen	20	8	13
Aantal gehonoreerde projectaanvragen	8	2	9
Honoreringspercentage	40%	25%	69%

* Het totaal te besteden budget is 800.000 euro. Per voucher kan tot 25.000 euro aangevraagd worden.

Toen in ronde 2 (2024) de call alleen gericht was op de doelgroep 'mensen met minder kansen' viel het honoreringspercentage een stuk hoger uit (69%). Toch is niet al het beschikbare budget besteed. De projecten lopen door tot medio 2025. Achteraf bundelt ZonMw de geleerde lessen van de beweeginitiatieven die zijn versterkt, zodat beleidsmakers en andere beweeginitiatieven ervan kunnen leren.

Impactloket

Evaluatieperiode: Mei 2022 – oktober 2024

In 2024 is de Beweegalliantie gestart met het impactloket. Tussen 1 maart 2024 en 31 oktober 2024 heeft de Beweegalliantie via het impactloket achttien initiatieven ondersteund. Dit betreft vijf inspiratie-, zes verbindings- en zeven begeleidingstrajecten (zie Tabel 6: Tekstblok 8). De contacten met de initiatieven kwamen op verschillende manieren tot stand, bijvoorbeeld via lokale en regionale bijeenkomsten die de Beweegalliantie samen met alliantiepartners (zoals Pharos, Vereniging Sport en Gemeenten) organiseert. Daarnaast konden initiatieven zichzelf aanmelden via diverse kanalen (bijvoorbeeld via het online impactloket) of aangedragen worden via netwerkregisseurs van de verschillende domeinen in de Beweegalliantie. Op dit moment zijn twee begeleidingstrajecten in de afrondende fase. Zes trajecten zijn lopende, en er is één traject vertraagd/uitgesteld.

Tabel 6 Overzicht van het aantal ondersteunde lokale initiatieven door het impactloket van de Beweegalliantie naar type traject in periode maart – oktober 2024.

Traject	Aantal	Inzet Beweegalliantie
Inspiratie. Hiermee wordt beoogt om mooie, succesvolle, inspirerende voorbeelden van beweeginitiatieven 'in de etalage' te zetten.	5	Nieuwsbericht, filmpje, foto's, podcast maken
Verbinding Hierbij worden partijen doorverwezen van naar relevante organisaties of kennisbronnen.	6	Partijen koppelen
Begeleiding: Met dit traject vindt er intensieve ondersteuning plaats door	7	Procesbegeleider, kennisexperts toevoegen

Traject	Aantal	Inzet Beweegalliantie
toevoeging van een kennisexpert of een procesexpert.		

Tekstblok 8 Voorbeeld van een lokaal beweeginitiatief ondersteund door het impactloket van de Beweegalliantie

Regioaanpak Beweeg V(MB)O

Dit is een voorbeeld van een verbindingstraject dat later is opgeschaald naar een begeleidingstraject. In de regio's Rijnmond en Haaglanden werken diverse (V)MBO-scholen aan het stimuleren van meer beweging op en rondom hun locaties. De Beweegalliantie heeft deze scholen eerst samengebracht, zowel op directieniveau als operationeel niveau, docenten en teamleiders. Na de verbinding van partijen is er later een externe onderwijsadviseur toegevoegd om het traject te begeleiden. Het doel is om in co-creatie een aanpak te ontwikkelen waarmee bewegen structureel wordt opgenomen in het schoolbeleid, zodat het niet langer afhankelijk is van een enthousiaste LO-sectie, locatieleider of directeur. Zodra deze aanpak is ontwikkeld, is het de bedoeling deze uit te rollen naar andere regio's in Nederland.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 4

In 2023-2024 zijn negentien lokale initiatieven financieel ondersteund met een ZonMw-voucher en zijn achttien initiatieven ondersteund via een begeleidingstraject vanuit het impactloket van de Beweegalliantie.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *ZonMw*: Onderzoek de oorzaak van de onderuitputting van het subsidiebudget, met speciale aandacht voor de mate waarin de vouchercall en de ingediende aanvragen op elkaar aansluiten.
- *Beweegalliantie*: Breng de resultaten en opbrengsten van de begeleidingstrajecten in beeld. Dit geeft inzicht in de impact van het impactloket. Dit kan onder andere door de initiatieven vanuit het impactloket een jaar later hierover te bevragen.

3.2.5

Voortgang: Wat is de voortgang van andere initiatieven en programma's gericht op bewegen? (onderzoeksvraag 6)

Naast de Beweegalliantie en de ZonMw-voucherregeling worden dertien andere lopende initiatieven en programma's die gericht zijn op het bevorderen van bewegen (mede) gefinancierd door VWS. Voorbeelden hiervan zijn Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG), de Fietzersbond, Jantje Beton en de Gezonde School. Deze programma's beogen ook bij te dragen aan het creëren van maatschappelijk initiatief rondom bewegen. Een overzicht van hoe deze programma's beogen bij te dragen aan het stimuleren van bewegen staat in Tabel B6 in Bijlage 2.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 6

Op dit moment lopen er ook dertien andere initiatieven/programma's die door VWS zijn gesubsidieerd. Dit kan ook bijdragen aan meer maatschappelijk initiatief rondom bewegen en is daarom belangrijk om bij de evaluatie van het Actieplan Nederland Beweegt in beeld te hebben.

3.3 Vervolg evaluatie 2025

In 2025 zal het cirkelregister (onderzoeksvraag 2) en het impactregister (onderzoeksvraag 4) worden bijgewerkt. Ook zal in kaart gebracht worden in welke mate er in de cirkels obstakels zijn weggenomen en met behulp van welke oplossingen (onderzoeksvraag 3). Daarnaast zal de meerwaarde van de inzet van de Beweegalliantie met betrekking tot de 'olievlekwerking' van maatschappelijk initiatief buiten (en niet uitsluitend binnen) de activiteiten van de cirkels ook breder in kaart worden gebracht (onderzoeksvraag 1 en 5). Zo kunnen partijen die betrokken zijn bij de Beweegalliantie (zoals bijvoorbeeld koepelorganisaties) de opgedane kennis en ervaringen binnen hun eigen netwerk/achterban verder verspreiden, of zelf (verdere) activiteiten ontplooiën rondom bewegen. Dit kan ertoe leiden dat andere (niet direct betrokken) partijen meer gaan inzetten op bewegen of het belang ervan (meer) gaan uitdragen. Dit draagt (ook) bij aan meer maatschappelijk initiatief voor bewegen. Om een breder beeld te krijgen van deze olievlekwerking, zal in 2025 aanvullende informatie worden verzameld door het RIVM via een vragenlijst onder partijen aangesloten bij de Beweegalliantie. Ook zal de voortgang worden meegenomen van andere lopende initiatieven, indien rapportages beschikbaar zijn (onderzoeksvraag 6).

Naast het creëren van maatschappelijk initiatief via cirkels, zet de Beweegalliantie ook andere acties in op verschillende systeemniveaus (van lokaal tot nationaal). In 2024 heeft de Beweegalliantie bijvoorbeeld veel activiteiten ontplooid ten behoeve van hun speerpunten 'beleid in beweging krijgen' en 'communicatie en positionering'. Denk aan gesprekken van de alliantie en haar partners met branchevertegenwoordigers en beleidsmakers, en het schrijven van position papers om bewegen (politiek) onder de aandacht te brengen. Daarnaast is de Beweegalliantie actiever geworden op lokaal niveau via de NPLV wijken, de deelname aan regionale netwerken, rechtstreekse contacten met gemeenten en samenwerking met de Vereniging Sport en Gemeente. Daarom lijkt het zinvol om voor de evaluatie in 2025 een bredere focus te kiezen, gericht op de overkoepelende doelen van de Beweegalliantie. Samen met het kernteam zal begin 2025 hierin een keuze worden gemaakt.

4 Evaluatie Actielijn 3

Tekstblok 9 Actielijn 3 en bijbehorende evaluatieactiviteiten.

Actielijn 3: Het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen.

Inzet VWS vanuit Actielijn die wordt geëvalueerd: VWS doet op dit moment geen extra inzet vanuit Actielijn 3, naast de inzet die al gedaan wordt via andere akkoorden en programma's zoals het Sportakkoord II (SAII), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO). Het RIVM zal een aantal onderzoeksactiviteiten uitvoeren over de voortgang van de verschillende lopende akkoorden en programma's.

Onderzoeksvragen:

1. Hoe vaak komt het stimuleren van bewegen, onder andere door het inrichten van een beweegvriendelijke leefomgeving, terug in lokale beleidsplannen?
2. Hoe vaak komt het stimuleren van bewegen terug in domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken?
3. Worden de domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken rondom het stimuleren van bewegen ook uitgevoerd?
4. Welke gemeenten worden gezien als voorlopers als het gaat om de lokale integrale aanpak van bewegen?

Onderzoeksmethoden: Kennisintegratie en expertbijeenkomsten (zie Bijlage 1).

4.1 Achtergrond

Actielijn 3 richt zich op het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen. Naast het Actieplan Nederland Beweegt zijn er vanuit VWS verschillende akkoorden en programma's die inzetten op deze lokale en integrale aanpak van preventie en gezondheid, waaronder het SAII, de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), het GALA en het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO). In een eerste expertbijeenkomst met het kernteam van de evaluatie en de betrokken onderzoekers van de GALA-monitor, SAII-monitor, BRC-monitor en monitor PGLO is besproken dat de ambities uit andere akkoorden en programma's overlappen met de doelen van het Actieplan Nederland Beweegt. Vanwege deze overlap is er vanuit Actielijn 3 in 2024 voorsnog geen extra inzet van VWS op lokaal niveau geweest. Voor deze evaluatie is samengebundeld welke voortgang er is vanuit de bovengenoemde akkoorden en programma's op specifiek het onderwerp bewegen. Er is gekeken naar bewegen in lokale beleidsplannen, domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken rondom bewegen en de uitvoering hiervan. Daarnaast zijn gemeenten die kunnen worden gezien als voorlopers op het gebied van de lokale integrale aanpak van bewegen geïdentificeerd. Hiervoor heeft het RIVM in 2024 een kennisintegratie uitgevoerd en zijn expertbijeenkomsten gehouden. Voor een gedetailleerde omschrijving van de methoden, zie Bijlage 1.

4.2 Resultaten per onderzoeksvraag

De onderzoeksvragen worden hieronder beantwoord, waarbij eerst de lokale beleidsplannen rondom bewegen aan bod komen, gevolgd door domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken rond dit thema. Daarna wordt ingegaan op de mate waarin beleidsplannen en samenwerkingsafspraken worden uitgevoerd. Als laatste wordt een aantal gemeenten beschreven die als voorloper beschouwd worden. Per onderzoeksvraag worden de gebruikte databronnen aangegeven. Tabel B7 in Bijlage 2 geeft een totaaloverzicht van de meegenomen rapportages. Hierbij is het belangrijk om te vermelden dat sport en bewegen vaak niet los van elkaar besproken worden in de rapportages. Hierdoor kunnen onderstaande resultaten niet apart voor sport en voor bewegen beschreven worden. Waar dit wel mogelijk was, wordt dit expliciet gemaakt door alleen te spreken van 'sport' of 'bewegen' in plaats van 'sport en bewegen'.

4.2.1 *Voortgang: Komt bewegen terug in lokale beleidsplannen?* (onderzoeksvraag 1)

Plannen van aanpak Brede SPUK

Evaluatieperiode: Mei 2022 – december 2023

Om middelen aan te vragen voor de lokale uitvoering van het GALA en SAI, ondergebracht onder één brede specifiek uitkering (Brede SPUK), moesten gemeenten eind 2023 een integraal plan van aanpak indienen voor de periode 2024-2026. In deze lokale plannen moesten gemeenten de uitgangssituatie beschrijven onder andere aan de hand van het lokaal sportakkoord ([Op de kaart: Beleid | gemeenten | Sport en bewegen in cijfers](#)) en/of lokaal preventieakkoord en de belangrijkste opgaven op het gebied van sport en bewegen benoemen. Ook moesten zij beoogde doelen en resultaten formuleren voor de hoofdthema's 'Sport, bewegen en cultuur' en 'Gezondheid en sociale basis'. Daarnaast moest worden toegelicht hoe hier uitvoering aan wordt gegeven en hoe er domeinoverstijgend wordt samengewerkt.

In het kader van de GALA-monitor heeft het RIVM een steekproef van de plannen (n=60) geanalyseerd om inzicht te krijgen in de opgestelde plannen per GALA-doel, gevormde domeinoverstijgende samenwerkingen en verbindingen tussen de thema's binnen de Brede SPUK [26]. Het Mulier Instituut heeft specifiek onderzocht hoe het thema sport en bewegen terugkomt in deze plannen (n=334 voor kwantitatieve analyse en n=30 voor kwalitatieve analyse) [27]. De uitkomsten van deze analyses en bevindingen uit de SAI-monitor worden hieronder beschreven om inzicht te krijgen in de frequentie waarmee het stimuleren van sport en bewegen terugkomt in lokale beleidsplannen en in welke mate en op welke manier het thema sport en bewegen verbonden wordt aan andere thema's en doelen. Ook bevindingen uit de BRC-monitor worden gerapporteerd.

Plannen rondom sport en bewegen

Sport en bewegen was één van de hoofdthema's binnen de Brede SPUK en uit de analyse van de SPUK-plannen van het Mulier Instituut blijkt dat de mate waarin gemeenten dit thema benoemen en hierop inzetten

verschilt. Sport en bewegen werd iets vaker genoemd in plannen van minder stedelijke gemeenten en gemeenten met een lagere sociaal-economische status [27]. Gemeenten zetten deels in op sport en bewegen vanwege het plezier dat inwoners hieruit halen. Sport en bewegen wordt overigens ook regelmatig genoemd zonder dat het wordt verbonden aan een specifiek GALA-doel [27]. Als belangrijkste reden geven gemeenten echter aan dat activiteiten op het gebied van sport en bewegen bijdragen aan fysieke en mentale gezondheid en sociale participatie en cohesie [26, 27]. Daarom vinden ze het niet alleen van individueel, maar ook van maatschappelijk belang om hierop in te zetten [27].

Verbinding met andere thema's en doelen

Vrijwel alle gemeenten maken in hun plannen van aanpak de verbinding tussen de hoofdthema's van de Brede SPUK: 'Sport, bewegen en cultuur' en 'Gezondheid en sociale basis' [26-28]. De mate waarin, de manier waarop en de aanwezigheid van concrete plannen voor deze verbinding verschilt sterk per gemeente. Gemeenten verbinden sport en bewegen het vaakst aan de GALA-doelen 'een gezonde leefstijl' (26% van woordcombinaties sport en bewegen met GALA-doelen) en 'vitaal ouder worden' (23% van woordcombinaties). De verbinding met 'terugdringen gezondheidsachterstanden' (9% van woordcombinaties) en 'versterking van mentale weerbaarheid en gezondheid' (10% van woordcombinaties) wordt juist niet zo vaak gemaakt. De mate waarin gemeenten sport en bewegen in verbinding brengen met GALA-doelen verschilt sterk en is deels afhankelijk van gemeentegrootte, stedelijkheid en de sociaaleconomische positie van inwoners [27]. Tabel B8 in Bijlage 2 geeft een overzicht van de manier waarop gemeenten in de plannen van aanpak sport en bewegen verbinden aan de GALA-doelen.

Plannen rondom gezonde fysieke leefomgeving

De meeste van de onderzochte gemeenten hebben op hoofdlijnen plannen geformuleerd voor een 'gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten'. Deze plannen moeten nog verder uitgewerkt worden, meestal in samenhang met een nieuw te ontwikkelen omgevingsvisie. In de gemeenten die al een omgevingsvisie hebben, zijn de concrete activiteiten vaak gerelateerd aan deze bestaande visie en worden bestaande initiatieven voortgezet, zoals het ontwikkelen van ontmoetingsplaatsen, het creëren van een rookvrije omgeving, het aanleggen van veilige fietspaden of sportparken of buitenspeelplaatsen. Ook wordt een sterkere verbinding tussen het sociaal en fysiek domein nagestreefd. Bijvoorbeeld door het geven van een adviserende rol aan de GGD binnen de lokale omgevingsplannen of het aanstellen van een beleidsadviseur gezonde leefomgeving die betrokken is bij diverse domeinen [26]. Uit de analyse van het Mulier Instituut [27] blijkt dat twee derde van de gemeenten sport en bewegen herhaaldelijk in relatie tot de fysieke leefomgeving beschrijft. Gemeenten willen door toegankelijke en beweegvriendelijke speel- en beweegvoorzieningen sport en bewegen laagdrempelig en aantrekkelijk maken voor alle inwoners. Voorbeelden hiervan zijn beweegparken, een verbeterde fietsinfrastructuur en urban sports areas [27].

Verbinding tussen akkoorden

Op lokaal niveau hebben veel gemeenten de intentie om de verbinding tussen het SAII en andere akkoorden als het GALA te bevorderen [26-28]. De mate waarin deze verbinding wordt beschreven verschilt per gemeente: een aantal gemeenten integreert de doelstellingen uit het SAII in de SPUK-plannen, andere gemeenten hebben de intentie om het SAII in een later stadium te integreren in hun gezondheidsbeleid en bij ongeveer een derde is het onduidelijk in hoeverre het SAII integraal onderdeel is van het gezondheidsbeleid [26].

Uit de voortgangsrapportage van de SAII monitor blijkt dat bij het verbinden van sport met preventie en gezondheid twee vertrekpunten worden gezien: (1) vanuit sport (met als expliciet doel om het fundament van de sport zelf te versterken), waarbij verbindingen worden gezocht met gezondheid, en (2) vanuit gezondheid als overkoepelend doel, waarbij sport wordt ingezet als middel om GALA-doelstellingen te bereiken [28]. Het Mulier Instituut benoemt in de voortgangsrapportage van SAII dat het vertrekpunt vanuit sport de verhouding van verschillende akkoorden tot elkaar kan bemoeilijken, omdat het SAII geen gezondheidsdoelen bevat en het daardoor lastig kan zijn de verbinding met GALA te leggen. Tegelijkertijd kan het vertrekpunt vanuit gezondheid ervoor zorgen dat de ambities uit SAII (versterken van fundament en vergroten van bereik) minder aandacht krijgen.

Tussenconclusie onderzoeksvraag 1

Uit de eerste resultaten van de kennisintegratie blijkt dat (nagenoeg) alle gemeenten sport en bewegen en een gezonde fysieke leefomgeving, die uitnodigt tot ontmoeten en bewegen hebben opgenomen in hun lokale beleidsplannen. In de plannen wordt vaak de nadruk gelegd op integraliteit, waarbij sport en bewegen wordt ingezet om andere doelen, zoals een gezonde leefstijl, te behalen. Ook wordt in de plannen meestal de link met de omgevingsvisie gelegd.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *Gemeenten:* Versterk de lokale aanpak van bewegen door de gezondheidsthema's binnen de verschillende akkoorden en programma's die aan sport en bewegen raken met elkaar te verbinden. Denk hierbij ook aan het voortborduren op activiteiten die op lokaal niveau door cirkels (Actielijn 2) worden uitgevoerd.
- *Onderzoekers:* In de huidige rapportages van de GALA-monitor, BRC-monitor en SAII-monitor worden sport en bewegen doorgaans niet los van elkaar beschouwd. Voor deze evaluatie is het wenselijk om de inzichten wel specifiek voor bewegen te hebben.

4.2.2 *Voortgang: Komt bewegen terug in domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken? (onderzoeksvraag 2)* Evaluatieperiode: Mei 2022 – november 2024

Om zicht te krijgen op (intentie tot) domeinoverstijgende samenwerking rondom het stimuleren van sport en bewegen zijn relevante bevindingen vanuit de GALA-monitor, SAII-monitor, BRC-monitor en monitor PGLO gebundeld.

Samenwerkingsafspraken rondom sport en bewegen

Uit de analyse van de SPUK-plannen door het RIVM blijkt dat het merendeel van de 60 gemeenten uit de steekproef gebruik gaat maken van een overlegstructuur voor de afstemming rondom het GALA, door middel van kernteams of werkgroepen. Hierbij willen gemeenten enerzijds de samenwerking van de beleidsafdeling sport met andere afdelingen intensiveren, waarbij onder andere sociaal domein, gezondheid, welzijn en onderwijs worden genoemd [26, 27]. Anderzijds worden op (meer) uitvoerend niveau partijen als sportverenigingen en buurtsportcoaches aangesloten, net als hulpverleners, kennisorganisaties en belangenorganisaties [26, 27].

De meeste gemeenten benoemen in hun SPUK-plannen dat ze BRC-functionarissen gaan inzetten om de verbinding te maken tussen sport en bewegen, cultuur en andere thema's, met name via buurtsportcoaches en coördinatoren sport en preventie (CSP). De rol van CSP is nieuw en is een van de zes functieprofielen van de BRC 2023-2026 [26, 27]. Volgens het SAII is de taak van CSP's om lokaal te zorgen voor verbinding tussen sport en bewegen en preventie. Vanuit SAII maakt de CSP onderdeel uit van het kernteam [29].

Tussenconclusie onderzoeksvraag 2

Uit de resultaten van de kennisintegratie blijkt dat er in veel gemeenten domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken zijn gemaakt. Dit betreft onder andere samenwerking op het snijvlak van sport en bewegen, welzijn, preventie en onderwijs. Buurtsportcoaches en CSP's worden volgens de plannen ingezet om de verbinding te leggen.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *Gemeenten:* Maak voor (het opzetten van) de samenwerking rondom bewegen gebruik van de bredere beweging van domeinoverstijgend samenwerken rondom preventie en gezondheidsbevordering, die met komst van GALA/PGLO/SAII een impuls heeft gekregen.

4.2.3

Voortgang: Worden domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken uitgevoerd? (onderzoeksvraag 3)

Evaluatieperiode: Mei 2022 – november 2024

Om zicht te krijgen op de uitvoering van de samenwerkingsafspraken rondom het stimuleren van sport en bewegen zijn relevante bevindingen vanuit de GALA-monitor, SAII-monitor, BRC-monitor en monitor PGLO gebundeld.

Uitvoering samenwerking rondom sport en bewegen

Om de samenwerkingsafspraken tot uitvoer te brengen zijn verschillende stappen nodig, waaronder het samenstellen van teams met relevante partijen en het leggen van verbindingen. Uit vragenlijstonderzoek onder CSP's blijkt dat kernteams van lokale sportakkoorden een diverse samenstelling hebben [28]. In het merendeel van de gemeenten zijn naast de gemeente en sportverenigingen ook welzijnsorganisaties onderdeel van het kernteam. Ook zorg- of gezondheidsorganisaties en onderwijsorganisaties nemen in ongeveer de helft van de gemeenten deel. Uit de voortgangsrapportage

van het SAII blijkt dat verenigingen meer zijn gaan samenwerken met gemeenten [28]. Alle gemeenten namen in 2023 deel aan de BRC en in al deze gemeenten legden BRC-functionarissen de verbinding tussen sport en bewegen en één of meerdere andere domeinen. Sport en bewegen werd door buurtsportcoaches het meeste verbonden met sportaanbieders, primair onderwijs, welzijn, buurt (bijvoorbeeld wijkcentrum, buurtvereniging) en gezondheidszorg (95-79%), en het minste met het bedrijfsleven en middelbaar beroepsonderwijs (30 en 21%) [30, 31].

In de vragenlijst geven CSP's aan vooral de verbinding tussen domeinen te maken door aan te sluiten bij overleggen met beleidsadviseurs van andere domeinen en met werkgroepen rondom GALA, Brede SPUK, preventie en gezondheid of door deze overleggen te organiseren [28]. CSP's werken veel samen, voornamelijk met de gemeente (93%), sportverenigingen (89%) en welzijnsorganisaties (88%) [31]. CSP's houden zich voornamelijk bezig met afspraken met lokale samenwerkingspartners (65%) [28]. Driekwart van de CSP's zet zich in voor drie of meer GALA-doelen, voornamelijk gezonde leefstijl (79%) en vitaal ouder worden (71%) [31]. Dit zijn ook de thema's waar gemeenten sport en bewegen het vaakst mee verbinden in hun plannen [27].

Veel CSP's zien kansen voor samenwerking bijvoorbeeld binnen de sport met verenigingen en ondernemende sportaanbieders, maar ook met andere domeinen als zorg, welzijn en leefomgeving. Tegelijkertijd benoemen CSP's ook belemmeringen, waaronder beperkte financiën en capaciteit. Een kwart van de CSP's vindt dat er te weinig uren beschikbaar zijn; gemiddeld is er per gemeente 11,4 uur per week beschikbaar. Ook wordt de omvangrijke opdracht aangegeven; er moet met erg veel partijen worden samengewerkt [31].

Uitvoering samenwerking rondom sport en bewegen bij ketenaanpakken

De GALA-monitor geeft inzicht in hoeverre sport en bewegen specifiek als onderdeel van de ketenaanpakken wordt uitgevoerd. Het blijkt dat afspraken specifiek rondom sport en bewegen met betrekking tot de ketenaanpakken deels zijn uitgevoerd. Zo heeft 70% van de gemeenten waarin is gestart met de ketenaanpak Gecombineerde Leefstijlinterventie (GLI) een overzicht beschikbaar van beweegmogelijkheden in de openbare ruimte en de wijk. Voor de ketenaanpak Valpreventie worden in het merendeel van de gemeenten erkende valpreventieve beweeginterventies aangeboden [32]. Bij de gemeenten waar al concrete afspraken zijn gemaakt om ouderen na een interventie door te verwijzen naar sport en bewegen, wordt er vaak samengewerkt met lokale sport- en beweegaanbieders [33].

Uitvoering samenwerking rondom gezonde fysieke leefomgeving

Vanuit PGLO worden momenteel 1) vuistregels ontwikkeld voor een beweegvriendelijke omgeving 2) ZonMw-projecten ingezet voor het stimuleren van bewegen in lokale projecten en 3) een kennisnetwerk opgezet voor uitwisseling over het gezonder maken van de leefomgeving. De voortgang hierop wordt gemonitord, maar de bevindingen waren (nog) niet beschikbaar ten tijde van de

kennisintegratie. Daarom worden hier alleen de resultaten besproken die komen uit focusgroepen en gesprekken die in het kader van PGLO zijn gevoerd met gemeentebesturen en vertegenwoordigers van GGD'en tijdens de GALA-bijeenkomsten dit jaar. Hieruit blijkt dat gezonde leefomgeving een domeinoverstijgend onderwerp is, waarvoor integraal werken noodzakelijk is tussen het fysiek en sociaal domein. Deze samenwerking wordt echter belemmerd door het spreken van een andere taal en het hebben van andere belangen, prioriteiten en aandachtsgebieden. Verder is er vaak onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en borging. Het samenwerken tussen het sociaal en het fysiek domein is een uitdaging. Daarbij komt dat het voor kleinere gemeenten lastiger is dan voor grotere gemeenten om aan een gezonde leefomgeving samen te werken. Dit komt onder andere doordat grotere gemeenten doorgaans meer capaciteit en middelen hebben dan kleinere gemeenten om gezondheid op te nemen in bredere beleidsambities. Tegelijkertijd kunnen in kleinere gemeenten verschillende gezondheidsthema's belegd zijn bij een en dezelfde beleidsadviseur, waardoor er wel sprake kan zijn van verbinding zonder dat daar (veel) domeinoverstijgende samenwerking voor gebeurt [32].

Tussenconclusie onderzoeksvraag 3

Uit de resultaten van de kennisintegratie blijkt dat domeinoverstijgend samenwerken van de grond komt. Wel verschilt de mate waarin dat gebeurt tussen gemeenten. In alle gemeenten legden BRC-functionarissen de verbinding tussen sport en bewegen en één of meerdere andere domeinen. Sport en bewegen werd het meeste verbonden met primair onderwijs, welzijn en gezondheidszorg. Het samenwerken tussen het sociaal en het fysiek domein komt nog lastig tot stand. Domeinoverstijgend samenwerken kent ook uitdagingen, zoals het niet altijd spreken van dezelfde taal, het hebben van verschillende prioriteiten en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden. Daarnaast vormen capaciteitstekorten en onzekerheid over financiering een belemmering.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- **VWS:** Leer van gemeenten die minder voortgang laten zien bij uitvoeren van plannen en afspraken. Wat hebben zij bijvoorbeeld nodig om een vervolgstap te kunnen zetten in domeinoverstijgend samenwerken rondom bewegen en het komen tot een integrale aanpak?

4.2.4

Voortgang: Welke gemeenten worden gezien als voorloper? (onderzoeksvraag 4)

Voorbeelden lokale integrale aanpak sport en bewegen

Tijdens de expertbijeenkomst met het kernteam en de betrokken onderzoekers is een aantal gemeenten geïdentificeerd waarbij sport en bewegen in beleid is verankerd en wordt verbonden met andere domeinen (zie Tabel 7). In de tabel is aangegeven wat de specifieke kenmerken van de lokale integrale aanpak van sport en bewegen zijn waardoor deze gemeenten als voorloper worden gezien. Hoewel deze voorbeelden als inspiratie kunnen dienen, werd bij de bijeenkomst aangegeven dat het van belang is om ook te kijken naar gemeenten waarbij bewegen in mindere mate onderdeel is van beleid en te

evalueren welke knelpunten daarin een rol spelen. Bovendien werd door experts aangegeven dat niet alleen naar stedelijke, maar ook landelijke gemeenten dient te worden gekeken.

Tabel 7 Voorbeelden lokale integrale aanpak sport en bewegen, geïdentificeerd tijdens expertbijeenkomst

Gemeente	Kenmerken	Meer informatie
Amsterdam	Sport en bewegen centraal in omgevingsvisie, voorrang voor fietser en voetganger in plaats van auto.	Omgevingsvisie ⁵
Arnhem	Aandacht voor sport en bewegen bij opgroeien, o.a. visiedocument over bewegen, gezondheid en sport op basisscholen en met programma Sportief Groot worden, wijkaanpak.	Arnhemse basisscholen ⁶ Sportief Groot Worden! ⁷
Gouda	Stevige verbinding sport en bewegen met GALA-doelen in Visie Sport & Bewegen 2024-2032.	Visie Sporten & Bewegen ⁸ Een gezonde leefstijl ⁹ Sport en bewegen en GALA-doelen ¹⁰
's Hertogenbosch	Stevige verbinding sport en bewegen met GALA-doelen in sport- en beweegvisie 2024, vanuit domein sport en bewegen zelf heel erg de verbinding gezocht en gecreëerd met andere domeinen.	Sport- en Beweegvisie (1) ¹¹ Sport- en beweegvisie (2) ¹²
Utrecht	Ruimtelijke Strategie Utrecht: integrale 'barcode' voor ruimtelijke ontwikkeling, waarbij sport en spelen meegenomen dienen te worden; prioritering van (ruimte voor) fiets en voetganger boven auto (actief voor passief vervoer).	Ruimtelijke Strategie ¹³
Zwolle	Sport en bewegen centraal in omgevingsvisie, voorrang voor fietser en voetganger in plaats van auto.	Omgevingsvisie ¹⁴ Zwols Sportakkoord II ¹⁵

Tussenconclusie onderzoeksvraag 4

Uit de expertbijeenkomsten blijkt dat een aantal gemeenten wordt beschouwd als voorloper. In deze gemeenten wordt sport en bewegen al meer verankerd in beleid en zijn verbindingen met andere domeinen gelegd.

Aanbevelingen i.h.k.v. lerend beleid

- *VWS en gemeenten:* Leer van gemeenten die voorloper zijn op het gebied van de lokale integrale aanpak van bewegen. Kijk bijvoorbeeld vanuit welke opgave of ambitie zij dit hebben opgepakt en welke partij aanjager is, en welke beleidsdomeinen van de ISPAH zij al met elkaar verbonden hebben en welke nog

⁵ https://assets.amsterdam.nl/publish/pages/1007002/0-136821_omgevingsvisie-2050-20211116_def.pdf

⁶ https://www.sportbedrijfarnhem.nl/media/saupo3ef/20230407-visiedocument-bewegen-gezondheid-en-sport-op-basisscholen-2023-2026_kleinwebsite.pdf

⁷ <https://www.sportiefgrootworden.nl/>

⁸ <https://www.goudsesportraad.nl/assets/files/conceptvisie-sporten-en-bewegen-in-gouda-2024-2032.pdf>

⁹ <http://magazines.sociaalweb.nl/het-gala-in-actie/werken-aan-een-gezonde-leefstijl-in-gouda>

¹⁰ <https://www.allesoversport.nl/thema/beleid/zo-verbindt-gouda-sport-en-bewegen-met-de-gala-doelen/>

¹¹ <https://www.s-port.nl/sportvisie>

¹² <https://www.s-port.nl/uploads/media/Sport-en-beweegvisie-gemeente-s-Hertogenbosch-gemeenteraad-1.pdf>

¹³ <https://omgevingsvisie.utrecht.nl/de-koers/ruimtelijke-strategie-utrecht-2040>

¹⁴ <https:// zwolle.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Document/2bba0e0f-8605-4453-be23-22c689188de7?documentId=d9ae143b-f0f9-4778-a53e-3f9f4ff7a310&agendaItemId=87a3dd1e-0311-44b8-8de8-54ed880595ad>

¹⁵ <https://sportservicezwolle.nl/uploads/Zwols-Sport-en-Beweegakkoord-II.pdf>

toegevoegd zouden kunnen worden voor een (nog) bredere verankering in lokaal beleid. Kijk ook welke belemmeringen of obstakels in de uitvoering van plannen en afspraken zij hebben overwonnen en hoe. Hoe regelen zij bijvoorbeeld de financiering en borging?

4.3 Vervolg evaluatie 2025

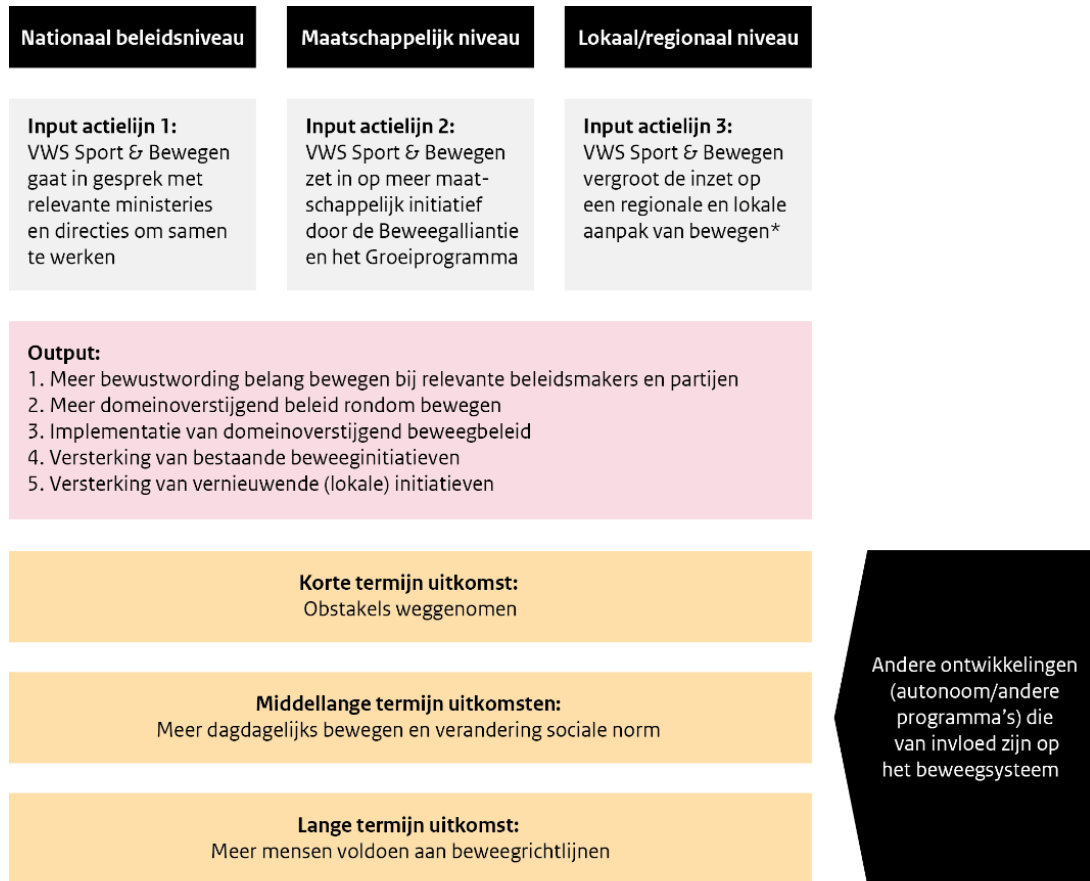
Voor het vervolg van de evaluatie van Actielijn 3 zal opnieuw een kennisintegratie worden gedaan voor aanvullende inzichten over lokale integrale aanpak van bewegen en domeinoverstijgende samenwerking. Voor alle programma's en akkoorden zullen in 2025 nieuwe rapportages uitkomen over de voortgang. Ook de expertbijeenkomst zal worden herhaald door het RIVM.

5 Algemene beschouwing

Deze voortgangsrapportage beschrijft de inspanningen en opbrengsten van de activiteiten binnen het VWS Actieplan Nederland Beweegt (2023-2025) tot november 2024. Het stimuleren van bewegen onder Nederlanders is een complex volksgezondheidsvraagstuk dat vraagt om een totale systeemaanpak. Het beweegbeleid zoals beschreven in het Actieplan is opgezet vanuit zo'n aanpak. Ten eerste bevat het de inzet van een breed scala aan acties en initiatieven om bewegen te stimuleren gericht op verschillende schaalniveaus, te weten lokaal, regionaal en landelijk. Ten tweede vindt de inzet plaats in diverse maatschappelijke domeinen, zoals onderwijs, werk en zorg. Deze domeinen zijn gebaseerd op de acht geïdentificeerde domeinen waarin volgens de ISPAH zou moeten worden geïnvesteerd, die effectief bijdragen aan het bevorderen van bewegen. Tot slot wordt gestreefd naar het betrekken en verbinden van alle relevante partijen, zoals lokale overheden, maatschappelijke organisaties en beweegaanbieders. Het Nederlandse Actieplan sluit aan bij het 'global action plan on physical activity (GAPPA)' van de World Health Organization (WHO). Dit internationale actieplan is bedoeld om richting te geven aan nationale beleidsmakers voor het opschalen van beleidsacties met als doel om vanuit een systeemgedachte bewegen te bevorderen [34]. In het GAPPA zijn vier strategische doelen geformuleerd gericht op het creëren van actieve samenlevingen, actieve omgevingen, actieve mensen en actieve systemen. Zie voor meer informatie Tabel B9 in Bijlage 2.

Vanuit de literatuur is bekend dat het realiseren van structurele systeemveranderingen een langdurig proces is dat (tientallen) jaren in beslag kan nemen [35]. In het GAPPA wordt de aanbeveling gedaan om de implementatie van een systeemaanpak voor bewegen te verdelen in stappen. De korte termijn (2-3 jaar), de middellange termijn (3-6 jaar) en de langere termijn (7-12 jaar). Het Actieplan Nederland Beweegt beslaat de korte termijn van de implementatie van een systeemaanpak. Voor implementatie op de middellange en de langere termijn is naast meer tijd, een blijvende en aanvullende inzet nodig. Het huidige Actieplan bevat met name de minder ingrijpende beleidsinstrumenten, zoals informatie verschaffen en keuzes faciliteren (zie Figuur 2 in paragraaf 2.2). Vanuit de wetenschappelijke wereld wordt de opvatting breed gedeeld dat voor duurzame gedrags- en systeemveranderingen de inzet van verschillende typen beleidsmaatregelen nodig zijn, variërend van monitoren tot het reguleren om bepaalde keuzes onmogelijk te maken (zie ook Figuur 2) [22, 36, 37]. Het toevoegen van dergelijke instrumenten is dus belangrijk. Over wetgeving (het meest vergaande beleidsinstrument) rondom sport en bewegen wordt momenteel wel gesproken. Het onderliggende idee van de sport- en beweegwet is dat overheden een zorgplicht krijgen om de toegankelijkheid van sport en bewegen voor hun bevolking te garanderen.

Figuur 8 Logisch model voor de systeemevaluatie van het Actieplan Nederland Beweegt (bijgewerkte versie 10 januari 2025).¹⁶



* Dit gebeurt via verschillende programma's en akkoorden, zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), het Sportakkoord II (SAII) en het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO).

Om te laten zien hoe de verschillende inspanningen uiteindelijk kunnen leiden tot impact op beweeggedrag, is voor de evaluatie van het Actieplan Nederland Beweegt een logisch model opgesteld (zie Figuur 8). Dit model laat zien hoe elementen binnen een systeem naar verwachting veranderen wanneer de voorgestelde acties worden uitgevoerd. Hierin wordt verwacht dat de Actielijnen gezamenlijk leiden tot output op vijf gebieden. Deze output zal naar verwachting op korte termijn bijdragen aan het wegnemen van obstakels die meer bewegen belemmeren en - bij aanhoudend beleid - op langere termijn leiden tot veranderingen in beweeggedrag. De verwachting is dat er in 2025 enkele, kleinere obstakels zijn weggenomen.

De verschillende Actielijnen staan niet op zichzelf, maar werken op elkaar in en versterken elkaar. Zo hebben acties uit alle drie de Actielijnen invloed op bewustwording bij nationale beleidsmakers en kunnen zij elkaar wederzijds versterken. Daarnaast beïnvloedt Actielijn 2 ook bewegen op lokaal niveau (Actielijn 3), bijvoorbeeld via de

¹⁶ Het logisch model is aangepast ten opzichte van de eerder gepubliceerde versie in het plan van aanpak voor de systeemevaluatie, door het toevoegen van Actielijn 3.

Beweegalliantie. Voorbeelden hiervan zijn de directe contacten van de Beweegalliantie met gemeenten en NPLV wijken, waarin wordt samengewerkt aan een beweegvriendelijke omgeving. Deze onderlinge interactie hoort bij een systeemaanpak en wordt met een systeemevaluatie in kaart gebracht.

In 2024 richtte de evaluatie van Actielijn 2 zich op het creëren van maatschappelijk initiatief via de voucherregeling van ZonMw en de inzet van de Beweegalliantie. Voor de Beweegalliantie ging het hierbij om het in kaart brengen van de aangesloten partijen, de voortgang van cirkels en de ondersteuning van beweeginitiatieven. De Beweegalliantie heeft echter ook effect op Actielijn 1 en 3, via bijvoorbeeld hun speerpunt beleidsbeleidsbeïnvloeding op nationaal en lokaal niveau. Dit is in deze rapportage nog niet meegenomen, maar zal wel worden meegenomen in de evaluatieactiviteiten van 2025.

In deze algemene beschouwing bespreken we in hoeverre er al ontwikkelingen zichtbaar zijn binnen de vijf outputcategorieën.

5.1 **Output: Meer bewustwording van het belang van bewegen**

Uit deze voortgangsrapportage blijkt dat er al aanzienlijke stappen zijn gezet om bewustwording van het belang van bewegen te vergroten, zowel binnen beleid als bij maatschappelijke partijen. De inzet van VWS en externe partijen zoals de Beweegalliantie hebben hieraan bijgedragen.

Er lijkt binnen **VWS** een groeiend bewustzijn van het belang van (het inzetten op) bewegen in den brede, naast sport. De uitkomsten zijn echter gebaseerd op een beperkt aantal interviews. Bovendien zijn de opgehaalde ervaringen mogelijk wat positiever, doordat het merendeel van de geïnterviewde beleidsmedewerkers al contact had met directie Sport en Bewegen. Het belang van bewegen werd echter al vóór de lancering van het Actieplan meer erkend binnen verschillende directies, mede door de coronapandemie en de maatschappelijke lobby. Dit lijkt een impuls te hebben gegeven aan het opstellen van het Actieplan en de oprichting van een apart Team Bewegen binnen de VWS-directie Sport en Bewegen. Het is aannemelijk dat dit op zijn beurt heeft bijgedragen aan een grotere bewustwording van het belang van bewegen. De geïnterviewde VWS-beleidsmedewerkers zien wel kansen liggen om (nog) meer met bewegen te doen en meer domeinoverstijgend samen te werken. Proactieve afstemming tussen beleidsmedewerkers van verschillende directies kan hierbij ondersteunen. Hiervoor is het belangrijk dat bewustzijn voor het belang van bewegen ook aanwezig is bij beleidsmedewerkers en het hoger management van andere relevante beleidsterreinen. Om hier meer inzicht in te krijgen, zullen in 2025 ook interviews worden afgenomen met stakeholders binnen andere ministeries.

Naast VWS-beleidsmakers, is er ook bij **andere relevante partijen** een groeiend bewustzijn voor het belang van bewegen. De stakeholderanalyse laat zien dat de olievlek aan partijen en betrokkenen die volgt vanuit de inspanningen van VWS en de Beweegalliantie, in korte tijd snel is gegroeid. Binnen de domeinen van de Beweegalliantie

is er verschil te zien in de mate waarin de olievlek zich ontwikkelt. Vergeleken met de domeinen onderwijs, zorg en werk, blijven de domeinen vrije tijd, actieve mobiliteit en leefomgeving nog wat achter binnen de Beweegalliantie. Dit kan worden verklaard doordat deze cirkels later gestart zijn. Het is daarom belangrijk om te blijven investeren in het activeren van partijen om zich in te zetten voor meer bewegen. Binnen de cirkelaanpak is het belangrijk om te zorgen voor een optimale balans tussen partijen met theoretische kennis en praktijkervaring in de samenwerking rondom bewegen. Alhoewel het vergroten van het totaal aantal aangesloten partijen bij de Beweegalliantie geen doel op zich is, kan de netwerkvang gezien worden als een indicator voor het functioneren van het netwerk. Uit deze voortgangsrapportage blijkt dat in één jaar tijd het totaal aantal aangesloten partijen is verdrievoudigd tot ruim 400. In november 2024 heeft de helft van deze partijen een rol bij één of meer cirkels en/of het impactloket. Dit wil overigens niet zeggen dat de andere partijen niet zelf actief met bewegen bezig zijn. Daarnaast worden er bijvoorbeeld via de nieuwsbrief van de Beweegalliantie meer dan 1.000 individuen/partijen bereikt en mogelijk beïnvloed. In 2025 zal verder in kaart worden gebracht wat partijen betrokken bij de Beweegalliantie nu (extra) doen aan het stimuleren van bewegen doordat ze zijn aangesloten bij de Beweegalliantie.

5.2 Output: Meer domeinoverstijgend beleid rondom bewegen

Uit de voortgangsrapportage blijkt dat bewegen terug te vinden is in **nationale** beleidsstukken van relevante beleidsterreinen binnen en buiten VWS, zoals transport, stedelijk ontwerp, zorg en gemeenschap (bron: PA-EPI). Dit is belangrijk omdat het stimuleren van bewegen niet iets is wat VWS alleen kan bereiken. Voor bijvoorbeeld het inrichten van een leefomgeving die bewegen stimuleert is inzet vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Infrastructuur en Waterstaat en het nieuwe ministerie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening onmisbaar. Vanuit de PA-EPI zijn ook acties geformuleerd om het beweegbeleid te verbeteren. In 2025 zal voor de evaluatie in kaart worden gebracht of deze acties terugkomen in nieuwe beleidsdocumenten en kamerbrieven.

Ook blijkt uit deze voortgangsrapportage dat nagenoeg alle **gemeenten** zowel sport en bewegen als het onderwerp gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten en bewegen hebben opgenomen in hun lokale plannen (bron: kennisintegratie). Voor het opstellen van gezamenlijk beleid rondom bewegen is domeinoverstijgende samenwerking een belangrijke voorwaarde. Dit heeft een impuls gekregen door inzet van VWS-programma's als GALA. Zo wordt in de GALA-plannen bijvoorbeeld vaak inzet gezien op integraliteit rondom bewegen. Vrijwel alle gemeenten maken in hun plannen de verbinding tussen de GALA-hoofdthema's sport en bewegen, gezondheid en sociale basis en hebben de intentie om meer integraal te gaan werken. Gemeenten gaven daarnaast aan zowel binnen hun eigen gemeente als daarbuiten meer daadwerkelijke domeinoverstijgende samenwerking te ervaren.

5.3 **Output: Implementatie van domeinoverstijgend beweegbeleid**

Deze voortgangsrapportage laat zien dat voor alle drie de Actielijnen geldt dat beweegbeleid nog niet altijd daadwerkelijk wordt geïmplementeerd. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de achterblijvende implementatie van **landelijk** beleid rondom bewegen volgens de PA-EPI in bepaalde domeinen, zoals onderwijs, media, sport en recreatie voor iedereen en werkplek. In 2025 zullen de gemiddelde implementatiescores vergeleken worden met scores van andere landen. Dit geeft inzicht in hoe goed de implementatie van het Nederlandse beweegbeleid scoort ten opzichte van andere landen die de PA-EPI hebben gebruikt. Met deze informatie is het mogelijk om, voor domeinen waar (nog) niet goed op wordt gescoord, te leren van het beleid van andere landen. Daarnaast zijn er in deze rapportage voorlopergemeenten op het gebied van een lokale integrale aanpak sport en bewegen geïdentificeerd. Tegelijkertijd zijn er **gemeenten** die achterblijven in het uitvoeren van de lokale plannen en de domeinoverstijgende samenwerkingsafspraken. Hier is dus nog ruimte voor verbetering.

De implementatie van domeinoverstijgende samenwerking en beleid rondom bewegen wordt belemmerd door verschillende obstakels. Dit blijkt onder andere uit de interviews met beleidsmakers en de kennisintegratie op lokaal niveau. Over de Actielijnen heen worden op verschillende niveaus (lokaal, maatschappelijk en nationaal) vergelijkbare obstakels gesignaleerd. Deze betreffen onder andere het niet spreken van dezelfde 'taal', onbekendheid met elkaars rollen, taken en verantwoordelijkheden, en uiteenlopende en wisselende politieke prioriteiten ten aanzien van bewegen. Daarnaast spelen structurele capaciteitstekorten, onzekerheid over financiering en beperkte structurele inbedding van bewegen een belangrijke rol, wat de duurzame borging en continuïteit van bewegen in beleid belemmert. Uit de interviews met VWS-beleidsmedewerkers en het logboek van het Team Bewegen binnen de directie Sport en Bewegen blijkt dat de directie inspanning heeft geleverd om domeinoverstijgende samenwerkingen aan te gaan. Om bestaande samenwerking te borgen en de impuls rondom domeinoverstijgende samenwerking voort te zetten en verder te versterken, is het van belang om oplossingen te vinden voor de obstakels die (verdere) samenwerking in de weg staan. Het is daarbij ook belangrijk om in de evaluatieactiviteiten in 2025 beleidsmedewerkers van andere relevante ministeries te betrekken.

5.4 **Output: Versterking van bestaande beweeginitiatieven**

Uit deze voortgangsrapportage blijkt dat via de **cirkelaanpak** van de Beweegalliantie het afgelopen jaar al veel werk verricht is. Via deze aanpak wordt door partijen samengewerkt aan het oplossen van obstakels voor opschaling en verduurzaming van bestaande beweeginitiatieven. Voorbeelden van initiatieven die onderdeel zijn van een cirkel zijn de Dynamische schooldag en het Platform Uniek Sporten. De meeste cirkels hebben het vraagstuk inmiddels verkend en relevante partners bij elkaar gebracht. Uit de evaluatie blijkt dat cirkels vaak meerdere obstakels hebben geïdentificeerd op meerdere lagen in het systeem. Het aanpakken en oplossen van obstakels op meerdere niveaus is belangrijk om een systeemaanpak te laten slagen. De

vervolgstap voor de cirkels is het uitvoeren van de acties zodat obstakels worden weggenomen. De voortgang hierop zal in de rapportage van eind 2025 worden beschreven. Het blijft belangrijk te voorkomen dat bij het bedenken van oplossingen voor obstakels het wiel opnieuw uitgevonden wordt en er dubbel werk wordt gedaan.

Over het algemeen zijn betrokkenen bij de Beweegalliantie positief over de onderlinge **samenwerking** in cirkels en met het team van de Beweegalliantie, het verbinden van partijen binnen het netwerk en de snelle kennisdeling binnen cirkels en de partners van de Beweegalliantie. Tegelijkertijd benoemen zij verbeterpunten om nog effectiever te kunnen samenwerken, zoals helderdere communicatie over de doelen en positionering van de Beweegalliantie, betere kennisdeling tussen cirkels en domeinen, betere terugkoppeling naar deelnemers over hoe hun input wordt gebruikt, en het omzetten van ideeën binnen cirkels in concrete acties. Het faciliteren van de uitwisseling van ervaringen tussen de verschillende domeinen en cirkels kan bijdragen aan meer uniformiteit in de cirkelaanpak. Deze bevindingen zijn gebaseerd op interviews gehouden in de zomer van 2024 met betrokkenen bij de Beweegalliantie. Aangezien de Beweegalliantie zich nog steeds snel ontwikkelt, is het voor de evaluatie belangrijk om hier weer actuele informatie over te verzamelen in 2025.

5.5 Output: Versterking van vernieuwende (lokale) initiatieven

Deze voortgangsrapportage laat zien dat in het afgelopen jaar via de nieuwe werkwijze genaamd het Groeiprogramma, lokale (kleine) vernieuwende initiatieven in de samenleving zijn ondersteund. Dit gebeurde onder andere door deze initiatieven vanuit het impactloket van de Beweegalliantie te verbinden met relevante partijen en door procesbegeleiding te bieden via experts. Het is belangrijk om de langetermijnresultaten en opbrengsten van de begeleidingstrajecten in beeld te brengen om de impact van het impactloket in kaart te kunnen brengen. Daarnaast zijn in 2024 lokale vernieuwende initiatieven ondersteund door financiering via vouchers. Uit deze voortgangsrapportage blijkt dat het honoreringspercentage van de ZonMw-vouchers in de tweede ronde verdubbeld is ten opzichte van de eerste voucherronde (36% naar 69%). Het is aannemelijk dat de ondersteuning en betrokkenheid van de Beweegalliantie tijdens de tweede ronde hieraan heeft bijgedragen. Wel blijkt dat niet al het beschikbare geld voor de vouchers binnen dit programma is besteed. Het is belangrijk om de oorzaak hiervan te achterhalen, met aandacht voor een mogelijke mismatch tussen het format van de vouchercall en de ingediende aanvragen ter ondersteuning van lokale initiatieven. Voor 2025 is conform het Actieplan geen nieuwe voucherronde aangekondigd. De uitkomsten van de geleerde lessen van de beweeginitiatieven die zijn versterkt zullen in de evaluatie van 2025 worden meegenomen.

5.6 Conclusie

Het doel van dit RIVM-evaluatieonderzoek is om te bepalen wat de opbrengsten ('output') zijn van alle ondernomen inspanningen en activiteiten vanuit het VWS-Actieplan Nederland Beweegt en hoe dit plan bijdraagt aan het in beweging krijgen van meer mensen in Nederland. Het Actieplan Nederland Beweegt zet in op het stimuleren van bewegen

vanuit een systeemaanpak. Uit de evaluatie blijkt dat in de beginfase al diverse positieve ontwikkelingen zichtbaar zijn, maar dat er blijvende inzet van alle partijen, aanvullende inzet en meer tijd nodig is. In deze lerende evaluatie worden aanbevelingen gegeven om het beleid bij te sturen zoals het blijven investeren in het activeren van partijen en het omzetten van plannen naar concrete acties. Een belangrijke algemene aanbeveling is het initiëren van structureel beweegbeleid dat niet specifiek gekoppeld is aan een kabinetsperiode of een programma. Het realiseren van structurele systeemveranderingen, die uiteindelijk kunnen leiden tot meer bewegen, is een proces van de lange adem dat (tientallen) jaren in beslag kan nemen. Het is daarom niet realistisch om binnen 1,5 jaar na lancering van het Actieplan al meetbare veranderingen in beweeggedrag te verwachten. Daarnaast is tussentijdse bijsturing van het beweegbeleid op basis van voortschrijdend inzicht essentieel. VWS ziet het Actieplan dan ook nadrukkelijk als eerste stappen om meer Nederlanders te laten bewegen in een beweegvriendelijke omgeving [1]. Het RIVM onderschrijft dit en adviseert dat voor het bereiken van lange termijn impact, namelijk daadwerkelijke verandering in beweeggedrag, het belangrijk is om de ingeslagen weg ook na het aflopen van dit Actieplan eind 2025 door te zetten. Dit sluit aan bij internationale inzichten en adviezen van de WHO en ISPAH, die benadrukken dat voor daadwerkelijke gedragsverandering, naast voldoende tijd, ook een bredere systeembenadering noodzakelijk is.

Literatuur

1. VWS, *Nederland Beweegt*. 2023, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
2. van Mourik-Boelema, M.S., de Valk, T.M., Lemmens, L.C., Mehra, S., Wendel-Vos, G.C.W. & van den Berg, S.W., *Evaluatie Actieplan Nederland Beweegt - Plan van Aanpak*. 2024, RIVM: Bilthoven.
3. Gezondheidsraad, *Beweegrichtlijnen 2017*. 2017, Gezondheidsraad: Den Haag.
4. *Wat is de sociaaleconomische waarde van sport en bewegen?: fasctheet*. 2021, Sport in de buurt: Den Haag.
5. VWS, *Nationaal Preventieakkoord*. 2018, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
6. RIVM. *Beweegrichtlijnen*. 2024, Geraadpleegd op van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen>.
7. ISPAH, *ISPAH's Eight Investments That Work for Physical Activity*. 2020, ISPAH (International Society for Physical Activity and Health).
8. Luna Pinzon, A., Stronks, K., Dijkstra, C., Renders, C., Altenburg, T., den Hertog, K., Kremers, S.P.J., Chinapaw, M.J.M., Verhoeff, A.P. & Waterlander, W., *The ENCOMPASS framework: a practical guide for the evaluation of public health programmes in complex adaptive systems*. Int J Behav Nutr Phys Act, 2022. **19**(33).
9. Kelly, L., Twohig, C., Woods, C.B., Luszczynska, A., Murrin, C., Lien, N., Meshkovska, B., Kamphuis, C.B.M., Poelman, M.P., Terragani, L., Forberger, S., Hebestreit, A., Ahrens, W. & Harrington, J.M., *Reaching consensus on definitions for food and physical activity policies: experience from the Policy Evaluation Network* European Journal of Public Health, 2022. **32**(4): p. iv10-iv20.
10. VWS, *Integraal Zorgakkoord. Samen werken aan gezonde zorg*. 2022.
11. IenW, *Nationaal Toekomstbeeld Fiets en Fietsambitie 2022-2025*. 2022, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW): Den Haag.
12. VWS, *GALA Gezond en Actief Leven Akkoord*. 2023, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
13. OCW, *Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het onderwijstoezicht en enkele andere wetten in verband met actualisering van de deugdelijkheidseisen, het daarmee samenhangende onderwijstoezicht en vermindering van administratieve verplichtingen in het funderend onderwijs, alsmede reparatie van wetstechnische gebreken (actualisering deugdelijkheidseisen funderend onderwijs); Amendement; Gewijzigd amendement van de leden Rudmer Heerema en Van Nispen t.v.v. nr. 22 over bewegingsonderwijs als deugdelijkheidseis*. 2020, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW): Den Haag.

14. Heuvelman, F., den Braver, N. & Lakerveld, J., *The Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI): Nederland. Een overzicht van het rijksoverheidsbeleid met betrekking tot de gezonde bewegingsomgeving in Nederland*. 2023, Amsterdam UMC: Amsterdam.
15. RVS, *Een eerlijke kans op gezond leven*. 2021, De Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS): Den Haag.
16. RIVM. *Overzicht Kernindicatoren sport en bewegen*. 2025, Geraadpleegd op 2025 13 jan, van <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren>.
17. Heuvelman, F., Lakerveld, J. & den Braver, N., *The Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI): Nederland. De bewegingsomgeving in Nederland: een beoordeling van rijksoverheidsbeleid en acties voor het creëren van een gezonde bewegingsomgeving*. 2024, Amsterdam UMC: Amsterdam.
18. VWS, *Uitvoering van de motie van het lid Marijnissen c.s. over een plan om Nederland meer in beweging te krijgen*. 2020, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
19. van Mourik-Boelema, M.S., van der Vegt, A.J., van den Berg, S., Wendel-Vos, G.C.W. & Schurink-van 't Klooster, T.M., *Inzicht in mensen die niet en weinig bewegen in Nederland*. 2024.
20. Jansen, S., Severijnen, F. & Gerritsma, J., *Gedragsonderzoek verminderen zitgedrag*. 2023, D&B.
21. Veldman, S., Westerbroek, M., Nouwens, S. & Singh, A., *Beweegmonitor kinderopvang 2022. Vragenlijst over bewegen op het kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang*. 2023, Mulier Instituut: Utrecht.
22. Nuffield council of Bioethics, *Chapter 3 Policy process and practice*, in *Public health: ethical issues*. 2007, Nuffield council of Bioethics: London. p. 29-47.
23. VWS, *Besluit van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 21 augustus 2023, kenmerk 3628634-1050513-S, houdende intrekking van de instelling van de Regieorganisatie Beweegalliantie (Besluit tot intrekking van het Instellingsbesluit Regieorganisatie Beweegalliantie)*. 2023, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.
24. Beweegalliantie, *Startnotitie Beweegalliantie. (Net)werken in settings & cirkels*. 2023, Beweegalliantie.
25. ZonMw. *Projecten*. 2025, Geraadpleegd op 3 jan 2025, van <https://projecten.zonmw.nl/nl>.
26. Beijer, M., Bel, L., Reckman, P., Rempelberg, C., van den Brink, C. & Kemper, P., *GALA in de gemeentelijke plannen. Een eerste blik op de plannen van aanpak voor de Brede SPUK-regeling*. 2024, RIMV: Bilthoven.
27. van Gorp, M., Geurink, N., Nilay Aydoğan, G. & Lintzen, K., *Sport en bewegen voor behalen GALA-doelen. In gemeentelijke plannen van aanpak 2024-2026*. 2024, Mulier Instituut: Utrecht.
28. Hoogendam, A., Kusters, A. & Gutter, K., *Werken aan het fundament. Monitor Sportakkoord II: Voortgangsrapportage juni 2024*. 2024, Mulier Instituut: Utrecht.
29. VWS, *Hoofdpijnen Sportakkoord II. Sport versterkt*. 2022, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS): Den Haag.

30. Gómez Berns, A., van Stam, W., Keijzer, M. & Baggen, W., *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023*. 2024, Mulier Instituut: Utrecht.
31. Gutter, K. & van Gorp, M., *De coördinator sport en preventie. Over de 'haal- en brengfunctie' van sport naar andere beleidsvelden*. 2024, Mulier Instituut: Utrecht.
32. van den Brink, C., Baâdoudi, F., Bel, L., Brus, I., Buijs, M., Dinnissen, C., Geuijen, P., Hazekamp, T., Hendriks, C., Huiberts, M., Jansen, T., Koopman, N., Kruize, H., Lemmens, L., Molenaar, J., Reckman, P., Spijkerman, A., Steenbergen, E., Verweij, A., Vugts, M., et al., *Rapportage GALA-monitor 2024. Eerste stand van zaken*. 2024, RIVM: Bilthoven.
33. Baâdoudi, F., de Bekker, A., van der Heide, J., Reckman, P. & Lemmens, L.C., *Monitor Valpreventie Stand van zaken ketenaanpak Valpreventie in 2023 en eerste half jaar 2024*. 2024, RIVM: Bilthoven.
34. WHO, *Global action plan on physical activity 2018–2030: more active people for a healthier world*. 2018: World Health Organization (WHO).
35. *Over transities - iedereen kan bijdragen aan fundamentele verandering in structuur, cultuur en praktijk*. 2025, Geraadpleegd op 14 jan 2025, van <https://drift.eur.nl/nl/over-drift/transities>.
36. Hagenaars, L., Waterlander, W., den Hertog, K. & Stronks, K., *Een veerkrachtige publieke gezondheid in 2030: #hoedan?* Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen, 2022. **100**: p. 119-123.
37. Ministerie van Financiën, *IBO Gezonde leefstijl. Eindrapportage van de werkgroep "IBO Gezonde leefstijl"*. 2016.
38. Policy Evaluation Network (PEN). *The Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI)*. 2024, Geraadpleegd op 13 jan 2025, van <https://www.jpi-pen.eu/pa-epi.html>.
39. Woods, C., Kelly, L., Volf, K., Gelius, P., Messing, S., Forberger, S., Lakerveld, J., den Braver, N., Zukowska, J. & García Bengoechea, E., *The Physical Activity Environment Policy Index for monitoring government policies and actions to improve physical activity*. European Journal of Public Health, 2022. **32**(4): p. iv50-iv58.
40. Volf, K., Kelly, L., Van Hoya, A., García Bengoechea, E., MacPhail, A. & Woods, C., *Assessing the implementation of physical activity-promoting public policies in the Republic of Ireland: a study using the Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI)*. Health Research Policy and Systems, 2023. **21**: p. 63.

Verklarende woordenlijst

Actielijnen: De Actielijnen zijn de drie strategische pijlers binnen het Actieplan Nederland Beweegt waarin inzet wordt gepleegd om meer beweging in de samenleving te stimuleren. Dit betreft: 1) het vergroten van de aandacht en bewustwording voor het belang van bewegen en een beweegvriendelijke leefomgeving, 2) het creëren van meer maatschappelijk initiatief voor bewegen via de Beweegalliantie en het Groeiprogramma, en 3) het vergroten van de inzet op een lokale/regionale aanpak van bewegen.

Beweegalliantie: De Beweegalliantie bestaat sinds juni 2022 en wordt vanaf medio 2023 gesubsidieerd vanuit het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). De alliantie werkt als aanjager, inspirator, beleidsbeïnvloeder en lerend netwerk voor partijen en initiatieven met als missie "Meer mensen bewegen meer. Elke dag. Overal."

(Beweeg)initiatief: Met (beweeg)initiatieven wordt bedoeld: een gecoördineerde actie die iets in gang zet met als doel het bevorderen van beweging (zoals een interventie, programma, aanpak etc.).

Beweegrichtlijnen: De Beweegrichtlijnen zijn in 2017 gedefinieerd door de Gezondheidsraad en bestaan uit een aantal adviezen. Voor volwassenen en ouderen (18 jaar en ouder) geldt:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter;
- Doe minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen, verspreid over diverse dagen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel;
- Doe minstens tweemaal per week spier- en botversterkende activiteiten, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen;
- En: voorkom veel stilzitten.

Voor kinderen (4 t/m 17 jaar) geldt:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter;
- Doe minstens elke dag een uur aan matig intensieve inspanning, zoals wandelen en fietsen. Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel;
- Doe minstens driemaal per week spier- en botversterkende activiteiten;
- En: voorkom veel stilzitten.

Brede Regeling Combinatiefuncties: De Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) is een regeling voor gemeenten door de aanstelling van functionarissen (zoals buurtsportcoaches of coördinatoren Sport en Preventie) die sport of cultuur combineren met een andere sector, zoals onderwijs, zorg, welzijn of het bedrijfsleven. Door gebruik te maken van deze regeling geven gemeenten uitvoering aan lokaal sport- en beweegbeleid. De BRC valt vanaf 2023 onder de Brede SPUK-regeling.

Brede specifieke uitkering: Financieel arrangement waarmee gemeenten geormerkt geld kunnen aanvragen voor de lokale uitvoering van de akkoorden GALA en Sportakkoord II. Deze middelen zijn ondergebracht in één brede specifieke uitkering (SPUK). Voor de periode 2024-2026 moesten gemeenten hiervoor een plan van aanpak (SPUK-plannen) opstellen voor het behalen van de doelen en afgesproken acties in het GALA, een integrale aanpak en lokale en regionale domeinoverstijgende samenwerking.

Cirkel: Een cirkel is een samenwerking binnen de Beweegalliantie tussen partijen (vanuit beleid, praktijk en/of wetenschap) rondom een bepaald beweegvraagstuk. Een cirkel identificeert obstakels, werkt ze weg en vergroot het effect van succesvolle (beweeg)initiatieven.

Cirkeldeelnemers: Dit zijn partijen binnen een cirkel van de Beweegalliantie die actief bijdragen aan de doelen van de cirkel. Cirkeldeelnemers kunnen bijvoorbeeld ambassadeurs, experts of (lokale) beweegmakers zijn.

Cirkeltrekkers: Cirkeltrekkers leiden de cirkels binnen de Beweegalliantie en sturen de activiteiten aan.

Dynamic governance: In de cirkelaanpak werkt de Beweegalliantie volgens de principes van 'dynamic governance', waarin de deelnemers zelf richting aan de gezamenlijke activiteiten geven (ook wel een 'bottom-up' benadering).

Domeinen: Domeinen zijn de vindplaatsen in de maatschappij waar ruimte is om meer beweging te integreren. De Beweegalliantie focust op dit moment op zes domeinen, namelijk werk, zorg, leefomgeving, onderwijs, vrije tijd en actieve mobiliteit. Partijen uit het netwerk van de Beweegalliantie kunnen vervolgens binnen een domein een cirkel creëren.

Gezond en Actief Leven Akkoord: Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is een akkoord dat is opgesteld tussen het ministerie van VWS, gemeenten (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, VNG), zorgverzekeraars (Zorgverzekeraars Nederland (ZN)) en GGD'en (GGD-GHOR; brancheorganisatie van 25 GGD'en). Het doel van het akkoord is het bereiken van een gezonde generatie in 2040 die opgroeit in een gezonde leefomgeving met een sterk sociaal netwerk. In het GALA is afgesproken om een integraal en domeinoverstijgend beleid te voeren om gezondheid van inwoners te versterken. Daarbij bouwt het voort op een aantal nota's en akkoorden. Het GALA loopt van 2023 tot en met 2026.

Impactloket: Vanuit het impactloket van de Beweegalliantie worden verschillende vormen van ondersteuning aangeboden om lokale beweeginitiatieven verder te ontwikkelen, te borgen, of regionaal dan wel landelijk aan te jagen. De verschillende ondersteuningstrajecten omvatten: inspiratie, oftewel het uitlichten van inspirerende voorbeelden; verbinding, oftewel het doorverwijzen naar relevante organisaties of kennisbronnen; en begeleiding, door het inzetten van een kennis- of procesexpert.

Lerend evaluatie/lerend beleid: Dit evaluatieonderzoek geeft tussentijds inzicht in wat werkt en wat niet werkt om meer mensen in Nederland in beweging te krijgen (lerende evaluatie). Hiermee kan de uitvoering van het beleid op lokaal en nationaal niveau tussentijds bijgestuurd worden (lerend beleid).

Maatschappelijk initiatief: Met het creëren van maatschappelijk initiatief wordt bedoeld: het verbinden van partijen zodat ze van elkaar kunnen leren, ervaringen en/of kennis kunnen uitwisselen, met elkaar kunnen samenwerken, obstakels kunnen wegwerken en elkaar kunnen stimuleren om meer Nederlanders te laten bewegen. Bestaande kennis, expertise en initiatieven zijn hierbij het vertrekpunt.

Netwerkgeregisseurs: Netwerkgeregisseurs binnen de Beweegalliantie hebben een coördinerende rol, waarin zij contact onderhouden met cirkeltrekkers en de cirkels binnen hun domein begeleiden.

Obstakel: Een obstakel is een hindernis die het succes van een beweeginitiatief belemmert of een (ervaren) drempel bij een groep mensen om te bewegen.

Olievlekwerking: Met olievlekwerking wordt bedoeld dat de impact van een maatschappelijk initiatief zich niet beperkt tot de directe betrokkenen binnen de Beweegalliantie, maar zich breder verspreidt naar andere organisaties, netwerken en partijen in de samenleving. Dit gebeurt onder andere door het delen van opgedane kennis en ervaringen, waardoor ook niet-direct betrokken partijen gestimuleerd worden om het belang van bewegen uit te dragen of zelf activiteiten te ontplooiën.

Output: Met output wordt bedoeld: de vijf gebieden waarin voortgang en resultaten worden verwacht als gevolg van de uitvoering van de drie Actielijnen. Dit omvat: 1) meer bewustwording van het belang bewegen bij relevante beleidsmakers en partijen, 2) meer domeinoverstijgend beleid rondom bewegen, 3) implementatie van domeinoverstijgend beweegbeleid, 4) versterking van bestaande beweeginitiatieven, 5) versterking van vernieuwende (lokale) initiatieven. De verwachting is dat deze output op de lange termijn bijdraagt aan meer bewegen.

Partijen: Met partijen wordt bedoeld: organisaties, instellingen en bedrijven die vanuit hun overtuiging, expertise en/of inzet een bijdrage kunnen of willen leveren aan het stimuleren van bewegen.

Physical Activity Environment Policy Index: De Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI) is een meetinstrument om de uitvoer van nationaal overheidsbeleid in verschillende domeinen voor een gezonde beweegomgeving te beoordelen en te monitoren, vanuit een systeembenadering.

Programma Gezonde Leefomgeving: Het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO) van het ministerie van VWS heeft als doel professionals op lokaal en regionaal niveau te helpen om samen te werken om gezondheid integraal mee te nemen in het ontwerp, de inrichting en het beheer van de leefomgeving. Hiervoor wordt

samengewerkt met de ministeries van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LNV), Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), en Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en ZonMw voeren samen het programma uit. Het programma loopt van medio 2023 tot en met eind 2025.

Sportakkoord II: Op 1 april 2023 is het Sportakkoord II (SAII) van start gegaan met als doel om de sport in Nederland te versterken: het fundament op orde, een groter bereik en meer (zichtbare) kennis. Aan dit akkoord werken de volgende strategische partners mee: VWS, Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS). Het akkoord loopt tot en met eind 2026.

Systeemaanpak: Het Actieplan Nederland Beweegt zet in op het stimuleren van bewegen vanuit een systeemaanpak. Daarmee wordt bedoeld: de betrokkenheid van veel stakeholders en relevante (beleids)domeinen, zoals transport, onderwijs, zorg, werk en leefomgeving, en de veelvoud aan acties op verschillende systeemniveaus, zoals het nationaal beleidsniveau, het maatschappelijk niveau en het lokaal niveau.

Systeemverandering: Om een complex probleem aan te pakken zoals het structureel veranderen van beweeggedrag van de Nederlandse bevolking, is ingrijpen op meerdere plaatsen en op verschillende niveaus in het systeem nodig. Het is belangrijk om plekken in het systeem te identificeren waar kleine veranderingen kunnen leiden tot grote veranderingen in het gedrag van het systeem.

Bijlage 1 Methoden

Actielijn 1

PA-EPI

De Physical Activity Environment Policy Index (PA-EPI) is een meetinstrument om de uitvoer van nationaal overheidsbeleid in verschillende domeinen voor een gezonde beweegomgeving te beoordelen en te monitoren, vanuit een systeembenadering [38]. Het resultaat van dit proces is een rapportkaart met per indicator de mate van implementatie. De mate van implementatie is gescoord als 'niet/nauwelijks', 'laag', 'middelmatic' of 'hoog'. Hieruit wordt duidelijk in welke domeinen het beweegbeleid goed wordt geïmplementeerd en waar kansen voor verbetering liggen. Op basis daarvan kunnen concrete aanbevelingen worden gedaan waarmee de implementatie van beleid geoptimaliseerd kan worden. Hiervoor hebben onafhankelijke experts aan de hand van de PA-EPI 45 indicatoren gescoord, die verdeeld zijn over acht beleidsdomeinen (bijvoorbeeld onderwijs en transport) en zeven beleidsondersteunende domeinen (bijvoorbeeld leiderschap en bestuur). Beleidsdomeinen zijn domeinen waarin de overheid invloed kan uitoefenen om bewegen te stimuleren. Beleidsondersteunende domeinen zijn domeinen die beleidsontwikkeling en -implementatie voor het creëren van een gezonde beweegomgeving faciliteren.

Het PA-EPI proces bestaat uit acht stappen. In de eerste vier stappen is het beleid en de implementatie daarvan met betrekking tot de beweegomgeving in kaart gebracht. In stap vijf en zes is de mate van implementatie beoordeeld door veertien onafhankelijke beweegexperts, werkzaam bij universiteiten, hogescholen, maatschappelijke organisaties (NGO's) en lokale overheden. Vervolgens, in stap zeven, hebben zeven professionals en negen onafhankelijke experts (ondersteunende) beleidsacties voorgesteld om het beleid te verbeteren. In het kader van het waarborgen van de onafhankelijkheid hadden nationale beleidsmedewerkers hierbij een faciliterende rol en hebben zij geen acties geformuleerd. De acties zijn gescoord en gerangschikt op basis van hun relevantie, haalbaarheid en het effect op het verkleinen van sociaaleconomische verschillen in relatie tot bewegen. In stap acht zijn de resultaten verspreid naar onder andere nationale en lokale beleidsmakers. In de periode van april 2023 tot mei 2024 is de PA-EPI toegepast op de Nederlandse situatie door het Amsterdam UMC. Vanaf stap vijf is hiervoor samengewerkt met het RIVM. Op 1 maart 2024 vond een interactieve workshop plaats op het RIVM, waarin professionals en experts tot een set van beleidsacties en beleidsondersteunende acties zijn gekomen [17].

Voor een uitgebreide beschrijving van de PA-EPI methode, zie het methoderapport van Woods et al. [39] en de uitvoering van de PA-EPI in Ierland [40].

Interviews beleidsmedewerkers

Interviews over het bewustzijn van het belang van bewegen zijn afgenomen met beleidsmedewerkers van directies binnen het ministerie

van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In totaal zijn medewerkers uit acht directies uitgenodigd, waarvan er zes zijn gesproken: directie Sport en Beweging, directie Publieke Gezondheid, directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie, directie Jeugd, directie Maatschappelijke Ondersteuning en directie Zorgverzekeringen¹⁷. In totaal zijn twaalf beleidsmedewerkers geïnterviewd, verdeeld over zes directies, waarbij telkens twee medewerkers per directie samen werden geïnterviewd. Vooraf ontvingen de deelnemers een informatiebrief over het onderzoek, en ondertekenden ze een formulier waarin zij toestemming verleenden voor deelname. De selectie van de te benaderen directies en beleidsmedewerkers vond plaats in overleg met de directie Sport en Beweging, op basis van bestaande contacten/samenwerkingen op het thema sport en/of bewegen. De interviews werden afgenomen door twee personen: een onderzoeker van het RIVM en een expert van Kenniscentrum Sport & Beweging. De interviews zijn opgenomen op audio en getranscribeerd door een extern bureau. De uitgewerkte transcripties zijn gecodeerd met behulp van het programma MAXQDA. Hierbij trad één onderzoeker van het RIVM op als eerste codeur, terwijl een tweede onderzoeker van het RIVM de codes controleerde en aanvulde. Vervolgens zijn de gegevens thematisch geanalyseerd.

Logboek Team Bewegen binnen de VWS-directie Sport en Beweging

Om inzicht te krijgen in hoe het agenderen van bewegen is aangepakt en is ingezet op (nieuwe) samenwerkingen met andere partijen en departementen, heeft Team Bewegen vanaf 1 mei 2024 een logboek bijgehouden. In dit logboek werden gesprekken geregistreerd tussen medewerkers van Team Bewegen en medewerkers van andere directies, ministeries of organisaties. Dit betrof zowel gesprekken waarin bewegen als gepland agendapunt was opgenomen, als gesprekken waarin bewegen spontaan ter sprake kwam. Voor deze tussenrapportage zijn de gesprekken en contacten geanalyseerd die in het logboek zijn vastgelegd tot en met 1 oktober 2024.

Documentanalyse

Voor het inventariseren van beschikbare kennis uit onderzoek rondom bewegen is gebruikgemaakt van een overzicht van uitgezet onderzoek in het kader van het Actieplan dat door de directie Sport en Beweging is aangeleverd aan het RIVM. Voor deze evaluatie is gekeken naar de stand van zaken van de onderzoeken en, indien beschikbaar, bijbehorende publicatie. Op basis van onder andere het PA-EPI Evidence document is in het kader van dit evaluatieonderzoek ook het historisch overzicht van het sport- en beweegbeleid in Nederland op de RIVM-website www.sportenbewegenincijfers.nl bijgewerkt tot en met 2023. In 2025 zal deze worden bijgewerkt tot 2024.

Actielijn 2

Stakeholderanalyse

Samen met de Beweegalliantie is een stakeholderdatabase opgezet. Deze database biedt een overzicht van alle partijen die aangesloten zijn

¹⁷ De directie Curatieve Zorg is uitgenodigd maar uiteindelijk niet geïnterviewd, omdat zij aangaven geen aanvullende inzichten te hebben ten opzichte van de directie Zorgverzekeringen, waarmee zij in veel van hun projecten die raken aan het thema bewegen nauw samenwerken. Directie Langdurige Zorg is ook uitgenodigd, maar niet geïnterviewd, omdat zij vanwege andere prioriteiten geen tijd hadden voor het interview.

bij de Beweegalliantie. Het geeft informatie over het moment waarop zij zich hebben aangesloten, namelijk net na het moment dat de Beweegalliantie subsidie heeft gekregen (september 2023) of later. Als laatste peildatum voor de analyse van het RIVM is 21 november 2024 genomen. Daarnaast toont de database de domeinen waaraan de partijen verbonden zijn, namelijk onderwijs, werk, zorg, leefomgeving, vrije tijd of actieve mobiliteit. Ook wordt de rol van iedere partij binnen de Beweegalliantie aangegeven, namelijk als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, (kennis)expert, en/of betrokken via het impactloket of lokaal werken. NB De betrokkenheid van een partij bij een cirkel/het impactloket betreft de stand van zaken op het moment van de peildatum in november 2024. Er zijn dus geen gegevens over wanneer een partij de dusdanige rol heeft gekregen.

Elke organisatie die de missie en visie van de Beweegalliantie onderschrijft en bereid is inzet te plegen mag zich aansluiten bij de Beweegalliantie. Het RIVM heeft de partijen ingedeeld naar rol die de stakeholder heeft in het beweegsysteem, zoals beweegaanbieder, kennis/voorlichting of zorgpartij (zie Tabel B3 in Bijlage 2). Sommige partijen kunnen meerdere rollen vervullen. Bijvoorbeeld, een zorgverzekeraar kan betrokken zijn omdat ze beweegzorg kunnen leveren, maar ook omdat ze als organisatie hun eigen werknemers willen ondersteunen in bewegen op werk en daarbuiten. Omdat dit laatste argument feitelijk kan gelden voor alle organisaties, is alleen de inhoudelijke rol aangehouden bij de indeling (dus in het voorbeeld is de rol vastgelegd als 'verlenen van beweegzorg'). Analyses zijn uitgevoerd in Excel. Hiervoor zijn kruistabellen uitgedraaid en figuren gemaakt.

Cirkelregister

Voor de analyse van de start en voortgang van cirkels binnen de Beweegalliantie is een cirkelregister opgesteld. In dit register staat het doel van de cirkel, de fase waarin een cirkel zich bevindt, en of het aanvullende financiering ontvangt. De informatie in dit register is door de Beweegalliantie aangeleverd aan het RIVM en door het RIVM aangevuld op basis van de plannen van aanpak van de cirkels. De cirkelresultaten die in Actielijn 2 worden gepresenteerd, geven de situatie weer tot 1 november 2024.

Impactloketregister

Het impactloketregister geeft een overzicht van de lokale initiatieven die door het impactloket van de Beweegalliantie zijn ondersteund. Daarnaast bevat het register per initiatief informatie over het doel en de doelgroep van het initiatief, de betrokken partijen, wat de vraag was aan het impactloket en welk begeleidingstraject vanuit de Beweegalliantie heeft plaats gevonden (Begeleiding, Inspiratie of Verbinding). De informatie in dit register is door de Beweegalliantie aangeleverd aan het RIVM en is door het RIVM aangevuld op basis van gesprekken met de netwerkregrisseur die verantwoordelijk is voor het loket. De resultaten met betrekking tot het impactloket die in Actielijn 2 worden gepresenteerd, geven de situatie weer tot 1 november 2024.

Documentanalyse

Cirkelplannen. Om de geïdentificeerde obstakels binnen de cirkelvraagstukken te analyseren, zijn beschikbare plannen van aanpak

tot 1 november 2024 onderzocht. Op dat moment waren definitieve plannen nog niet beschikbaar voor vier van de 21 cirkels, te weten: Effectief implementeren van beweeginterventies (Werk), Landelijke vitaliteitsagenda (Werk), Ondersteuningsstructuur bewegen op de werkvloer (Werk) en Gezonde Buurten (Leefomgeving). De analyse van obstakels richtte zich uitsluitend op de domeinen die (met name) de focus hadden bij de start van de Beweegalliantie: onderwijs, zorg, werk en leefomgeving. Voor het identificeren van obstakels zijn relevante teksten over obstakels uit de cirkelplannen geëxtraheerd, evenals gegevens uit de kolom 'obstakels' in het cirkelregister. Enkele cirkels hadden geen (expliciete) obstakels geformuleerd in de plannen. De obstakels zijn thematisch geanalyseerd door een onderzoeker van het RIVM en vervolgens, in overleg met het bredere onderzoeksteam, gegroepeerd in vijf overkoepelende thema's:

- kennis, bewustzijn en vaardigheden;
- betrekken van de doelgroep;
- capaciteit en financiële middelen;
- beweegaanbod, infrastructuur en faciliteiten;
- beleid en samenwerking.

Overige documenten. Daarnaast is gebruik gemaakt van gegevens van de website van de Beweegalliantie (www.beweegalliantie.nl) en interne documenten, zoals presentaties, de startnotitie en voortgangsrapportages van de Beweegalliantie. Ook is de website van ZonMw geraadpleegd voor informatie over de vouchers die ZonMw verstrekt vanuit het ZonMw-programma 'Kenniss- en implementatie impuls bewegen in het dagelijks leven'.

Interviews met betrokkenen bij de Beweegalliantie

In totaal zijn over de ervaren samenwerking binnen de Beweegalliantie 21 interviews afgenomen met betrokkenen bij de Beweegalliantie, zeven leden vanuit het team van de Beweegalliantie (waaronder vier netwerkregisseurs), vijf cirkeltrekkers en negen cirkeldeelnemers. Deelnemers zijn geworven via snowball sampling. Hierbij droegen netwerkregisseurs van de domeinen onderwijs, werk en zorg namen aan van cirkeltrekkers en cirkeldeelnemers uit zowel gevorderde als beginnende cirkels. Deze domeinen zijn gekozen omdat ze al vanaf het begin van de Beweegalliantie bestaan en ook de meeste cirkels bevatten. Vooraf ontvingen de deelnemers een informatiebrief met details over het doel van het evaluatieonderzoek en de bescherming van persoonsgegevens. Deelname werd bevestigd door het ondertekenen van een toestemmingsformulier. De interviews vonden fysiek of online plaats en duurden ongeveer 45 minuten. Van de interviews zijn geluidsopnames gemaakt, die door een extern bureau zijn geanonimiseerd en getranscribeerd. Op basis van de transcripten is een codeboom opgesteld. De transcripten zijn gecodeerd door een onderzoeker van het RIVM en gecontroleerd door een tweede onderzoeker van het RIVM. De codes zijn vervolgens thematisch geanalyseerd om terugkerende thema's en factoren in ervaringen en de samenwerking te identificeren.

Actielijn 3

Kennisintegratierapporten gerelateerde programma's en monitors

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is een kennisintegratie uitgevoerd. Eerst is geïnteriseerd welke rapporten over de eerder genoemde gerelateerde programma's en monitors zijn verschenen. Vervolgens zijn relevante bevindingen uit deze rapporten gebundeld.

Aanvullende inventarisatie relevante documenten

Er is een aanvullende inventarisatie van relevante andere documenten uitgevoerd op basis van de documenten die eerder voor de kennisintegratie van de voortgangsrapportage van de Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)-monitor waren verzameld. Deze kennisintegratie bestond uit rapporten van o.a. onderzoeksinstituten, gemeenten en GGD'en rondom de lokale aanpak van gezondheid en preventie gepubliceerd tussen juni 2023 en november 2024. Rapporten die volgens de eerdere inventarisatie voor de GALA monitor informatie bevatten over domeinoverstijgende samenwerking of integraal werken zijn in kwalitatieve analyseprogramma MAXQDA gezet. Deze zijn vervolgens nogmaals doorzocht om eventueel aanvullend inzicht te krijgen in lokale domeinoverstijgende samenwerkingen of integrale aanpakken specifiek rondom sport en bewegen. Hierbij zijn de volgende zoektermen gebruikt: *sport**, *beweg** en *beweeg** in combinatie met *integraal*, *integral**, *domein** en *samenwerk**. Aangezien deze inventarisatie geen aanvullende informatie opleverde over de lokale/regionale aanpak, zijn hiervoor geen uitkomsten gepresenteerd.

Expertbijeenkomsten

Daarnaast is vanuit de evaluatie van het Actieplan Nederland Beweegt in oktober 2024 een tweede expertbijeenkomst georganiseerd met het kernteam, bestaande uit VWS, de Beweegalliantie, Kenniscentrum Sport & Bewegen en het RIVM, en betrokken onderzoekers van de GALA-monitor, Sportakkoord II- (SAII) monitor, Brede Regeling Combinatiefuncties- (BRC) monitor en de monitor Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO). Het doel van deze expertbijeenkomst was elkaar te informeren over de voortgang en van elkaars kennis en ervaringen te leren. Tijdens deze bijeenkomst werden ontwikkelingen en bevindingen gedeeld vanuit de monitoring van het SAII en de BRC, vanuit PGLO en vanuit de GALA-monitor. Daarnaast werden tijdens een interactieve discussie kennishiaten geïdentificeerd en lokale voorbeelden van een integrale aanpak van sport en bewegen opgehaald.

Bijlage 2 Tabellen

Tabel B1 Mate van implementatie van het Nederlandse rijksoverheidsbeleid betreffende de beleidsdomeinen, in het kader van de PA-EPI.

Domeinen	Indicatoren	Niet/ nauwe- lijks	Laag	Middel- matig	Hoog
Onderwijs	E01 Bewegingsonderwijs op school				X
	E02 Beweeginitiatieven op school			X	
	E03 Gedeeld gebruik schoolruimten		X		
	E04 Veilig actief transport naar school			X	
Transport	T01 Maatregelen ter ondersteuning van wandelen en fietsen			X	
	T02 Gefinancierd implementatieplan ter stimulering van actief transport				X
	T03 Verspreiding richtlijnen ter stimulering van actief transport			X	
Stedelijk ontwerp	UD01 Ruimte voor actief transport vervangt ruimte voor vervoer met de auto			X	
	UD02 Er is sprake van multifunctioneel/gemengd landgebruik			X	
	UD03 Verbetering van toegankelijkheid tot veilige buiten- en binnenruimtes			X	
Gezondheidszorg	H01 Routine screening op bewegen in de gezondheidszorg			X	
	H02 Het stimuleren van risicogroepen om te bewegen in de zorgsetting			X	
Media	MM01 Continuïteit en monitoring van massa campagnes ter stimulering van bewegen			X	
	MM02 Gebruik van meerdere mediakanalen en aanvullende gemeenschapsinitiatieven		X		
Gemeenschap	C01 Sport- en beweeginitiatieven waarbij de gehele gemeenschap betrokken is			X	
	C02 Samenwerkingen voor gedeeld gebruik van openbare ruimten en faciliteiten			X	
Sport en Recreatie voor iedereen	SP01 Investerings in initiatieven gericht op minst actieve en kansarme groepen			X	
	SP02 Gelijke toegang tot sport- en recreatieruimten en –plaatsen voor iedereen				X
	SP03 Sportverenigingen moedigen sport en bewegen aan		X		
Werkplek	W01 Veilig actief transport naar en van werk			X	
	W02 Regelingen ter stimulering van een werkomgeving die uitnodigt tot bewegen		X		

Tabel B2 Mate van implementatie van het Nederlandse rijksoverheidsbeleid betreffende de beleidsondersteunende domeinen, in het kader van de PA-EPI.

Domeinen	Indicatoren	Niet/ nauwe- lijks	Laag	Middel- matig	Hoog
Leiderschap	L01 Politieke steun van de staat/kabinet		X		
	L02 Plan gebaseerd op nationale behoeften		X		
	L03 Er wordt prioriteit gegeven aan het verminderen van gezondheidsverschillen		X		
	L04 Sport en beweegrichtlijnen			X	
Bestuur	G01 Beperken commerciële invloeden op beleidsontwikkeling		X		
	G02 Onderzoek maakt deel uit van sport- en beweegbeleid				X
	G03 Verspreiding van beweegrichtlijnen onder de bevolking			X	
	G04 Samenwerking alle sectoren ter stimulering van sport en bewegen			X	
Monitoring	MI01 Monitoren mate van sport en bewegen gedurende levensloop				X
	MI02 Monitoren sport en bewegen in 8 domeinen				X
	MI03 Koppeling monitoring sport en bewegen aan monitoring NCD's				X
	MI04 Evaluatie programma's en effectiviteit beleid			X	
	MI05 Monitoren voortgang van verminderen gezondheidsverschillen			X	
Financiering en middelen	FR01 Duidelijk vastgesteld budget voor stimuleren van sport en bewegen			X	
	FR02 Toereikend deel van totale gezondheidsuitgaven naar sport en bewegen		X		
	FR03 Toereikend deel van budget voor onderzoek naar sport en bewegen			X	
	FR04 Wettelijk vastgelegd agentschap ter stimulering van sport en bewegen			X	
Platformen voor interactie	PI01 Coördinatiemechanismen voor beleidssamenhang van sport- en beweegbeleid			X	
	PI02 Regelmatige en inclusieve interacties tussen de overheid en civil society			X	
Ontwikkeling beweeg-professionals	WD01 Voldoende middelen en bekwaam overheidspersoneel			X	
	WD02 Scholing en professionele ontwikkeling omtrent sport en bewegen			X	
	WD03 Professionele accrediterende instanties voor (bij) scholing		X		
	HIAP01 Sport en bewegen worden meegenomen in de ontwikkeling van beleid			X	

Domeinen	Indicatoren	Niet/ nauwe- lijks	Laag	Middel- matig	Hoog
Gezondheid op alle beleids-terreinen	HIAP02 Rekening houden met gezondheidseffecten van beleid indirect gerelateerd aan sport en bewegen			X	

Tabel B3 De typen partijen die zijn aangesloten bij de Beweegalliantie, met een beschrijving van hun rol in het beweegstelsel.

Type partij	Beschrijving rol in beweegstelsel	Voorbeelden van partijen
Beleidsmakers overheid	Zijn op internationaal, nationaal, regionaal of lokaal niveau verantwoordelijk voor beleid rondom bewegen en een beweegvriendelijke omgeving	WHO, ministeries, GGD, gemeente, adviseur lokale sport
Sportservice-organisaties en sportbedrijven	Zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het provinciale en/of lokale sport- en beweegbeleid	Gelderse sportfederatie, Sportservice Amsterdam, Woerden Buurtsportcoach
Kennis en voorlichting	Maken bestaande kennis rondom bewegen beschikbaar en toepasbaar voor de praktijk	Kenniscentrum Sport & Bewegen, Milieu Centraal, CROW, Platform 31
Onderzoek	Hebben als doel het ontwikkelen van nieuwe kennis rondom sport en bewegen	Universiteiten, Hogescholen, Onderzoeksinstituten zoals Mulier instituut
Onderwijs	Settings waar kennis en expertise rondom bewegen wordt aangeboden aan leerlingen, studenten en (toekomstige) professionals	Kinderopvang, primair en voortgezet onderwijs, MBO
Beweeg-programma's	Grootschalige (rijksbrede) programma's en samenwerkingsverbanden tussen verschillende domeinen met als doel het implementeren van kennis en toepassen van acties om bewegen in de praktijk te stimuleren.	Gezonde school, Coalitie Leefstijl in de zorg, Vitaal bedrijf, Platform ruimte voor lopen, City deal fietsen, JOGG
Beweeg-initiatieven en -interventies	Initiatieven om kennis te implementeren en bewegen te stimuleren in de praktijk.	Interventie Jonge Sporthelden, Project VMBO, Wandel tijdens je werkdag, Leefstijlhub, Tour de Force, Rotterdam Loopt
Sportaanbieders	Bieden beweegmogelijkheden aan voor individuen of groepen	Sportverenigingen (bv FC Groningen, Kampong), Sportaanbieders (Basic Fit)
Zorgpartij	Assisteren mensen om (meer) te bewegen of verwijzen hen door naar professionals en/of sport- en beweegaanbod	Fysiotherapeuten, huisartsen, GGZ, ziekenhuizen, zorgverzekeraars
Branche- en koepel-organisaties	Vertegenwoordigen de belangen van organisaties en verenigingen (zoals zorg, onderwijs, werk, beleid, sportaanbieders)	NOC*NSF, MBO-raad, Fietzersbond, Nederlandse Vereniging van revalidatieartsen, Nederlandse Basketbal Bond, Sportkracht 12
Goede doelen en belangen-organisaties	Financieren, ondersteunen en zetten zich in voor specifieke doelgroepen en thema's op het gebied van sport en bewegen, vanuit een maatschappelijk oogpunt	Ouderenfonds, Bas van de Goor Foundation, Gezond Natuurwandelen, Jeugdfonds Sport & Cultuur

Type partij	Beschrijving rol in beweegstelsel	Voorbeelden van partijen
Bedrijven	Commerciële partijen die tot doel hebben het verkopen van een product of dienst aan klanten waarbij het stimuleren van bewegen vaak niet hun primaire doel is maar hier wel aan kan bijdragen.	Sportwinkels, detachingsbureaus, App/product ontwikkelaars, bouwbedrijven
Training/ Adviesbureau	Partijen die andere partijen/individuen ondersteunen rondom het stimuleren bewegen door het geven van trainingen en advies	Heartbeat ventures, vitaal en fitter, Balm Academie

Tabel B4 Aantal partijen aangesloten partijen bij de Beweegalliantie in september 2023 en daarna, en het aandeel partijen betrokken als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, expert of betrokken bij het impactloket, naar type partij.

Type partij	Start Beweegalliantie (september 2023)		Situatie in november 2024	
	Aantal partijen	Aandeel betrokken partijen*	Aantal partijen	Aandeel betrokken partijen*
Branche- en koepelorganisaties	34	38%	68	41%
Goede doelen en belangenorganisaties	18	78%	33	55%
Beweeginitiatieven en -interventies	16	38%	54	41%
Sportserviceorganisaties en sportbedrijven	12	58%	24	50%
Zorgpartij	11	36%	28	25%
Kennis en voorlichting	9	67%	20	55%
Beleidsmakers overheid	8	50%	60	40%
Onderzoek	8	63%	16	75%
Onderwijs	7	86%	40	75%
Training/adviesbureau	6	67%	41	27%
Bedrijven	4	0%	30	20%
Sportaanbieders	3	100%	34	47%

*Betrokken als cirkeltrekker, cirkeldeelnemer, expert of betrokken bij het impactloket.

Tabel B5 Geïdentificeerde obstakels in Beweegalliantiecirkels in de domeinen Onderwijs (O), Zorg (Z), Werk (W) en Leefomgeving (L)

Kennis, bewustzijn en vaardigheden

- Onvoldoende bekendheid van jongeren met de positieve kanten van sport en bewegen (O).
- Onvoldoende zelfvertrouwen van jongeren om deel te nemen aan sport en bewegen (O).
- Leraren voelen zich geen expert op het gebied van bewegen en leefstijl (O).
- Onvoldoende bewustzijn bij scholen en professionals over het beweegaanbod en de werkende elementen in programma's (O).
- Onvoldoende erkende aanpakken voor specifieke doelgroepen (bijv. in MBO/VSO) (O).
- Onvoldoende implementatiekennis voor bewegen door de dag heen tijdens de schooldag (O).
- Scholen verzamelen leefstijldata, maar benutten deze onvoldoende en monitoren hun populatie vaak niet structureel (O).
- Te weinig aandacht in opleidingen voor professionals aan bewegen voor de doelgroep 0-4 jarigen (O).
- Onvoldoende kennis over beweeg- en leefstijltrends van MBO-jongeren (O).
- Onvoldoende kennis over welke sport- en beweegprogramma's bijdragen aan beroepsvitaliteit in verschillende sectoren (O).

- Beroepsvitaliteit heeft geen herkenbare 'skills'. Het is onbekend wat iemand moet kunnen of kennen om vitaal te zijn voor het beroep (O).
- Zorg- en welzijnsprofessionals zijn onbekend met passende beweegmogelijkheden en het belang ervan voor mensen met gezondheidsuitdagingen (Z).
- Zorg- en welzijnsprofessionals weten niet goed hoe ze (duurzaam) bewegen en sporten als handelingsperspectief kunnen bespreken en inzetten voor het herstel van cliënten (Z).
- Zorg- en welzijnsprofessionals kennen het beschikbare beweegaanbod niet en weten cliënten niet goed door te verwijzen (Z).
- Er is geen inzicht in kosten en baten van meer bewegen voor werkgever én werknemer (W).
- Er is onvoldoende kennis over de implementatie en inzet van Bewegen Begint op de Werkvloer-coach (W).
- Theoretische kennis over beweeginterventies is lastig toepasbaar in de dynamische praktijk van de werkvloer (W).
- Onvoldoende bekendheid bij burgers, beleidsmakers en gezondheidsprofessionals over de waarde van lopen voor preventie en behandeling van ziekten (L).
- Onvoldoende inzicht in de omvang van de problematiek rondom valincidenten (L).

Betrekken van de doelgroep

- Jongeren worden niet betrokken bij het ontwikkelen van beweeg- en sportaanbod, waardoor het aanbod niet aantrekkelijk voor hen is (O).
- Jongeren zijn niet betrokken bij het maken van keuzes rondom sport en bewegen (O).
- Er ontbreekt inzicht in wat ouderen motiveert om te wandelen en hoe moeilijk bereikbare groepen, zoals mensen met een niet-Westerse achtergrond, beter betrokken kunnen worden (L).
- Doelgroep staat nog onvoldoende centraal, centraal in opzet en aanpak van interventies rondom Gezonde Buurten (L).

Capaciteit en financiële middelen

- Er is onvoldoende capaciteit in het onderwijs om beweegprogramma's te ontwikkelen, in te bedden en uit te voeren, mede door personeelstekorten (O).
- Onvoldoende capaciteit van buutsportcoaches, en veel variatie in hoe zij per gemeente worden ingezet (O).
- Gebrek aan integrale capaciteit voor het opzetten en verduurzamen van sport- en beweegprogramma's in lokale infrastructuur van het VSO (O).
- Gebrek aan structurele financiering voor toepassingen om bewegen toegankelijker te maken voor jongeren en 0-4 jarigen (O).
- Gebrek aan structurele financiering voor fietsbeleid (O).
- Te weinig continuïteit in beschikbaar beweegaanbod voor ouderen omdat er geen structurele financieringsbron is vanuit (lokale) overheden (Z).
- Preventieve maatregelen zoals lopen krijgen weinig ruimte binnen financieringssystemen en zijn afhankelijk van projectmatige in plaats van structurele financiering (L).

Beweegaanbod, infrastructuur en faciliteiten

- Er zijn weinig opties om laagdrempelig te sporten en bewegen in het VSO (O).
- De infrastructuur en het netwerk in het VSO zijn onvoldoende aanwezig om sport en bewegen aan te jagen, op te zetten en te verduurzamen (O).
- Het huidige ondersteuningspakket vanuit overheid en maatschappelijke organisaties stimuleert te weinig om structureel meer beweging in PO te realiseren (O).
- Het aanbod van beweegactiviteiten voor mensen met een beperking is lastig te vinden (Z).
- Er is niet genoeg passend aanbod voor dagelijks bewegen voor mensen met een beperking (Z).
- Ouderen worden onvoldoende bereikt met huidige aanbod dat bij hen past en waardoor ze ook duurzaam blijven bewegen (Z).
- Huidige infrastructuur in de leefomgeving bemoeilijkt wandelen (verkeer, verlichting, voetpaden etc) (L).
- Huidig gebrek aan structurele borging van aanbod wandelactiviteiten in het zorgsysteem (L).
- Er ontbreekt overzicht en samenhang tussen aanbieders van wandel- en beweegaanbod (L).

Beleid en samenwerking

- Gebrek aan structurele aandacht in visie en beleid voor bewegen, voor verschillende doelgroepen en binnen verschillende onderwijssectoren (O).
- Binnen het VO en VSO is leefstijl geen apart onderdeel van het curriculum (O).
- Gebrek aan samenwerking tussen schoolbesturen, docenten, schoolteams, en gemeenten bij de implementatie van beweegprogramma's (O).
- Gemeenten zijn (nog) niet gewend om integraal gezondheidsbeleid binnen het VSO te maken en uit te voeren (O).
- Beleid voor fietsen naar school mist op verschillende niveaus, en er is onvoldoende samenwerking tussen domeinen (O, L).
- Bewegen is vaak geen onderdeel van beleid binnen zorg- en welzijnsorganisaties (Z).
- Er is geen lange termijn visie op duurzame inzetbaarheid als onderlegger voor beweegbeleid (W).
- Lopen krijgt onvoldoende prioriteit op de politieke agenda en in lokale Sportakkoorden van gemeenten (L).
- Er is gebrek aan regionale of nationale strategie rondom wandelinitiatieven, beperkte samenwerking tussen zorg- en sociale domeinen, en onvoldoende betrokkenheid van cruciale partijen zoals zorgprofessionals (L).

VSO: voortgezet speciaal onderwijs; PO: primair onderwijs; VO: voortgezet onderwijs.

Tabel B6 overzicht van andere subsidies die VWS directie Sport en Bewegen verstrekt (naast Beweegalliantie en ZonMW-vouchers) gericht op het stimuleren van bewegen.

Naam subsidie (naam organisatie subsidie)	Inhoud subsidie	Hoe draagt de subsidie bij aan bewegen	Nieuw of extra vanuit het Actieplan
Innovatieprogramma Active-Living (RadboudUMC)	Het Innovatieprogramma richt zich op experimenten en interventies gericht op het stimuleren van lopen, fietsen en andere vormen van actief bewegen in de leefomgeving op het niveau van de wijk, de stad en de regio. Het programma richt zich op concrete handelingsperspectieven voor gemeenten en provincies voor het vormgeven van beleid.	Het Actieplan 'Nederland Beweegt' focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren. Hierbij is het versterken van een beweegvriendelijke leefomgeving een belangrijke ambitie. Deze subsidie draagt bij aan lokale kennis en beleid ten aanzien actieve mobiliteit.	Nee
Werken in Beweging en Veilige Beweegvriendelijke schoolomgeving (Fietzersbond)	Fietzersbond en Wandelnet willen werkgevers en werknemers en schoolgaande kinderen meer in beweging brengen. Op en naar het werk richten ze zich op kennisdeling, campagnes en ontwikkelen van ontwerpprincipes. En t.a.v. scholen richten ze zich op een schoolomgeving waarbinnen kinderen meer lopend of fietsend naar school gaan (met masterclasses, 30 projecten op schoollocaties en een erkenningstraject van de interventie).	Het Actieplan 'Nederland Beweegt' focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren. Hierbij is het stimuleren van bewegen in de leefomgeving en daarmee ook 'actieve mobiliteit' een belangrijke ambitie.	Nee
HERZ Groei van Fietsmaatjes in Ned. 22-23 (Fietsmaatjes)	De Stichting Fietsmaatjes Nederland stelt zich ten doel te bevorderen dat mensen die niet meer zelfstandig kunnen fietsen, samen met een vrijwilliger (een maatje) kunnen fietsen. Het doel is om Fietsmaatjes op meer plaatsen in Nederland beschikbaar te maken.	Het Actieplan 'Nederland Beweegt' focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren. Hierbij is het stimuleren van bewegen in de leefomgeving een belangrijke ambitie.	Nee
Special heroes (Special heroes)	Special Heroes heeft als doel jongeren binnen het voortgezet speciaal onderwijs (VSO), praktijkonderwijs en VMBO door de schooldag heen meer te laten bewegen en fitter te zijn. Dit doen zij d.m.v. pilots in 3 gemeenten. Zij werken eraan bewustwording bij de jongeren zelf te creëren	Het stimuleren van bewegen in de schoolomgeving is een belangrijk. Deze subsidie draagt daar aan bij door binnen deze scholen een blijvende positieve impact te hebben op het beweeggedrag van jongeren. Deze leeftijdsgroep (12-18 jaar) blijft ook erg	Deels, maar wel geïntensiveerd via cirkel bij de Beweegalliantie

Naam subsidie (naam organisatie subsidie)	Inhoud subsidie	Hoe draagt de subsidie bij aan bewegen	Nieuw of extra vanuit het Actieplan
	en obstakels tot bewegen weg te nemen, en te zorgen voor lokale verankering.	achter in sport- en beweeggedrag en is een specifieke doelgroep van het Actieplan.	
Sporthelden op school vervolg (Sporthelden)	Deze subsidie heeft als doel om meer kinderen structureel aan het bewegen te krijgen. Het project brengt topsporters/sporthelden in verbinding met leerlingen in het basisonderwijs. Zij zijn de aanjagers om kinderen tijdens en rond de schooldag meer in beweging te krijgen. Met deze subsidie wordt ook een verbinding met het lokaal sportaanbod gelegd.	Het stimuleren van bewegen in de schoolomgeving is een belangrijke ambitie. Deze subsidie draagt daar aan bij door leerlingen in het basisonderwijs in contact te brengen met topsporters door ze te inspireren en aan te zetten tot sport en bewegen.	Ja
JB schoolpleinen (2023-2025) (Jantje Beton en IVN natuureducatie)	Jantje Beton en IVN krijgen subsidie voor het vergroenen van schoolpleinen. De subsidie is gericht op gemeenten. Hierbij ontvangen gemeenten een financiële bijdrage voor fysieke aanpassing per schoolplein. Daarnaast voeren Jantje Beton en IVN een scan uit hoe op de lange termijn scholen kunnen inzetten op beweegvriendelijke schoolpleinen, inclusief financieringsmogelijkheden. De subsidie loopt tot eind 2025.	Het Actieplan 'Nederland Beweegt' focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren. Hierbij is het stimuleren van bewegen in de leefomgeving en in het onderwijs een belangrijke ambitie.	Nee
SamenSpeelFonds 2023 - 2025 (Jantje Beton en het gehandicapte kind)	Het SamenSpeelFonds is een subsidie aan Jantje Beton en het Gehandicapte kind. Vanuit het SamenSpeelFonds worden gemeenten ondersteund in het realiseren van inclusieve speeltuinen. In de periode 2023-2025 worden 110-150 inclusieve speelplekken gerealiseerd.	Draagt bij aan de ambitie om in elke gemeente een inclusieve speeltuin te garanderen, dit is van belang zodat elk kind in staat is buiten te spelen. Naast de ambitie van VWS is dit ook een wens en toezegging richting de Tweede Kamer.	Ja
Buitenspeelcoalitie 2023-2025 (Jantje Beton)	De Buitenspeelcoalitie is een samenwerkingsverband van de Cruyff Foundation, de Krajicek Foundation, Jantje Beton, Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen. De Buitenspeelcoalitie biedt gemeenten begeleiding, expertise, tools en cofinanciering om speeltuinen aan te pakken en meer kinderen buiten te laten spelen. In de periode 2023-	Hiermee worden gemeenten concreet ondersteund met middelen en kennis om speeltuinen aan te pakken om meer kinderen te laten buitenspelen.	Ja

Naam subsidie (naam organisatie subsidie)	Inhoud subsidie	Hoe draagt de subsidie bij aan bewegen	Nieuw of extra vanuit het Actieplan
	2025 worden 25 gemeenten ondersteund om buitenspelen te stimuleren.		
Gezonde school (Gezonde school)	Het doel van de Gezonde School-aanpak is een gezonde leefstijl vanzelfsprekend te maken voor leerlingen en studenten. De gehele subsidie van gezonde school loopt via directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie, dit is de inzet op sport en bewegen binnen gezonde school.	Het Actieplan 'Nederland Beweegt' focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren. Hierbij is het stimuleren van bewegen in het onderwijs een belangrijke ambitie.	Nee
Tweede herziening subsidieaanvraag ouderenfonds (Ouderenfonds)	Het ouderenfonds krijgt subsidie voor het verder uitbreiden van het aantal oldstar verenigingen, kwaliteitsverbetering en zichtbaarheid vergroten. Ook trekt het Ouderenfonds vanuit het Oldstartsproject een zogenaamde cirkel gericht op het ontwikkelen van oplossingen om obstakels op gebied van beleid en uitvoering weg te nemen die in de weg staan bij het in beweging brengen van ouderen ('ouderencirkel'). Dit doen zij samen met de Beweegalliantie en vertegenwoordigers van landelijke en regionale organisaties.	Het Actieplan 'Nederland Beweegt' focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren. Hierbij is het stimuleren van bewegen van ouderen een belangrijke ambitie.	Nee, maar wel geïntensiveerd via cirkel ouderen bij Beweegalliantie
Fonds gehandicapten sport in het kader van de alliantie (Fonds gehandicaptensport)	Fonds Gehandicaptensport is als Alliantie partner betrokken bij "Sporten en bewegen voor iedereen". Binnen de Alliantie was het fonds in de periode 2019 – 2023 actief met het product Uniek Sporten op de volgende onderdelen: Bewustwording, Netwerken en Kennisdeling, Gidsfunctie naar sport, Versterken van het online netwerk mede ter bevordering van offline netwerken. Onder deze subsidie valt ook de cirkel onder de Beweegalliantie "Hoe kan Fonds Gehandicaptensport via cirkel samenwerking en verbreding van vraag en aanbod op het platform Uniek Sporten, mensen die een matige tot zware beperking ervaren, duurzaam in beweging krijgen?"	Het Actieplan 'Nederland Beweegt' focust op het creëren van de juiste voorwaarden om bewegen gedurende de dag te stimuleren. Hierbij is het stimuleren van mensen met een beperking een belangrijke ambitie.	Deels, maar wel geïntensiveerd via cirkel bij Beweegalliantie.

Naam subsidie (naam organisatie subsidie)	Inhoud subsidie	Hoe draagt de subsidie bij aan bewegen	Nieuw of extra vanuit het Actieplan
Nationale Diabetes Challenge voor migrantengroepen 2022– 2023 (Bas van de Goor Foundation)	Binnen deze subsidie worden specifieke groepen (mensen met diabetes of mensen die een grote kans hebben om diabetes te krijgen) in veelal lage SEP*-wijken in beweging geholpen met de wandeluitdaging. Regelmatig wandelen helpt diabetes te voorkomen. Er zijn wandelgroepen voor mensen in het hele land waar men kan beginnen met wandelen.	Mensen worden gezamenlijk gestimuleerd om wekelijks te gaan wandelen.	Nee

*SEP: sociaaleconomische positie

Tabel B7 Overzicht van opgedane kennis (belangrijkste resultaten en conclusies/aanbevelingen) vanuit monitoring Sportakkoord II, Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC), Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de gemeentelijke plannen van aanpak in het kader van de Brede SPUK.

Rapportage	Belangrijkste resultaten	Conclusies/aanbevelingen uit rapport
GALA in de gemeentelijke plannen. Een eerste blik op de plannen van aanpak voor de Brede SPUK-regeling [26]	Op basis van een steekproef van 60 gemeenten blijkt dat vrijwel alle gemeenten de verbinding maken tussen de hoofdthema's sport en bewegen, gezondheid en sociale basis. De aanpak hiervan en de mate waarin al concrete plannen zijn gemaakt verschilt sterk per gemeente. Sport en bewegen wordt onder andere verbonden met de GALA-doelen gezonde fysieke leefomgeving, het versterken van de sociale basis, vitaal ouder worden en gezonde leefstijl. Hoewel de verbinding met het Sportakkoord II niet in alle plannen uitvoerig wordt beschreven, wordt het thema sport en bewegen frequent genoemd bij de uitwerking van verschillende GALA-doelen. Sportieve activiteiten worden veelal ingezet ter bevordering van fysieke en mentale gezondheid en sociale participatie. De meeste gemeenten hebben op hoofdlijnen plannen	- Gemeenten zijn van plan meer integraal te gaan werken. - Er wordt met de plannen van aanpak vooral voortgebouwd op bestaande preventieakkoorden, sportakkoorden, gezondheidsnota's of andere lokale/regionale plannen van de afgelopen jaren. - De mate waarin plannen rondom sport en bewegen en de verbinding hiervan met andere thema's en doelen ook worden geconcretiseerd en uitgevoerd moet nog worden onderzocht. - Er zijn op hoofdlijnen plannen voor een gezonde en fysieke leefomgeving, maar deze moeten verder uitgewerkt worden.

Rapportage	Belangrijkste resultaten	Conclusies/aanbevelingen uit rapport
	voor een 'gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten'. Deze plannen moeten nog verder uitgewerkt worden vaak in samenhang met nog te ontwikkelen omgevingsvisie.	
Sport en bewegen voor behalen GALA-doelen in gemeentelijke plannen van aanpak 2024-2026 [27]	Op basis van een kwantitatieve analyse van 334 gemeenten en een verdiepende analyse van 30 gemeenten blijkt dat gemeenten sport en bewegen regelmatig in de SPUK-plannen noemen en hierbij vrijwel allemaal de verbinding maken met andere thema's, voornamelijk met gezonde leefstijl en vitaal ouder worden. De coördinator sport en preventie (CSP) is in meerdere gemeenten verantwoordelijk voor de verbinding tussen thema's en domeinoverstijgend samenwerken. Twee derde van de gemeenten beschrijft sport en bewegen herhaaldelijk in relatie tot de fysieke leefomgeving. Gemeenten willen door toegankelijke en beweegvriendelijke speel- en beweegvoorzieningen sport en bewegen laagdrempelig en aantrekkelijk maken voor alle inwoners.	• De rol van sport en bewegen in de plannen van gemeenten voor GALA verschilt sterk. Sommige gemeenten koppelen het aan veel thema's en beschrijven hun inzet concreet, andere doen dat minder. • Gemeenten kunnen inspiratie halen uit plannen van de andere gemeenten over de manier waarop sport en bewegen worden ingezet en verbonden met andere domeinen. Landelijke partijen kunnen een rol kunnen spelen in het delen van voorbeelden • Verbind beleidsplannen op verschillende beleidsterreinen als sport, welzijn, ruimtelijke ordening, gezondheid (meer) met elkaar • Betrek de doelgroep bij ontwikkelen en implementeren van passend sport- en beweegaanbod.
Werken aan het fundament Monitor Sportakkoord II: voortgangsrapportage juni 2024 (Mulier Instituut, juni 2024) [28]	Over het algemeen wordt door gemeenten integraal gewerkt en worden sport en bewegen ingezet om doelen vanuit andere akkoorden, zoals GALA en Integraal Zorgakkoord (IZA), te behalen. Kernteams van lokale sportakkoorden hebben diverse samenstellingen en er worden bij de lokale sportakkoorden partijen uit verschillende domeinen betrokken, waaronder welzijnsorganisaties.	• Gemeenten hanteren verschillende vertrekpunten bij het verbinden van sport en bewegen met preventie en gezondheid: (1) sport en bewegen als doel, waarbij verbinding wordt gezocht met gezondheid en (2) gezondheid als doel, waarbij sport en bewegen wordt ingezet als middel.
Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023 en De coördinator sport en preventie	Alle gemeenten namen deel aan de BRC-regeling en legden in 2023 de verbinding tussen sport en bewegen met andere domeinen als onderwijs,	• Mogelijke belemmeringen rondom de functie van CSP's hebben onder andere betrekking op gebrek aan capaciteit, zowel binnen gemeenten als in uitvoering, een gebrek

Rapportage	Belangrijkste resultaten	Conclusies/aanbevelingen uit rapport
over de 'haal- en brengfunctie' van sport naar andere beleidsvelden [30, 31]	welzijn en zorg. Coördinatoren sport en preventie (CSP's) worden veel ingezet voor lokale samenwerkingen tussen o.a. gemeenten, sportverenigingen, welzijns-, onderwijs- en zorgorganisaties.	aan/niet structurele financiering. Daarnaast bestond in gemeenten nog onduidelijkheid over hoe de rol ingevuld moest worden. • Op het gebied van samenwerking door gemeenten met zowel sportverenigingen als maatschappelijke partners in andere domeinen liggen nog kansen om het lokale netwerk van sport aan te laten sluiten bij bredere ambities.
Rapportage GALA-monitor 2024 – Eerste stand van zaken [32]	Er is meer regionale en lokale samenwerking tussen sociaal en medisch domein rondom gezondheid. Lokale inzet op de ketenaanpakken zorgt ook (meer) verbinding met sport en bewegen. Voor gezonde leefomgeving zijn grote verschillen tussen gemeenten in hoeverre ze aan een gezonde leefomgeving werken. De beoogde domeinoverstijgende samenwerking blijkt lastig te realiseren.	• Het GALA heeft de domeinoverstijgende samenwerking een impuls heeft gegeven. Het akkoord heeft het urgenter en vanzelfsprekender gemaakt dat de verschillende partijen samenwerken aan gezondheid. Het is nu zaak om de ambities om te zetten in actie. • Om de beweging die in gang is gezet gaande te houden, moeten knelpunten worden aangepakt. Zo is er onzekerheid rondom de duur van de financiering. Ook zijn er zorgen over de beschikbare capaciteit binnen gemeenten. Daarnaast is belangrijk de gezondheidsthema's uit het GALA meer met elkaar te verbinden. • Het kost tijd om de gezondheid te verbeteren. Het RIVM benadrukt dat de activiteiten die in het GALA zijn afgesproken langer moeten doorgaan dan het akkoord duurt.
Monitoring PGLO (RIVM) [nog niet gepubliceerd]	<i>Mogelijk nog relevante informatie beweegvriendelijke leefomgeving uit statusmeting (vragenlijst)</i>	<i>Mogelijk nog relevante informatie uit beweegvriendelijke leefomgeving uit statusmeting (vragenlijst)</i>

Tabel B8 Relatie tussen sport en bewegen en Gezond en Actief Leven Akkoord(GALA)-doelen in gemeentelijke plannen van aanpak voor de Brede SPUK-regeling (afkomstig uit analyse van de plannen door RIVM en het Mulier Instituut)

GALA-doelen	Relatie met sport en bewegen in SPUK-plannen
Terugdringen gezondheidsachterstanden	In relatie tot het terugdringen van gezondheidsachterstanden willen gemeenten vooral sport en bewegen stimuleren bij bepaalde groepen met gezondheidsachterstanden, onder andere door het wegnemen van financiële drempels en het realiseren van inclusiever of aangepast aanbod [26, 27]. Verschillende gemeenten willen hierbij gebruik maken van een wijk- of buurtgerichte aanpak [27].
Gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten	Gemeenten benadrukken in hun plannen dat openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen, spelen en sporten een belangrijk onderdeel is van een gezonde fysieke leefomgeving [27]. Hierbij wordt vooral gefocust op de hoeveelheid groen en beweegvriendelijkheid. Gemeenten zetten hier op verschillende wijzen op in, door onder andere: • Programmering van buitenruimtes • Via combinatiefunctionarissen die door het organiseren van activiteiten uitnodigen tot bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte • Toegankelijkheid en beweegvriendelijkheid van schoolpleinen, speeltuinen en beweegparken te verbeteren • Verhogen van beschikbaarheid van multifunctionele openbare speel- en beweegvoorzieningen [27]. De plannen rondom een gezonde fysieke leefomgeving zijn wel vaak op hoofdlijnen geformuleerd. Indien er al concrete plannen liggen, gaat het vaak om het voortzetten van bestaande initiatieven [26].
Versterken van de sociale basis	Ongeveer de helft van de gemeenten maakt in hun plan de verbinding tussen sport en bewegen, de sociale basis en cultuur [26, 27]. Veel gemeenten willen maatschappelijke initiatieven zoals sportverenigingen en buurtactiviteiten stimuleren. Een aantal gemeenten wil BRC-functionarissen inzetten om niet alleen beweging te stimuleren, maar ook de sociale basis te versterken en eenzaamheid tegen te gaan [26]. Naast sport en bewegen en sociale basis wordt ook regelmatig de koppeling gemaakt met aanvullende thema's, zoals het verkleinen van gezondheidsachterstanden door sociale participatie via sport- en beweegactiviteiten [27].
Gezonde leefstijl	De plannen op het gebied van gezonde leefstijl zijn veelal een voortzetting van lokale of regionale preventieakkoorden, waarin het stimuleren van bewegen een belangrijke aspect is [26, 27].
Het versterken van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid	Enkele gemeenten maken de verbinding tussen sport en bewegen en mentale gezondheid en willen sport en bewegen inzetten om de mentale gezondheid te bevorderen [27].
Vitaal ouder worden	Beweegstimulering is een veelgenoemd middel als het gaat om het bevorderen van de fysieke gezondheid van ouderen [27]. Gemeenten willen inzetten op verschillende activiteiten om ouderen te laten sporten en bewegen. De verbinding met sport en bewegen is voor dit thema ook vaak gerelateerd aan valpreventie [26, 27].

BRC: Brede Regeling Combinatiefuncties

Tabel B9 de vier strategische doelen van het Global Action Plan on Physical Activity (GAPPA) van de WHO. Vertaald uit GAPPA rapportage 2018 [34].

Strategisch doel	Beschrijving
Actieve samenlevingen	Dit betreft het creëren van een positieve sociale norm en positieve attitudes ten aanzien van bewegen; daarnaast gaat het om het creëren van een paradigmashift in de gehele samenleving door het vergroten van kennis, begrip en waardering voor de verschillende voordelen van regelmatig bewegen voor mensen van alle leeftijden, passend bij ieders mogelijkheden.
Actieve omgevingen	Dit betreft het creëren van en toezien op voortbestaan van veilige ruimtes en locaties waar iedereen, ongeacht leeftijd en kunnen, toegang toe heeft om regelmatig te kunnen bewegen.
Actieve mensen	Dit betreft de verschillende domeinen waarbinnen een toename aan beweegprogramma's en -mogelijkheden kan bijdragen aan regelmatig bewegen van individuen, gezinnen en groepen, ongeacht leeftijd en kunnen.
Actieve systemen	Dit betreft de investeringen die nodig zijn om het beweegstelsel dusdanig te versterken dat effectieve en gecoördineerde beleidsacties kunnen worden ingezet ter bevordering van beweeggedrag en het terugdringen van sedentair gedrag (zitgedrag). Daarnaast gaat dit over governance, leiderschap, multisectorale samenwerkingen, personele capaciteit, belangenbehartiging, informatiesystemen en financieringsmechanismen in alle relevante sectoren.

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
Nederland

www.rivm.nl

januari 2025

De zorg voor morgen
begint vandaag